

El dir i el fer

Una aproximació a la història d'Unió Democràtica de Catalunya

Joan Auladell i Fontseca

unio
democràtica de Catalunya

PRESENTACIÓ

La coherència entre allò que es diu i allò que es fa constitueix, sens dubte, un dels grans actius d'Unió Democràtica de Catalunya. Des de la fundació, l'any 1931, el Partit ha anat consolidant un ideari estructurat i ferm, que no només s'ha bastit al damunt de profundes declaracions ideològiques, sinó que ha estat portat a la pràctica en un exercici constant, a voltes heroic, d'amor als valors humanistes i a Catalunya. En tota aquesta trajectòria, sempre perfectible com qualsevol obra humana, no hi trobarem ni un moment de contradicció, ni de covardia, ni de defalliment. Ben al contrari, fins i tot en les circumstàncies més adverses, l'estil de fer d'Unió Democràtica ha estat sempre el mateix, sempre fidel, sempre amatent a les necessitats de les persones i de la nostra nació.

Amb una comprensible barreja de seny i de clarividència, els Fundadors del Partit van afirmar que el judici que hauria de merèixer Unió Democràtica quedava reservat a les seves actuacions futures. Setanta-cinc anys després, en mirar enrere, els homes i les dones d'Unió Democràtica no podem sentir altra cosa que orgull per la trajectòria del nostre Partit i per l'exemple rebut dels qui ens han precedit. Encoratjats, ens sabem continuadors i defensors d'un ideari humanista, veritable factor de progrés social i de concòrdia.

Heus aquí, doncs, una senzilla aproximació a la història d'Unió Democràtica, feta des de l'admiració i el respecte als primers setanta-cinc anys d'una trajectòria sempre valent, impecable i neta.

Unió
democràtica de Catalunya

CAPÍTOL I

LA FUNDACIÓ

"La transcendència del moment en què vivim, i la necessitat d'una actuació perseverant i sistematitzada, per tal de renacionalitzar la nostra terra d'acord amb els principis cristians que foren el ferment plasmador de la Nacionalitat Catalana, i el desig de fer real i vivent la democràcia que sols pot basar-se en la creixent capacitat dels ciutadans, han empès els signants a constituir un agrupament polític, amb el nom d'"Unió Democràtica de Catalunya", que vol recollir les adhesions del patriotes que, amb idearis accidentalment divergents, concordin amb nosaltres en la concepció espiritualista de la Societat i en la pressa de restaurar integralment la nostra Catalunya".

Amb aquesta densa primera frase apareixia a les pàgines d'"El Matí", el dia 7 de novembre del 1931, el Manifest Fundacional d'Unió Democràtica de Catalunya.

Com qualsevol ésser viu, Unió Democràtica no neix per generació espontània. El nostre Partit és fill directe de la nostra història i també del compromís nacional, democràtic, humanista i cristià dels seus fundadors.

El sentiment nacional català no va desaparèixer amb la pèrdua de les nostres llibertats després de la Guerra de Successió. El Decret de Nova Planta ens va deixar sense institucions polítiques, però ben aviat apareixen els primers actes reivindicatius, que es farien més intensos a partir del segle següent.

En l'àmbit intel·lectual i polític el catalanisme també dona les seves primeres passes a començaments del segle XIX. A les Corts de Cadis, Antoni de Capmany ja defensa una visió descentralitzada i menys uniformista de l'Estat. Dècades després, Jaume Balmes denuncia també l'opressió que pateix Catalunya.

Les darreries del segle XIX comporten una veritable eclosió del catalanisme polític. Valentí Almirall, autor de "Lo Catalanisme" (1886), impulsa un moviment polític ja netament catalanista i també reformador de la política espanyola.

Pocs anys després, Josep Torras i Bages, sacerdot i més endavant bisbe de Vic, aconsegueix conduir els sectors tradicionalistes i dretans cap a posicions catalanistes i modernes. El seu llibre "La Tradició Catalana" (1892) ha estat definit com un compendi doctrinal dels catòlics catalans, en què argumenta que el catalanisme té plena justificació de ser, és indissociable dels valors

cristians i cal treballar per al seu desenvolupament i perfecció.

L'altre gran cim intel·lectual del catalanisme polític és Enric Prat de la Riba. Com a polític va desenvolupar, amb mitjans escassos, una obra de govern de dimensions impressionants, especialment pel que fa a la cultura catalana. A més d'impulsar i presidir la Mancomunitat de Catalunya, primera institució política comuna per a tot Catalunya des de Felip V, Prat va sintetitzar el seu pensament en un llibre cabdal de la nostra història, "La Nacionalitat Catalana" (1906), definit com el llibre de capçalera de Catalunya. Per a ell, una societat que dóna a les persones que hi viuen tots aquests elements de cultura com la llengua, el dret, els costums o l'art, que les lliga i que en forma de totes elles una unitat superior, un ésser col·lectiu informat per un mateix esperit, aquesta societat natural constitueix, en paraules seves, una nacionalitat amb tots els drets inherents.

Aquestes, i moltes d'altres, són les fonts de què beuen els fundadors d'Unió Democràtica de Catalunya. El ressò de tots aquests antecedents s'escolta contínuament en el nostre Manifest Fundacional. Escoltem Torras quan, en llegir el punt primer, Unió proclama com a eix de la seva actuació els principis cristians, nets de dogmatismes i de monopolis. Escoltem Prat de la Riba en els punts segon i cinquè, en exigir per a Catalunya la reconeixença de la seva personalitat nacional i en reclamar la personalitat i independència de les entitats naturals i històriques i tots els drets que la seva naturalesa reclami. Capmany, Balmes i Almirall, i tants d'altres, ressonen en reclamar respecte per al nostre sentiment nacional i comarcalista.

No són aquestes, però, les úniques fonts que inspiren l'ideari d'Unió Democràtica de Catalunya. Hi ha tot un altre component que connecta amb la Doctrina Social de l'Església i també amb intel·lectuals de tot Europa. L'encíclica Reum Novarum havia aparegut el 1891, i la Quadragessimo Anno es publicava encara no mig any abans de la fundació del nostre Partit. En aquests dos grans referents es basteix un pensament social catòlic que rebutja tant el liberalisme com també els sistemes d'orientació marxista. Aquests mateixos plantejaments es recullen també en l'obra de G. K. Chesterton que, sense inspirar-se directament en les arrels de la democràcia cristiana, condemna igualment el capitalisme i el socialisme. Alguns dels nostres fundadors en tenien un coneixement directe i profund de les seves obres, de les quals Pau Romeva n'havia estat traductor. També influeixen en els fundadors del nostre Partit les idees dels filòsofs Mounier i Maritain, inspiradors del personalisme cristià, així com Luigi Sturzo, ànima de la democràcia cristiana italiana, que publicava els seus articles a El Matí des del 1929.

Totes les seves aportacions es ressegueixen també en el nostre Manifest. Les trobem amb força, per exemple, en el punt quart, en afirmar que rebutgem l'individualisme gregari, infantador de l'explotació de l'home per l'home, de la mateixa manera que rebutgem tota teoria que sacrifiqui

els individus a la col·lectivitat. Contra aquests dos sistemes, Unió Democràtica defensa els drets individuals de l'home i es compromet a estimular la consciència dels deures imposats per la germanor cristiana i la solidaritat social. I les tornem a trobar en el punt vuitè, en què es proclama que l'organització social existent no és ni justa ni cristiana i que cal defensar els drets del proletariat, la seva independència i la seva dignitat i llibertat, a fi d'aconseguir els mitjans econòmics que assegurin l'eficiència d'aquests drets. En conseqüència, el nostre Manifest propugna l'existència d'un salari vital que permeti el decor de la família obrera, una més equitativa distribució dels beneficis, l'assegurança contra tota mena de riscos i la participació harmònica en la producció i repartiment de la riquesa. La propietat, ens recorda el Manifest, té com a funció primordial la satisfacció de les necessitats essencials de tots els homes.

També les circumstàncies històriques pesen, i molt, en el naixement d'Unió Democràtica. Des de la segona meitat del segle XIX el catalanisme anava consolidant-se com a motor polític del país. Ajudava a tot això l'eclosió de la Renaixença i la revitalització literària de la llengua catalana; l'evolució del federalisme i del carlisme cap a posicions nacionalistes i, a més, el desig de polítiques proteccionistes contraposades a l'orientació lliurecanvista dels governs centrals. El 1885 es presenta a Alfons XII el Memorial de Greuges; el 1892 s'aproven les Bases de Manresa, amb la redacció d'un projecte constitucional català; el 1899 va tenir lloc el "tancament de caixes", i el 1901 es funda la Lliga Regionalista de Catalunya, que guanya de manera aclaparadora les eleccions d'aquell mateix any. El 1906 es crea el primer agrupament unitari de partits catalans, la Solidaritat Catalana, que concorre amb un èxit esclatant a les eleccions del 1907. L'any 1914 els partits catalans aconsegueixen l'aprovació de la Mancomunitat de Catalunya, i el 1917 s'impulsa un primer projecte d'Estatut d'Autonomia, que no prospera a Madrid.

El 1923 Miguel Primo de Rivera dona un cop d'estat i inicia un govern de caire dictatorial que anirà adoptant una política combativa contra el catalanisme i que el 1925 ordenarà la supressió de la Mancomunitat i la prohibició de qualsevol manifestació o acte catalanista.

El 1929 cau la Dictadura i, després de diversos governs inestables, el 14 d'abril del 1931 el rei Alfons XIII s'exilia. Dues hores abans que a Madrid s'instaurés la Segona República, a Barcelona Lluís Companys proclama la República Catalana dintre de la República Federal Espanyola. Pocs dies després, aquesta "República Catalana" canviarà el seu nom per "Generalitat de Catalunya", recobrant la denominació que havia tingut el govern del país fins al 1714.

El 1931 Catalunya viu una situació excepcional. L'any abans, en la reunió coneguda com a "Pacte de Sant Sebastià", les forces republicanes han garantit per a Catalunya una solució jurídica a les seves pretensions, que consistiria en un Estatut redactat des de Catalunya i aprovat per referèndum que, després, pel que fa a delimitació d'atribucions, seria sotmès a l'aprovació de

les Corts constituents. Instaurada la República, Catalunya podia tornar a disposar d'autogovern; el 20 de juny havia quedat redactat l'Estatut de Núria; el seu text va ser aprovat pels 1063 ajuntaments del país al juliol, i el 2 d'agost se sotmetia a referèndum. Amb un 75% de participació, l'Estatut va rebre el vot favorable del 99% dels votants.

Tot i això, la seva discussió a les Corts estatals encara hauria d'esperar. La Constitució Espanyola s'anava tramitant a Madrid entre enormes polèmiques. Dues de les més destacades consistien en les anomenades "qüestió catalana" i "qüestió religiosa". Pel que fa a aquesta última, en discutir-se els articles corresponents el 13 i 14 d'octubre del 1931, el projecte constitucional va acabar proclamant la no confessionalitat de l'Estat, la dissolució de la Companyia de Jesús i la prohibició per als religiosos d'exercir l'ensenyament.

L'acta de naixement d'Unió Democràtica també reflecteix totes aquestes qüestions que llavors sacsejaven la vida política. El punt segon del Manifest reivindica el dret a una autonomia plena i absoluta, en el marc d'una organització estatal --en aquest cas una Confederació Ibèrica-- lliurement pactada. Davant la incertesa pel futur de l'Estatut en la seva tramitació a les Corts, Unió Democràtica considera extemporani qualsevol pronunciament. En clara resposta a la prohibició d'exercir tasques educatives per part dels ordes religiosos, el punt setè reclama la llibertat d'ensenyament i defineix aquesta llibertat com un dret dels pares respecte dels seus fills. Més enllà de tot això, aquest punt reclama l'honesta i veritable democratització de l'ensenyament, en clara oposició no només a les prohibicions que s'establien sinó també lluitant contra qualsevol intent d'apropiació estatal que resultés contrari a la llibertat.

L'última frase que tanca el Manifest també al·ludeix, aquesta vegada directament, a la Constitució en tràmit, i la qualifica com un instrument mig embastat però enemic dels drets de les societats inferiors a l'Estat i tirànic per a les consciències dels creients, per la qual cosa en reclama ja llavors mateix la seva revisió en el més ampli sentit cristià i català

Tota aquesta síntesi d'influències i de fets determinants per a l'origen del nostre Partit es percep clarament en el Manifest, però sobta l'equilibri entre tots els diferents vessants. Unió no neix com un partit de laboratori fruit només de lectures i discussions intel·lectuals. Tampoc no és un partit que s'improvisa per a reaccionar contra uns fets amb els quals es discrepa. Per això, tot i la seva brevetat, el Manifest no és només un catàleg ideològic sinó també un programa d'actuació que anirà guanyant encara més en definició en els mesos i anys posteriors.

En qualsevol cas, el 7 de novembre del 1931 es presenta davant tot Catalunya un Partit inspirat en els principis cristians, que reclama per al nostre país el ple reconeixement del dret a l'autogovern, que s'oposa a qualsevol actuació contrària a la llibertat i que entén que la

democràcia i la participació dintre de les institucions legítimes són les úniques vies d'actuació possibles.

Cal destacar aquesta darrera característica perquè ha estat sempre determinant del mode d'actuar d'Unió Democràtica. En diferents parts del Manifest constatem l'esperit democràtic dels fundadors del Partit. Així, ja en el primer paràgraf es fa al·lusió al desig de fer real i vivent la democràcia que sols pot basar-se en la creixent capacitació dels ciutadans. En el punt tercer es fa constar que la democràcia jeràrquica és necessària per a l'harmonia social i que aquesta democràcia ha de caracteritzar-se per impulsar la capacitació política, la moralitat i la llibertat personal. Així mateix, aquest punt del nostre Manifest reconeix en el poble íntegrament considerat el dret de determinar-se per la forma de govern que ell cregui més necessària així com també la potestat d'elegir les persones per a les funcions de l'autoritat. I en clara acceptació de la situació política nascuda amb la Segona República, Unió Democràtica proclama acceptar la forma de govern que el poble, en ús de les seves facultats constituents, s'ha donat. I per això mateix, Unió Democràtica declara que actuarà dintre d'aquesta legitimitat política, conscients que Catalunya és l'eix de les nostres aspiracions.

Aquestes proclames poden semblar gairebé rutinàries avui dia, però en els primers passos de la Segona República resultaven d'allò més agosarades perquè integraven alhora la defensa dels principis cristians i el ple respecte per les regles i el sistema democràtics. No era aquesta la posició de la major part de la jerarquia eclesiàstica espanyola, molt vinculada a l'anterior règim, ni dels partits de dretes que s'atribuïen la defensa de la religió i que rebutjaven les noves institucions.

Més enllà de les influències ideològiques i de les circumstàncies de Catalunya a la tardor del 1931, Unió Democràtica és filla directa de l'empenta dels seus fundadors. No se'n sap gaire de les converses que van precedir la redacció del Manifest ni de les circumstàncies personals que van portar a cadascun dels vint-i-dos signants a publicar-lo. Fos com fos, els Fundadors d'Unió Democràtica van voler crear un Partit diferent a tot el que existia llavors i van saber sintetitzar un programa polític que ens ha convertit en un dels primers partits inspirats en l'humanisme cristià.

Alguns dels fundadors d'Unió Democràtica provenien del tradicionalisme carlí. Per exemple, Joan Baptista Roca i Caball, advocat i periodista, va ser l'únic candidat que la Junta Tradicional Regionalista de Catalunya va presentar per Barcelona, concretament per l'antic Districte III, que llavors incloïa Sarrià, a les eleccions municipals del 1931. Al juny del mateix any, en les eleccions a Corts Constituents, Roca encapçalava la candidatura carlina per Tarragona. Però l'actitud tèbia del carlisme davant el projecte d'Estatut de Catalunya, formalment favorable però reticent de portes endins, així com la progressiva supeditació d'aquesta formació al sector més integrista de

l'Església Catòlica i l'acostament a d'altres sectors monàrquics alfonsins contraris a l'autogovern català, van portar Roca i Caball, home de fortes conviccions catalanistes, i d'altres militants de conviccions similars a abandonar el partit.

El 30 de juliol del 1931 La Veu de Catalunya publicava la notícia segons la qual diversos militants tradicionalistes deixaven el partit per causa de les reserves del tradicionalisme al projecte d'Estatut de Catalunya. Entre les persones a què al·ludeix l'article hi trobem alguns dels futurs fundadors d'Unió Democràtica i dels primers militants immediatament adherits, com, a més de Joan Baptista Roca i Caball, Josep Cirera i Soler, Esteve Farré i Calveres, Josep Maria Ferré i Moregó, Josep Maria Trias i Peitx i Francesc de Paula Badia i Tobella. En paraules del Sr. Coll i Alentorn, Unió Democràtica deu a Roca i Caball el seu estil peculiar, caracteritzat per una doctrina clara, concreta i fidelment seguida, per una absència d'esperit sectari i una permanent vocació conciliadora, per una renúncia a l'atac personal i al joc brut o insidiós, per un respecte al contrari i per un rebuig a qualsevol tipus de culte a la personalitat.

També en paraules del Sr. Coll, Josep Cirera i Soler, provinent del mateix àmbit ideològic que Roca i Caball, va ser qui va tenir una participació més important en l'aparició del Manifest. Advocat de professió i company de despatx d'un altre dels signants, Pere Arderiu Payerols, Josep Cirera havia demostrat des de ben jove una ideologia netament catalanista, demòcrata i de progrés social, prou explícita en les seves col·laboracions periodístiques i que també el va portar a la ruptura amb la Comunió Tradicionalista.

Un altre dels signants, Lluís Vila d'Abadal, metge de professió i eminent otorinolaringòleg que tenia entre els seus clients habituals Francesc Cambó i el Cardenal Vidal i Barraquer, també havia militat inicialment en el carlisme durant la seva joventut; a partir dels anys vint, però, s'afilia a Acció Catalana fins que se'n separa el 1931 per no coincidir amb les orientacions dels nous dirigents del partit. Definit com a home pràctic i creatiu, era també un ferm defensor de la justícia social i, com a gran propietari rural, havia fomentat unes relacions més equitatives amb els pagesos conreadors de les seves terres. Tots aquests valors el van convertir en el primer president de l'agrupació de Barcelona d'Unió Democràtica.

Pau Romeva i Ferrer encarna una altra de les tendències i formes de ser que conflueixen en la fundació del nostre Partit. Antic militant de la Lliga Regionalista i d'Acció Catalana, la seva vocació és la de mestre, pedagog i periodista. Autor de llibres importants d'educació infantil com el "Cartipàs Català" i el "Sil·labari Català" en els anys vint, en el moment de la fundació d'Unió Democràtica exerceix de director del Grup Escolar Ausiàs March, però desenvolupava també una important tasca com a traductor. Gràcies a les seves traduccions havien estat publicats en català diversos llibres de Dickens i Walter Scott; destaca, però, com a introductor de l'obra de G.

K. Chesterton caracteritzada per un cristianisme de gran profunditat teològica i, alhora, d'una gran flexibilitat política, defensor de la llibertat humana, política i social. Un altre dels signants del Manifest, Maurici Serrahima, també advocat i a més escriptor i pensador, havia reconegut la influència que la lectura de Chesterton havia tingut en Romeva i ell mateix.

Totes aquestes persones, amb unes destacades trajectòries vitals fins llavors diverses, confluiran en la fundació d'Unió Democràtica de Catalunya. Cadascun d'ells coincideix amb els altres en un ferm sentiment catalanista, en una visió humanista de la política inspirada en els valors cristians i en un desig de justícia social. També coincideixen en reivindicar la democràcia com a forma de govern i se senten allunyats dels partits tradicionalistes i conservadors.

Ha nascut, doncs, un partit catalanista, democràtic i humanista, que reivindica, en plena discussió de la qüestió religiosa, de la Constitució republicana i de l'Estatut, els valors cristians com a criteri director de la vida política. No és pas, però, un partit que neixi inspirat per la jerarquia eclesiàstica o que se'n senti subordinat ni que pretengui defensar els interessos de l'Església. Tot i la vinculació d'alguns dels nostres fundadors a figures com el Cardenal Vidal i Barraquer o al canonge i pensador Carles Cardó, i les consultes efectuades a diversos religiosos com Mn. Lluís Carreras i Mn. Joan Tusquets abans de la redacció del Manifest, Unió Democràtica no és un instrument de l'Església en aquella època en què es començaven a sentir veus anticlericals.

Unió Democràtica neix del compromís i de la iniciativa política dels seus fundadors. En una societat dividida i plena de tensions socials, en un ambient de progressiva radicalització i extremismes, Unió Democràtica s'erigeix com una tercera opció, conciliadora, de profunda solidesa ideològica, compromesa amb la democràcia, amb Catalunya i amb els valors de l'humanisme cristià.

El Manifest així ho expressa clarament: la seva voluntat és la d'aplegar les majors adhesions possibles en pro d'una actuació social i d'una política actual i viva, i ofereix la seva col·laboració a totes les col·lectivitats que defensin els mateixos objectius.

Uns objectius que van quedar ben delimitats i establerts aquell novembre del 1931 i que, de llavors ençà, els homes i dones d'Unió Democràtica hem intentat servir. Com deia el Manifest, estem obligats a una declaració explicativa dels nostres principis i postulats polítics, però els Fundadors sabien molt bé que el judici que rebria el nostre partit aniria lligada a la valoració que pogués merèixer la seva tasca futura.

Com ha escrit el Pare Hilari Raguer, els Fundadors d'Unió Democràtica "no pensaven pas que la

doctrina social de l'Església donés ja fetes i pastades solucions lluminoses per a tots els problemes. La seva preocupació era la política concreta. Catalunya, políticament, es trobava esquarterada entre la Lliga i Esquerra, i ells estaven convençuts que calia una altra cosa. Tampoc no volien ser un entremig entre la Lliga i l'Esquerra; això ja ho era Acció Catalana. Anaven en una altra direcció i, tot i no saber encara exactament on anirien a parar, van llançar el manifest inicial, forçosament insuficient i vague. Els quatre Congressos que el partit va celebrar entre 1931 i 1936 van anar explicitant i perfeccionant aquesta primera declaració; però el que definirà UDC no són els documents sinó les preses de posició en els moments crucials que en sotraquegen l'existència”.

CAPÍTOL II

EL DIR

...”Permeteu-me que us exhorti a meditar sobre aquesta doctrina que acabo d’exposar-vos, i que us demani tot el vostre esforç i tot el vostre entusiasme per a divulgar-la i practicar-la, i estigueu segurs que així contribuïreu a preparar per a Catalunya nous dies de llibertat i de glòria”

Miquel Coll i Alentorn, febrer del 1934.

El novembre del 1931 començàvem a caminar sense altre equipatge que la voluntat de servei al país dels nostres fundadors, els seus principis socials i cristians i el contingut del Manifest Fundacional.

D’entrada, el Partit va haver de dotar-se d’una mínima infraestructura de funcionament. El mateix dia de la publicació del Manifest havia estat obert el domicili social d’Unió, al carrer Rivadeneira número 4, principal, de Barcelona, i tot just un mes després, el 13 de desembre, s’hi celebrava l’acte d’inauguració de les nostres activitats. El diari “El Matí”, en fer-ne la crònica, ens diu que la sessió va ser iniciada i tancada pel Dr. Vila d’Abadal, com a president de l’agrupament, i que a més dels seus parlaments, també van intervenir com a oradors Joan Baptista Roca i Caball i Pau Romeva. Tots tres formen part del “Comitè d’Acció Política” juntament amb Ramon Sunyer i Josep Maria Farré Moregó. També al·ludeix a una “Junta Directiva de l’entitat”, integrada pel Dr. Vila d’Abadal, Roca, Romeva, Josep Cirera, Maurici Serrahima, Xavier Aragó, Esteve Farré i Ramon Trinxet.

Però el Partit no podia funcionar només amb el breu redactat del Manifest Fundacional i una estructura sense definició reglamentària. Gairebé un any després de la seva creació, Unió Democràtica ja disposava d’un nombre remarcable de militants, tant a Barcelona com arreu de Catalunya, i calia, en paraules del Dr. Vila d’Abadal, “procedir a l’estructuració definitiva de l’agrupament com a partit polític, a l’ensens que fixar més concretament els nostres punts de vista mitjançant la discussió i aprovació de ponències ampliadores dels principis continguts en la Declaració”. Era necessari, doncs, convocar un congrés dels militants per tal d’establir l’organització interna del Partit i anar desenvolupant els seus fonaments ideològics.

El primer Congrés Ordinari es va celebrar a la seu social. Va començar a les cinc de la tarda del dia 1 d’octubre del 1932 i, després de cinc sessions, es va cloure l’endemà a dos quarts de nou del vespre. Segons el llibre d’actes, a la primera sessió hi van assistir personalment setanta-nou congressistes i altres setanta-dos hi estaven representats. Presideix l’acte el Dr. Lluís Vila d’Abadal. La mesa, per acord unànime dels assistents, queda constituïda, a més del President,

per Joan B. Roca i Ramon Trinxet, i actuen de secretaris els Srs. Josep M. Trias i Peitx, Antoni Trapé, Josep Segarra, Joan B. Alvarós, Antoni Carbó i Josep M. Casasses.

Just obert l'acte i després de les paraules de salutació, es va començar la discussió del Projecte de Reglament d'Ordre Interior del Congrés i dels Congressos d'Unió Democràtica de Catalunya. Aquest projecte no inclou el nom dels seus redactors, però sí que consta en el Llibre d'Actes que Manuel Carrasco i Formiguera, jurista de professió incorporat mesos abans al Partit i en aquells moments Diputat al Congrés a Madrid, n'havia estat un dels seus redactors.

El debat del Projecte de Reglament d'Ordre Interior del Congrés és ben viu: alguns articles s'aproven per assentiment però d'altres són objecte de discussió i en alguns casos són esmenats pel Congrés. El text aprovat és breu, amb només deu articles, que regulen tot just la composició de la taula presidencial i el secretariat del Congrés, la manera de procedir en els debats, la defensa d'esmenes, les qüestions d'ordre, la delegació de vot, les diferents modalitats de votacions i el caràcter públic o secret de les sessions segons allò que s'hagi de tractar.

Una vegada definides les normes per les quals s'ha de regir el Congrés, els assistents inicien el debat de la Ponència d'Organització del Partit, redactada per Manuel Carrasco i Vicenç de Balanzó. Es tracta ja d'un text molt més complex que l'anterior, estructurat en nou capítols i trenta-tres bases.

La simple lectura de debat efectuat demostra que hi havia ben poques coses consolidades al si del Partit. D'entrada, la primera esmena que es va debatre proposava fins i tot canviar la nostra denominació oficial pel nom d'Unió Democràtica Nacionalista. L'esmena va ser recolzada per sis vots, però rebutjada per la resta dels assistents. Una altra de les qüestions que es modifiquen respecte del text original és el nom del "Comitè d'Acció Política", que de llavors en davant s'anomenarà "Comitè de Govern".

La discussió del text, prou feixuga, dura gairebé dues hores. De les trenta-tres bases només dotze són aprovades sense discussió ni intervencions aclaridores a favor o en contra. La majoria de les esmenes s'acaben consensuant o retirant després de les explicacions dels ponents. Només dues esmenes arriben a votació i en tots dos casos preval el criteri de la Ponència.

En acabar la discussió s'ha fet una feina important: s'ha regulat la denominació i finalitats del Partit, refermant la defensa de l'ideari contingut en la Declaració de 7 de novembre del 1931; es fixen els drets i deures dels afiliats, així com els mitjans econòmics del Partit. Pel que fa als seus òrgans interns, Unió Democràtica acorda celebrar Congrés Nacional una vegada l'any, i confiar la direcció del Partit als Consells Intercomarcals, al Consell Nacional i al Comitè de Govern.

“Mentre no hi hagi altra organització administrativa a Catalunya” s’acorda que siguin cinc els Consells Intercomarcals, el primer dels quals comprendrà les organitzacions de la ciutat de Barcelona i, els altres, “les comarques catalanes agrupades avui capriciosament en els termes provincials de Barcelona, Tarragona, Lleida i Girona”. S’estableix també que per a constituir una delegació local serà necessària l’existència de deu o més afiliats, i que el Partit podrà organitzar les comissions o seccions que consideri adients. El darrer capítol de la Ponència regula la designació de candidats en els diferents processos electorals, tot i que acaba amb un rudimentari article destinat al règim sancionador i de recursos.

A dos quarts d’onze de la nit, el Congrés comença l’estudi de la Ponència redactada per Pau Romeva titulada “La Política Catalana Actual”. Val a dir que, a aquesta hora, el nombre de congressistes presents ha disminuït una mica i compta només amb cinquanta-set persones. El debat dels sis paràgrafs de la primera i segona part del text (la discussió de la tercera, per tractar qüestions conjunturals, es reserva per a ser debatuda l’endemà en sessió secreta) resulta àgil, constant en el llibre d’actes l’assentiment màxim i calorós dels participants als plantejaments del ponent. En síntesi, el text expressa la insatisfacció d’Unió Democràtica amb el text de l’Estatut aprovat per les Corts de Madrid, que no dubta a definir com una “carta atorgada” i no com l’expressió de la voluntat de Catalunya. Tot i això, el Congrés reconeix el text resultant com un instrument apte per Catalunya, la utilitat del qual caldrà valorar-la per la seva capacitat de resoldre els problemes de Catalunya des de dins mateix del país. Pel que fa a la col·laboració amb d’altres partits, qualsevol acord s’hauria de bastir sobre les coincidències de programa, en el sí de les institucions i després de les convocatòries electorals. Tot i això, aquestes col·laboracions també podrien ser prèvies en un sistema d’elecció majoritari i no proporcional.

La darrera sessió del dia clou amb l’examen d’una subponència dedicada a la política exterior de Catalunya. El seu debat durarà fins gairebé quarts de dues de la matinada i el llibre d’actes d’Unió Democràtica deixa constància de la intensitat amb què els encara presents a aquelles hores van discutir la conveniència o no de participar en el govern de l’Estat, debat que es va tancar per votació en la qual “per quasi absoluta unanimitat els congressistes es manifesten en oposició a què sigui interessant als fins nacionals de Catalunya tenir una important participació en els governs de la República Espanyola”. L’altra qüestió a destacar és la voluntat d’Unió Democràtica per tal que Catalunya participi directament en els congressos d’unió federal d’Europa i, en general, en tots aquells moviments econòmics, científics i culturals de contingut polític que resultin d’interès per al país.

La jornada matinal del dia 2 d’octubre l’hauríem de considerar un moment destacat de la història del Partit pel contingut i la profunditat de les ponències aprovades, que ho van ser pràcticament per aclamació. En aquests textos hi trobem desenvolupats els plantejaments anunciats en el

nostre Manifest Fundacional i que han caracteritzat tota la nostra trajectòria política.

La sessió va començar amb l'examen de la ponència "Els Problemes de l'Ensenyament i de la Consciència", presentada per Pau Romeva i redactada per Josep Cirera. El llibre d'actes ens diu que, en llegir-la, va tenir lloc una fervorosa aprovació dels congressistes. Tant es així que, en entrar a la sala el seu redactor, les actes del Congrés també senyalen que va ser saludat dempeus per tots els presents.

La ponència proclama, en la seva primera frase, els mateixos drets de tots els estaments a la cultura; reivindica també l'obligatorietat de l'escola primària i el dret d'accés a les carreres universitàries amb una prèvia acreditació d'aptitud i "salvant els obstacles econòmics que s'hi oposin". Atenent les circumstàncies econòmiques del moment, afirma que "ara com ara" l'ensenyament gratuït només és un dret de les classes modestes i que les altres famílies han de contribuir a les despeses de l'ensenyament en proporció a la seva capacitat econòmica. Les famílies han de poder triar l'escola que més els plagui i que més garanties els ofereixi.

Es rebutja una escola única o uniformadora sota el monopoli de l'Estat. El poder civil ha de garantir, però, un mínim suficient de coneixements, establir un quadre de matèries i ostentar les competències d'inspecció i control.

Segons la ponència, a l'escola "voldríem que s'hi exposessin i ensenyessin els coneixements de la fe, la qual cosa no significa ni coacció ni menys imposició, sinó coneixement per a determinar-se lliurement en el sentit que hom cregui més racional". Els pares han de poder triar l'escola dels seus fills, on n'hi hagi d'adients al seu ideari i creences. Tant és així, que l'escola lliure és una necessitat de la democràcia, de la cultura i de la pedagogia.

La segona ponència debatuda aquell matí, titulada "Els Problemes Socials" també havia estat redactada per Josep Cirera i Soler i també va comportar l'adhesió dels congressistes. El text comença amb un llarg preàmbul en què es lamenta de la manca de competències que comporta la retallada de l'Estatut plebiscitat, però tot seguit carrega contra el materialisme "moscovita" i a continuació censura també la hipocresia dels qui "volen emparar-se a la Creu només perquè l'espirit de la Creu, imposat als altres, empari temporalment les seves inquietuds".

Si prescindim del llenguatge característic d'aquelles dates i de les referències a la situació política del seu context temporal, el text de la ponència sorprèn encara per la seva actualitat i per la completa sintonia que els actuals pronunciaments del Partit guarden amb les manifestacions fetes tres quarts de segle enrere.

El cos principal de la ponència inclou vint-i-una proclames, a les quals hi afegeix un subcapítol dedicat específicament als problemes de la terra, en aquells moments objecte d'intens debat en una societat encara notablement agrària.

Es tracta d'un text valent i que diu les coses clares. Comença afirmant que l'actual organització de la vida econòmica no és justa ni cristiana i que en cal una altra de més equitativa. Tot seguit, manifesta el rebuig d'Unió Democràtica respecte del liberalisme econòmic, assegurant que la suma dels interessos individuals no garanteix l'interès general, i que la funció de l'Estat no ha de ser ni absorbent ni inhibidora.

Les crítiques es dirigeixen tant al sistema col·lectivista, que qualifica d'antinatural i només possible en una dictadura tirànica, com al capitalisme, recordant que el capital ha de ser fruit del treball i que no és en absolut l'únic element de la producció.

A continuació, la ponència tracta el món del treball. Considera que la sindicació és tan convenient que hauria de ser obligatòria, defensa la negociació col·lectiva entre sindicats de treballadors i organismes empresarials; reclama un salari just i suficient, la participació en els beneficis i la coparticipació en el govern de l'empresa.

Cal una reforma social, però aquesta no ha de desballestar l'economia, sinó que s'ha de construir a partir de l'educació i la preparació de les persones, amb foment de la petita indústria i la interdicció dels monopolis. Les indústries han de ser administrades pels diferents estaments productors, i mai no pot ser ni burocràtica ni estatallitzada.

Pel que fa als problemes agraris, la ponència considera que en el món de l'agricultura tampoc no existeixen ni l'equitat ni la justícia absoluta. Els béns materials —ens diu—cal destinar-los en primer lloc a la satisfacció de les necessitats essencials de tots; la terra, més que de l'amo, és de la naturalesa. Per això, aplicant els mateixos principis de justícia social abans exposats, cal aspirar i treballar per tots els mitjans justos perquè tots els professionals de la pagesia esdevinguin propietaris. En qualsevol cas, després de fer una exposició de les diferents circumstàncies que poden haver enriquit la terra productiva, la ponència entén que “la participació en els fruits de la terra deu ser proporcional, segons normes pactades, a la cooperació, no sols actual sinó històrica, que hi hagi aportat conreador i amo”. A més, la ponència defensa la creació de tribunals arbitrals comarcals per resoldre les qüestions de la propietat i fins i tot del conreu ben a prop del lloc on es produeixen, i advoca tant per evitar l'especulació de la terra com també per garantir una redempció de censos, rabasses i parceries a preu equitatiu.

L'última ponència debatuda en la sessió del matí del dia 2 portava per títol "La Reafirmació de les Valors Espirituals del País", redactada per Josep Maria Ferré Moregó. La major part del seu text es destina a justificar l'origen cristià de Catalunya i la necessitat que aquesta tradició cristiana continuï guiant l'exercici de les competències aconseguides amb l'Estatut. Més enllà del llenguatge i dels conceptes de l'època, tota la ponència és una defensa de la necessitat de difondre els valors cristians des de dins del sistema democràtic i amb completa lleialtat a les institucions. La Ponència reconeix expressament el mestratge ideològic de Torras i Bages, defineix Catalunya com una nació viva i essencialment catòlica, i expressa també la inquietud d'Unió Democràtica per les normes contràries a la llibertat religiosa que s'estan aprovant en aquelles dates.

Però el treball de cristianització del país s'ha de fer des de la pràctica democràtica. El text aprovat afirma ben clarament que " Nosaltres .../... hem d'estar disposats a fer obra cristiana en tot allò i en quant pot fer-la un Partit polític", i rebutja expressament l'aliança entre alguns sectors del catolicisme i la dreta antirepublicana, que només esperen l'ensorrament del sistema per retornar a situacions anteriors. Així, la Ponència expressa que "Fugirem de lamentables aspiracions monopolitzadores del catolicisme; de dogmatismes que no ens escauen; i també de les fòbies i animositats contra els enemics que tan poc comporta la unció cristiana que ha d'amarar tota la nostra vida. No demanant cap cataclisme com a condició prèvia per a salvar la Pàtria, farem obra, cada dia, perseverant, bo i infiltrant les nostres doctrines i els nostres procediments en la vida social i política de Catalunya. Són, ens diu, "vies d'opinió que en un règim democràtic portaran resultats polítics immediats". Alhora, en les seves conclusions, Unió Democràtica referma l'ús de la legalitat per tal de modificar allò que no considera just. Tal i com diu la Ponència, "Unió Democràtica de Catalunya ha d'actuar per a assolir-ho .../... procurant que mitjançant les pràctiques democràtiques, i actuant sempre dins les vies legals, es modifiquin les actuals lleis espanyoles –inclosa la constitucional—que imperen a Catalunya, fent desaparèixer de les mateixes tota l'oposició que contenen a la tesi catòlica".

Per copsar la intensitat i valentia d'aquesta afirmació, cal recordar la tensió i l'agitació social dels extrems que existia a l'època.

Pocs mesos després, el 26 de març del 1933, se celebrava el Primer Congrés Extraordinari d'Unió Democràtica. Aquesta vegada, la seu escollida va ser la ciutat de Vic i el Congrés, dividit en dues sessions, va tenir una primera part als locals de la Cambra Agrària i una segona en una de les sales de la coneguda Fonda Ca l'U. L'objecte a tractar no era altre que la definició dels criteris d'aliances a seguir davant la propera convocatòria d'eleccions municipals. De la lectura de les actes i de les conclusions, es constata la preocupació dels congressistes per la transcendència política d'aquestes eleccions tota vegada que Catalunya inicia els primers passos

de l'Estatut i de desplegament de la seva capacitat d'autogovern. Els congressistes tenen molt present que la política local hauria de ser l'àmbit de més estreta col·laboració ciutadana, però realistament també reconeixen que poden ser l'escenari de velles rancúnies i, el que és pitjor, un camp propici a la pràctica del caciquisme.

Les conclusions del Congrés cal interpretar-les, doncs, en relació al seu moment històric però també demostren una preocupació evident perquè la política d'aliances mai no desvirtuï l'ideari del Partit. Per això, la primera conclusió aprovada estableix que "En totes les entitats administratives, en ordre a les eleccions municipals, tindran cura els nostres amics i simpatitzants de fer respectar la seva matisació, reclamant la més absoluta llibertat en els punts en què la vida municipal afecti els problemes que tenen solucions prefixades en la declaració de principis o conclusions del primer Congrés d'Unió Democràtica de Catalunya". Així mateix, l'objectiu dels nostres candidats ha de ser "estipular amb les organitzacions amb les quals estableixin l'entesa, el criteri favorable a una renovació de la vida municipal, a la iniciació d'una política de desgravació tributària, d'austeritat administrativa, d'accentuació de la política social pertinent a l'activitat municipal, i de catalanització integral del nostre poble". Això ens porta, com també va aprovar el Congrés, a "procurar per tots els mitjans la promoció a les candidatures de persones d'arrelament a la localitat, d'honorabilitat reconeguda, joves i representatives dels diversos sectors de la producció i del treball". Com a complement d'això, el Congrés també acorda "impedir en absolut que puguin formar part de les candidatures els que hagin estat titllats justificadament de caciquisme, i els que s'hagin distingit per llur anticatalanisme i llur menyspreu a l'opinió pública, o llur manca de respecte als furs de la consciència".

Pel que fa a la política d'aliances, Unió Democràtica recorda que si cal procedir a una entesa "que permetés confiar en l'assoliment de les majories, mai es farà aquesta sense un programa mínim i un respecte absolut de forces, llevat a la coalició tot caràcter confusionari o subordinatiu d'uns grups a altres".

Després de donar entrada a un "nombrós públic no afiliat al partit", el Congrés clou amb diversos i vibrants parlaments.

El Segon Congrés Nacional Ordinari es va celebrar a Tarragona els dies 21 i 22 d'octubre del 1933 a la sala d'espectacles del Teatre Principal. El va presidir el Dr. Josep M. Sastre, de la delegació de Tarragona.

Després dels parlaments inaugurals, de l'acreditació dels delegats i de les mocions d'urgència, el Congrés inicia les sessions examinant la ponència redactada per Manuel Carrasco i Josep M. Casasses, titulada "Estructuració del Partit". Tal i com exposa el seu preàmbul, es tracta de

modificar el Reglament aprovat l'any anterior per incloure-hi les addicions que la pràctica quotidiana ha demostrat que són necessàries. En síntesi, es tracta de crear un Comitè econòmic que estudiï la manera d'atendre les despeses i de recaptar els cabals indispensables per a la vida del Partit. Així mateix, s'introdueixen diverses modificacions en el funcionament del Consell Nacional i es regula amb major detall l'organització dels Consells Intercomarcals i de la Federació de Comissions o Seccions.

La segona ponència debatuda consisteix en un text, notablement extens, que ha estat redactat per Josep Cirera i Soler i per Josep Escudé i Borés. El seu títol és "Sindicació", i ja en el seu mateix preàmbul exposa que és un desplegament de part de la ponència sobre els problemes socials tractada en el Primer Congrés. En síntesi, la ponència afirma que una societat econòmicament més justa no provindrà mai ni del capitalisme ni tampoc de l'actuació exclusivista de l'estat. El que pot actuar com a força motriu de justícia social és el sindicat. La sindicació, doncs, hauria de ser obligatòria i plural, de tal manera que les persones poguessin afiliar-se al sindicat que creguessin més adient als seus interessos i a les seves creences religioses i polítiques. Els diferents sindicats, a més, haurien de col·laborar per a resoldre els conflictes socials. La seva actuació no es pot fonamentar ni en la coacció ni en la clandestinitat; ben al contrari, han de ser entitats legals i reconegudes pels poders públics, amb plena capacitat d'intervenir en els debats socials i econòmics sempre que aconseguixin una mínima afiliació. La funció del sindicat, a més, ha de ser la de situar en condicions d'igualtat els tres elements humans que la ponència considera bàsics per a la producció, i que són el treball, la tècnica i el capital, entès aquest com el fruit acumulat del treball. Aquesta combinació ordenada de factors hauria de portar a la creació d'un patrimoni familiar integrat pels béns necessaris per atendre les necessitats físiques, intel·lectuals i morals de cada família, i que no podria ser venut, ni empenyorat ni embargat. Més enllà de vagues i de negociacions directes, que poden ser instruments útils però fàcilment manipulables, la ponència demana aprofundir en els contractes col·lectius de treball, estipulats entre els sindicats d'una i altra classe en l'àmbit d'una comarca o regió.

L'última part de la ponència examina la situació del seu context històric i advoca per un salari suficient remunerador per a qualsevol activitat així com l'establiment d'un subsidi familiar que defensi el treballador contra el desnonament i l'atur. També reclama la participació dels treballadors en els beneficis i en l'accionariat i, a més, la ponència exigeix la promulgació de lleis que facin obligatòria la previsió, amb càrrec a les empreses, contra les situacions de necessitat. Aquests fons, però, no poden ser administrats per l'estat, a qui només li correspondria una funció supervisora i de control, sinó que han de ser confiats als organismes constituïts pels mateixos beneficiaris. Per aconseguir l'emancipació dels treballadors cal la seva participació progressiva a l'empresa.

El llibre d'actes d'Unió Democràtica recull el desig exprés dels congressistes de fer constar la joia amb què el Congrés ha aprovat aquesta ponència. Manuel Carrasco també intervé per senyalar que la ponència aprovada representa un avenç extraordinari en el camp de la doctrina social cristiana i que el nostre Partit ha de sentir-se orgullós de disposar d'una doctrina tan sòlida i digna, basada en els principis de justícia social i de llibertat de la Pàtria.

Tot i l'hora avançada el Congrés sotmet a debat la ponència "Doctrina Nacionalista", elaborada per Pau Romeva, Miquel Coll i Alentorn i Josep Maria Font i Cabot. El seu punt de referència és el principi segon del Manifest Fundacional, i exposa la conveniència d'explanar-lo amb major detall. Amb rotunditat la ponència expressa que "Catalunya, o més ben dit, els països de llengua catalana, constitueixen una nació amb totes les característiques de tal i per tant amb tots els drets i els deures que es deriven d'aquesta categoria". Com a nació, Catalunya mereix el respecte al seu dret d'autodeterminació i al reconeixement del ple exercici de la seva sobirania. Reitera l'acceptació de l'Estatut de Núria, tot i que no representa, ni de bon tros, "una satisfacció de les nostres aspiracions" L'Estatut, a més, no és cap solució definitiva, perquè les situacions de llibertat restringida solen resultar inestables. En aquest punt la ponència examina la situació europea i arriba a la conclusió —l'any 1933— que la crisi econòmica mundial només es podrà resoldre mitjançant "enteses parcials entre les nacions més o menys veïnes, amb economies complementàries i amb interessos harmonitzables. Això i la necessitat de defensar-se contra les intromissions de les grans potències portarà moltes nacions a una fórmula confederalista prou ampla que permeti una plena llibertat d'acció política sense perjudici de l'harmonització de les economies confederades, feta amb peu d'igualtat absoluta". També els anys de convivència entre les diferents nacions d'Espanya han portat a la seva integració econòmica, i per això "la millor solució per als problemes nacionals dels països ibèrics és una confederació lliurement pactada sobre les bases d'independència política, interdependència econòmica i fraternitat espiritual". Això, però, només serà possible si totes les parts hi estan d'acord, per la qual cosa Catalunya, cas de no ser així, té el dret de separar-se d'Espanya.

Aprovada la ponència, la sessió s'aixeca a dos quarts de dues de la matinada.

L'endemà, després de la sessió de rendiment de comptes i de debatre la situació política del moment, en especial la convocatòria a eleccions a Corts, i d'altres documents presentats, el Congrés aborda la ponència que porta per títol "El Problema de la Terra", que, en ser presentada en la sessió anterior, havia estat objecte d'un important nombre d'esmenes, cosa que ha obligat els ponents a refer-ne el redactat durant tota la nit. La ponència ve signada per Feliu Duran i Canyameres, Joan Garcia i Borés i Àngel Marqués i Muntané. El cert és que el text final, tal i com consta en el Llibre d'Actes, és molt més extens i precís que la ponència inicial. Resumint-la, la

ponència recorda que els béns materials estan destinats a resoldre les necessitats essencials de tothom i que és necessari que els conreadors accedeixin a la condició de propietaris, per la qual cosa cal establir mecanismes d'expropiació de les terres no conreades i substituir els contractes de parceria per d'altres de societat entre propietari i conreador; es demana també la prohibició dels subarrendaments, la fixació d'una durada dels contractes com a mínim igual al temps de vida de les plantes perennes i la redempció de censos i rabasses a preus equitatius. A més, es proposa legislar per tal d'evitar situacions de latifundi i de minifundisme; es planteja la creació de jutjats agrícoles especialitzats, l'establiment de preus mínims i la constitució de bancs agrícoles. El Congrés, després d'aprovar el text, acorda un vot de gràcies pels ponents, que han sabut harmonitzar els diferents criteris exposats en les diferents intervencions dels dies anteriors.

El Segon Congrés acaba amb l'elecció del nou Comitè de Govern, integrat per Josep Cirera, Joan Baptista Roca, Miquel Coll, Lluís Vila d'Abadal i Manuel Carrasco. Així mateix, aprova una declaració institucional en què es reitera "l'adhesió indestructible als principis del nacionalisme català integral i el desig fervorós que, deixant de banda sectarismes perniciosos que provoquen la divisió entre germans de pàtria, s'aconsegueixi una nova i eficient solidaritat catalana per tal d'assolir, amb l'estreta unió de tots, el respecte a la personalitat de Catalunya i la defensa dels drets que corresponen a la nostra nacionalitat". En un segon punt, el comunicat destaca "la convicció fermíssima que la virtualitat dels principis cristians, lluny de resultar afavorida amb l'afebliment o limitació dels ressorts democràtics, ha de sortir sempre perjudicada per qualsevol intent de regressió dictatorial o feixista, pel qual motiu, com a nacionalistes, demòcrates i cristians, hem de blasmar tota doctrina d'estatisme cessarista i rebutjar qualsevol contacte polític i solidaritat espiritual amb tots els sectors de dretes espanyoles, contraris a la llibertat nacional dels pobles o a l'essència dels principis democràtics"

El Congrés aixeca la sessió a les dues de la tarda.

El Tercer Congrés Nacional Ordinari es va celebrar altra vegada a la seu del Partit, al carrer Rivadeniera, 4, de Barcelona, els dies 27 i 28 d'abril del 1935. La sessió del dia 27 va ser oberta pel Dr. Lluís Vila d'Abadal, i la primera ponència tractada, obra de Miquel Coll i Alentorn, portava per títol "Política Comercial". En el seu preàmbul ja ens indica que, juntament amb la Ponència d'"Obres Públiques" a tractar en aquest mateix Congrés, té per objecte anar estructurant una doctrina econòmica "tant completa com sigui possible, orientada d'acord amb les directrius generals de la nostra ideologia".

El text comença definint les característiques que hauria de tenir una política econòmica adient a les circumstàncies del moment. Per l'autor, hauria de ser oportunista, és a dir, allunyada de components dogmàtics, àgil i amb una intervenció subsidiària de l'Estat. També cal evitar

situacions de monopoli o de privilegi que afavoreixin unes branques de l'economia en perjudici d'altres.

Seguidament es debat la ponència sobre "Corporativisme" redactada pel Josep Cirera i Soler i Marçal Trilla i Rostoll. Entén per corporativisme l'existència d'un teixit d'entitats o corporacions entre l'Estat i l'individu, la major part d'elles naturals i fins i tot anteriors a l'Estat. L'Estat només pot tenir per funció la de tutelar el dret de l'individu i de les col·lectivitats inferiors i suplir allò que ni uns ni altres poden aconseguir. La Ponència continua descrivint les característiques del corporativisme, en el qual l'home hi ha de trobar la millor defensa de les seves llibertat i dignitat.

Gairebé a les onze de la nit es va debatre la ponència sobre "Obres Públiques" redactada per Emili Canals i Josep Morgades. Sorprèn, per la data en què ha estat redactada, el tractament de l'obra pública com una despesa d'efectes multiplicadors sobre la renda, en sintonia amb les idees defensades per Keynes en aquelles dates, tot i que, de conformitat amb el pensament demòcrata cristià, atribueix a l'actuació de l'Estat un caràcter subsidiari. Més enllà d'aquest plantejament, la ponència analitza amb detall les diferents obres públiques que es consideren imprescindibles pel país.

Malgrat l'hora, el Congrés entra en el debat de la ponència titulada "Declaracions sobre diverses qüestions d'actualitat política" redactada per Joan B. Roca i Caball, Josep Carbonell i Joan J. Mitjavila. La ponència comença reiterant la fidelitat d'Unió Democràtica als principis del Manifest Fundacional, i tot seguit reivindica un major catalanisme en totes les forces polítiques, alhora que rebutja la subordinació a partits de fora. Reitera també la defensa de la democràcia com a sistema polític i la necessitat d'una major justícia social, i acaba exhortant Unió Democràtica a un major proselitisme en la defensa dels postulats del Partit. La sessió s'aixeca a tres quarts de dues de la matinada.

L'endemà la segona jornada del Congrés va començar a quarts d'onze. En primer lloc es va tractar la ponència "Política Municipal" presentada per Ignasi Maluquer, Isidre Palmada i Antoni Brunet, en la qual es proposa un règim d'administració local adequat a les circumstàncies de l'època.

La resta de la jornada té caràcter secret i es destina a debatre l'estat de comptes del Partit, que ofereix, a data de 31 de març del 1935, un actiu de 10.679'60 pessetes i un passiu de 2.241'50. Malgrat aquest balanç aparentment sanejat, més de la meitat de l'actiu, 5.841'75 pessetes, són crèdits de l'entitat central contra d'altres delegacions, a més d'un deute de la delegació de Gironella per valor de 4.775 pessetes, cosa que retrata un actiu pràcticament incobrable. Les existències a caixa, únic actiu real, importen 62'85 pessetes. En el passiu hi consten 1.667

pessetes en deutes a proveïdors i 544'50 pessetes com a deute del Partit amb alguns associats. Vista la situació de les finances, el Congrés acorda "l'edició d'uns segells impresos d'un valor corresponent a la dotzava fracció de cent pessetes, els quals podran ésser cobrats per les delegacions dels seus afiliats en la forma que creguin més convenient, deixant a la iniciativa del Comitè Econòmic la forma i temps a liquidar-los amb cada una de les delegacions" tal i com consta en el llibre d'actes.

El següent punt de l'Ordre del Dia porta a l'elecció del nou Comitè de Govern,. Després de la votació queden nomenats Lluís Vila d'Abadal, Manuel Carrasco i Formiguera, Joan B. Roca i Caball, Josep M. Casasses i Cantó i Joan J. Mitjavila i Gallinat.

La sessió acaba amb l'acord de reunir el proper Congrés a la ciutat de Girona. No va ser així: el Quart Congrés Nacional Ordinari es va celebrar a Barcelona, a la seu social els dies 18 i 19 de gener del 1936. No s'hi va discutir cap ponència i, després d'algunes deliberacions a propòsit de les eleccions del mes de febrer següent, es va escollir un Comitè de Govern integrat per Lluís Vila d'Abadal, Manuel Carrasco i Formiguera, Joan B. Roca i Caball, Josep M. Casasses i Cantó i Miquel Coll i Alentorn.

CAPÍTOL III

I EL FER

El grau de coherència entre allò que es diu i allò que es fa només es pot valorar degudament en les circumstàncies adverses. A Unió Democràtica vàrem començar la nostra trajectòria política en uns moments de gran tensió ciutadana però ben aviat els fets encara posarien molt més a prova el nostre compromís.

Allò de què ens podem enorgullir, doncs, no ve donat només pel nostre patrimoni ideològic ni per la solidesa humanista que l'inspira, sinó que queda evidenciat en els actes heroics amb què els homes i dones d'Unió Democràtica van honorar la seva adscripció política.

El naixement mateix d'Unió Democràtica, coincidint amb les primeres passes de la República, comporta un desig de trobar un camí d'entesa en una societat dividida. Com ja hem dit, la fundació del nostre Partit pretén oferir a la societat catalana una nova alternativa, humanista, catalanista i de profund contingut social, que eviti la polarització entre esquerres i dretes.

Ben aviat, però, les posicions d'Unió Democràtica es podran sentir al Congrés dels Diputats a Madrid i també en el Parlament de Catalunya, i no pas en circumstàncies plàcides.

La progressiva radicalització de la vida política havia tingut un dels seus exemples més flagrants en la discussió dels articles del projecte de Constitució Espanyola que afectaven la confessionalitat de l'Estat i la llibertat religiosa. En síntesi, el projecte constitucional a més de reconèixer la laïcitat de l'Estat comportava també la ulterior dissolució de la Companyia de Jesús, el control de l'economia dels ordes religiosos, així com la prohibició que se'ls imposava d'exercir la indústria, el comerç i, més greu encara, l'ensenyament.

Manuel Carrasco i Formiguera, militant d'Acció Catalana Republicana i llavors diputat al Congrés escollit el juny del 1931 en la candidatura del Partit Catalanista Republicà, era una persona que ha estat definida com a "coratjosament catòlic, plenament republicà i nacionalista radical". Com a diputat, havia expressat públicament la seva oposició als plantejaments contraris a la llibertat de l'Església Catòlica, però arran la publicació el gener del 1932 del Decret de Dissolució de la Companyia de Jesús va veure com les seves posicions eren desautoritzades pel partit i fins i tot el 7 de febrer era expulsat d'aquesta formació.

L'actuació d'Acció Catalana i altres formacions va comportar, però, una segona i valuosa onada de militants a Unió Democràtica, entre els quals hem de destacar el mateix Manuel Carrasco i

també Miquel Coll i Alentorn.

La vinculació de Carrasco a Unió Democràtica va permetre al Partit disposar de veu pròpia durant la tramitació a les Corts de l'Estatut de Núria.

Tot i la seva aprovació a Catalunya l'estiu del 1931, la discussió de la Constitució republicana n'havia aturat el seu debat a Madrid. Superat aquest obstacle, l'abril del 32 una comissió parlamentària del Congrés en va presentar una versió revisada.

El 12 d'abril Unió Democràtica publica a El Matí una nota oficial en què refermava la intangibilitat del text plebiscitat a Catalunya i el seu desacord amb el dictamen de la comissió, que jutja inspirat en el recel i en les tendències unitàries i assimilistes de l'Estat. Carrasco, al Congrés dels Diputats, defensarà aquests plantejaments.

Abans de la intervenció de Carrasco davant les Corts el dia 10 de juny, Lluís Companys, líder del grup parlamentari de Minoria Catalana a què pertany Carrasco, n'anuncia l'expulsió. Tot i això, Carrasco manté les seves conviccions i les del nostre Partit i pronuncia un contundent discurs en què recorda als partits republicans els compromisos contrets a favor de les llibertats de Catalunya en el Pacte de Sant Sebastià i, després d'examinar el contingut dels preceptes constitucionals que es refereixen a la tramitació dels estatuts d'autonomia, sosté que el Congrés només pot acceptar-los o rebutjar-los, però que ha de respectar el contingut aprovat per cada autonomia.

Aquest discurs, mostra de la coherència nacionalista, democràtica i republicana de qui el pronuncia, és interromput en diverses ocasions. En el Diari de Sessions del Congrés consten les amenaces i menysteniments de tota mena que va patir Carrasco. Així, un diputat, Pérez Madrigal, l'interromp preguntant-li si és separatista, i després l'amenaça dient-li que allò que afirma Carrasco s'ha de defensar a trets i no amb paraules. Un altre diputat, Esplà, l'acusa de representar els jesuïtes; diversos diputats de la Minoria Catalana l'interrompen i el desautoritzen quan parla, i al final l'anticatalanista Royo Villanova, representant de la dreta més reaccionària, l'acusa de ser amic íntim de Macià i apòstol del nacionalisme.

En acabar, però, Maura se li atansa i li agraeix la claredat amb què s'ha expressat, felicitant-lo pel fet de dir a Madrid exactament el mateix que afirma a Catalunya, no com d'altres.

Diverses publicacions catalanes continuaran en els dies següent els insults contra Carrasco. Uns li retreuen el seu catolicisme i la seva posició disconforme amb la Minoria Catalana; d'altres l'acusen de manca de fe en Catalunya i el titllen de supersticiós en referència al seu manifest

catolicisme.

Fos com fos, la tramitació de l'Estatut havia entrat en una dinàmica de constants obstacles i el text patia cada vegada més retallades. A les Corts, entre els opositors hi destacava la dreta centralista, el Partit Radical i fins i tot intel·lectuals reconeguts com Unamuno i Ortega y Gasset. Les qüestions més conflictives no eren altres que les relacions entre Catalunya i Espanya, l'ús de la llengua catalana, l'administració de justícia, l'ensenyament, l'ordre públic i les finances.

En aquest clima d'oposició a l'Estatut, el 10 d'agost el General Sanjurjo va liderar un intent de cop d'estat per oposar-se, segons ell, al marxisme i al separatisme que presidien la política espanyola. L'efecte d'aquest "pronunciamiento" frustrat, degudament condemnat per Unió Democràtica en contrast amb la tebior d'altres forces anomenades catòliques, va ser la ràpida aprovació de l'Estatut, el 9 de setembre següent, prou aigualit respecte del seu text original, per 214 vots a favor i 24 en contra, amb més d'una centena d'abstencions.

No va ser aquesta l'única actuació valent de Carrasco en el Congrés dels Diputats. Altra vegada podem constatar la solidesa de les seves conviccions democràtiques, catòliques i catalanistes en la seva oposició al projecte de llei que comportava la prohibició d'ensenyament per part dels ordes religiosos.

Davant el Congrés, el 4 de març de 1933, Carrasco reitera una vegada més el seu esperit democràtic i liberal i el seu amor per la República, però manifesta la completa oposició a un projecte de llei que ataca la llibertat d'ensenyament. Per a Carrasco, aquesta llibertat forma part del patrimoni espiritual de les famílies, i els pares tenen el dret indiscutible d'educar els seus fills segons el criteri que considerin millor. Però no es tracta només de defensar aquest dret fonamental en nom de la llibertat, sinó que a més, segons Carrasco, també Catalunya té el dret a organitzar l'educació de la manera que consideri més convenient i adequada a la seva situació. En el seu discurs ens recorda també que l'ensenyament a Catalunya no pot ser aliè als valors religiosos, perquè Catalunya mateix és històricament el resultat de la seva base espiritual cristiana. I acaba Carrasco afirmant que el projecte de llei és una vergonya per a la democràcia i per a l'esperit liberal.

Dos mesos més tard, el 17 de maig, Carrasco assegura que se sent defraudat perquè el nou règim no ha respectat els sentiments religiosos de la ciutadania. Tot i això, Carrasco reitera que la religió no necessita l'empara de monarquies ni de repúbliques i que la força mateixa dels creients permetrà superar els efectes nocius de la llei. Com a republicà, però, es dirigeix a la resta de companys que creuen en la República, i els assegura que la nova llei causa un gran dany a les institucions.

No és aquesta l'única mostra, ni la més profunda, de la coherència de Manuel Carrasco, ni tampoc no és l'únic exemple de la fidelitat dels homes i dones d'Unió Democràtica als nostres principis. Pau Romeva, des del Parlament de Catalunya, també n'oferirà exemples similars.

Val a dir que el Primer Congrés Ordinari d'Unió Democràtica havia qualificat l'activitat política com una tasca de col·laboració entre partits, però defensava que per tal d'evitar confusions i aliances estranyes els acords s'havien de fer sobre la base dels respectius programes i una vegada celebrades les eleccions. Tot i això, el Congrés del nostre Partit obria la porta a candidatures compartides mentre el sistema electoral seguís essent majoritari i no pas proporcional.

L'aprovació de l'Estatut va comportar la convocatòria d'eleccions al Parlament de Catalunya el dia 20 de novembre del 1932. Unió Democràtica, reiterant els acords congressuals, va publicar un Manifest que va sortir publicat a "La Veu de Catalunya" el dia 29 d'octubre, en el qual, entre altres coses, reiterava l'essència democràtica i republicana del Partit. Criticava, però, l'existència d'un sistema electoral que beneficiava fortament el partit que obtingués millors resultats i atorgava una migrada representació a la segona formació més nombrosa. Per aquesta raó, Unió Democràtica atorgava llibertat als seus afiliats perquè amb observança dels principis ideològics del Partit i sotmesos a la seva disciplina poguessin formar part d'aquelles candidatures compromeses amb la defensa d'un ideari de llibertat, de democràcia, de convivència social i religiosa i de catalanitat i que no suposessin cap contradicció amb els nostres principis.

Tres militants d'Unió Democràtica --Lluís Jover i Nunell, Josep Maria Farré i Moregó, i Pau Romeva i Ferrer-- van formar part de la candidatura "Concòrdia Ciutadana" impulsada per la Lliga Catalanista. Els dos primers, tot i obtenir uns resultats excel·lents, no van aconseguir l'acta de diputats per Barcelona ciutat, però Pau Romeva, amb 44.005 vots va sortir escollit diputat per la circumscripció de Barcelona província. Unió Democràtica encetava així la seva presència en el primer Parlament de Catalunya que es constituïa després del Decret de Nova Planta.

Pau Romeva, en un article a La Nau, declinant la invitació de Cambó d'integrar-se a la Lliga, reitera que Unió Democràtica té un programa concret, i que no creu que siguin gaires les ocasions de desacord amb la resta de diputats que concorrien en la mateixa candidatura. Però, cas de produir-se aquesta circumstància, reclama la plena llibertat de la seva actuació. Aquestes paraules de Romeva resultaran gairebé profètiques i la seva actuació al Parlament esdevindrà veritablement lliure i conforme a l'ideari del nostre Partit.

La primera demostració de plena llibertat i de respecte a les institucions té lloc el mes de gener

del 1934. El dia 14 havien estat celebrades eleccions locals, i en alguns llocs s'havien produït coaccions sobre simpatitzants de les dretes i religiosos, sense que els Mossos d'Esquadra ho impedissin. Com a protesta, la Lliga va anunciar el 18 de gener que abandonava el Parlament mentre la Generalitat no garantís la imparcialitat de les forces públiques i no establís un sistema electoral proporcional. Romeva, però, seguint les decisions d'Unió Democràtica, va continuar al Parlament i va presentar una interpel·lació al Govern sobre els fets denunciats per la Lliga.

Però en aquells moments el Parlament havia de debatre una llei d'innegable transcendència social i que era objecte de grans enfrontaments entre l'Esquerra i la Lliga. El projecte de Llei de Contractes de Conreu, presentat l'abril del 1933, impulsava una reforma agrària de caràcter moderat, que permetia l'accés del conreador a la propietat de la terra satisfent-ne un preu molt baix i conforme a la seva valoració fiscal. El seu debat article per article va començar a primers de febrer del 1934, en una situació anòmala en què la Lliga, representant dels interessos dels propietaris agrícoles, era absent de la Cambra catalana.

Unió Democràtica, que en el seu primer Congrés havia debatut els problemes de la terra en la ponència de Josep Cirera titulada "Els Problemes Socials", i que havia afirmat la conveniència que els professionals de la pagesia esdevinguessin propietaris per mitjans justos, va decidir recolzar un projecte de Llei que considerava conforme als seus plantejaments tot i que necessitava d'algunes esmenes.

Pau Romeva, doncs, es va convertir en l'única veu que del Parlament estant discrepava en algunes qüestions de la majoria parlamentària. Tot i rebre nombroses desqualificacions des de molts mitjans de comunicació i ser objecte de les crítiques dels sectors més reaccionaris de la propietat agrícola, l'actuació de Romeva va consistir en intentar polir les imperfeccions i injustícies del projecte governamental, i el cert és que el text definitiu contenia noranta-dos articles més que la proposta original i havia superat molts dels seus defectes tècnics inicials.

L'exemple de coherència i de fidelitat a Catalunya es produeix, però, en els mesos següents. Les protestes de l'Institut Català de Sant Isidre i la por a perdre part dels seus suports polítics van comportar que la Lliga presentés davant el Congrés de Madrid una proposició exigint al Govern que impugnés la Llei Catalana davant el Tribunal de Garanties Constitucionals. El recurs va ser interposat i pocs dies després el Tribunal anul·lava la Llei aprovada pel Parlament de Catalunya.

Cal dir que Unió Democràtica va condemnar de bon principi aquest intent de portar fora de Catalunya els nostres plets i sotmetre'ls voluntàriament a la jurisdicció de tribunals estranys i que, a més, quan es va conèixer la sentència, una nombrosa comissió del Partit va lliurar un escrit de protesta al President de la Generalitat.

Com a reacció el Govern de la Generalitat va decidir tornar a fer votar al Parlament la mateixa Llei, amb el mateix text, a la qual s'afegia una nova disposició que li atorgava efectes retroactius. Sotmesa a votació el 12 de juny en un ambient de màxima tensió i en un Parc de la Ciutadella ple de manifestants, el text va obtenir cinquanta-vuit vots a favor i dos en contra. L'un d'ells corresponia a Raimon d'Abadal, diputat de la Lliga i que defensava l'acatament de la sentència, i l'altre era el de Pau Romeva.

En explicar el seu vot negatiu, diferent del vot favorable que havia atorgat en la primera votació, Pau Romeva va criticar la submissió de les decisions catalanes a les directrius polítiques espanyoles, tant per part de la dreta com de l'esquerra, i que això era la causa dels mals de Catalunya. En relació al sentit del seu vot, va afirmar que no podia tornar-la a votar no pas perquè hi fos contrari sinó perquè la continuava considerant vàlida, així com nul·la la sentència de Tribunal de Garanties Constitucionals. Davant la Cambra va assegurar que "no entra en els usos parlamentaris que una llei es voti dues vegades", i afegia, però, que "si per als diputats que seuen en aquests escons el fet de tornar-la a votar pot tenir cap conseqüència de caràcter personal, de responsabilitat personal, jo, aleshores, des d'aquest moment, reclamo la meua responsabilitat, la meua part en la responsabilitat que els pugui correspondre".

La llei torna a ser declarada nul·la pocs dies després i el 12 de setembre el Parlament de Catalunya torna a aprovar-la amb alguna modificació gairebé simbòlica i pactada amb el Govern de Madrid. La Lliga torna al Parlament el primer d'octubre, però l'endemà cau el Govern central i Lerroux i la CEDA reben l'encàrrec de formar govern. La confrontació sembla inevitable i esclata el 6 d'octubre, però tot just és el pròleg d'uns fets més greus que arribaran el 18 de juliol del 36.

La valent intervenció de Romeva en tota la tramitació de la Llei de Contractes de Conreu no serà, tot i la seva importància, l'acte de major compromís personal i polític. Esclatada la Guerra Civil, Romeva serà destituït de la seva feina com a director del Grup Escolar Ausiàs March; els escamots de la FAI el visiten a casa seva i li prenen la biblioteca, però res no li impedirà denunciar davant el President de la Generalitat els excessos comesos a Catalunya.

Tant és així que el 18 d'agost del 1937, després de tretze mesos d'inactivitat per causa de la guerra, el Govern convoca el Parlament per tal que ratifiqui els acords presos per la Comissió Permanent de la Cambra durant tot aquest període. Només hi assisteix Romeva com a diputat de l'oposició i les seves paraules resulten d'una coherència esfereïdora amb els plantejaments democràtics, humanístics i catalanistes d'Unió Democràtica. Tal i com consta en el Diari de Sessions, Romeva va afirmar el següent:

“Respecte d’aquests acords, jo he de dir que, si aquesta ratificació es pogués fer per parts, jo no tindria cap inconvenient a ratificar la confiança que es va concedir al govern que estava constituït en esclatar la insurrecció, ja que si hagués estat obert el Parlament, jo també li hauria concedit. I també estic disposat a ratificar la meua confiança al govern que va succeir a aquell, per ésser un govern de base parlamentària. Encara no havien donat proves de com anirien les coses. Ara bé, els governs que s’han succeït, vist el que ha ocorregut a Catalunya, pel caràcter que han donat a la seva actuació --encara que en aquesta sessió no considerem oportú d’entaular aquest debat-- jo vull que consti el meu vot en contra”.

Com ha estat destacat sovint, en tota la història de la Guerra Civil espanyola és la primera i única vegada, tant en zona franquista com en zona republicana, que una persona amb càrrec oficial i de manera pública vota en contra del propi Govern. No es tracta pas d’un acte irreflexiu ni aïllat. No és irreflexiu perquè demostra el grau de màxim compromís amb els plantejaments polítics d’Unió Democràtica i també acredita el valerós tarannà dels seus militants. Però tampoc no és un acte aïllat: encara no tres mesos després, el 9 de novembre del 1937, Romeva manifesta públicament davant el Parlament la seva impossibilitat de renovar la confiança en el President de la Generalitat, incapaç de controlar els excessos produïts, i ho justifica, en expressió literal, “per la meua significació ideològica i pel concepte que jo tinc del que són les necessitats de Catalunya”.

CAPÍTOL IV

MANUEL CARRASCO

Per a Unió Democràtica, la trajectòria humana de Manuel Carrasco i Formiguera exemplifica el cim de la coherència i l'heroïcitat en la defensa dels valors del nostre Partit.

Com ja hem dit, Carrasco es va incorporar a Unió Democràtica a mitjan 1932, essent Diputat al Congrés i després de veure com la seva formació, Acció Catalana, no recolzava els seus plantejaments a favor de la llibertat religiosa.

Carrasco havia nascut a Barcelona el 3 d'abril del 1890. Era el mitjà de tres germans que ben aviat van quedar orfes de pare. Va estudiar als jesuïtes del carrer de Casp i el 1911 havia obtingut les llicenciatures en Dret i en Filosofia, i el 1912 es doctora en totes dues disciplines a Madrid. L'any 1915 es casa amb Pilar Azemar i d'aquest matrimoni en naixeran vuit fills.

Les primeres passes polítiques de Carrasco van anar de la mà de la Lliga Regionalista. Ben aviat, l'any 1920, va ser elegit regidor de l'Ajuntament de Barcelona, en tant que, professionalment, obtenia la plaça de professor de dret mercantil a l'Escola d'Alts Oficis Comercials de la Mancomunitat de Catalunya.

L'aparició d'unes caricatures al setmanari "L'Estevet", publicació impulsada per Carrasco, el 14 d'abril del 1922 relatives a la Guerra del Marroc, així com l'adveniment de la Dictadura de Primo de Rivera van comportar la seva detenció durant un mes a La Model i després una estada de més de tres mesos a la presó de Burgos, en unes condicions deplorables. En sortir, va ser escollit membre de la Junta del Col·legi d'Advocats de Barcelona, fet que li va comportar nous problemes tota vegada que la publicació pel Col·legi d'una "Guia Judicial" en català va motivar la destitució i el desterrament forçós dels integrants de la Junta. Per aquests fets, Carrasco, el març del 1926, serà confinat sis mesos a Tamarit de Llitera, temps que aprofitarà per escriure part de la seva obra "Normes del Comerciant. L'Activitat Comercial en els Ordres Pràctic, Jurídic i Tributari",

L'any 1922, Carrasco s'havia afiliat a una nova formació política, Acció Catalana, integrada pels elements més avançats i catalanistes de la Lliga, especialment les seves joventuts, així com també per la Federació Democràtica Nacionalista de Macià i algunes altres petites formacions republicanes.

Com a comissionat d'Acció Catalana i president la delegació dels partits catalans d'oposició,

Carrasco participa l'agost del 1930 en la reunió que va donar lloc al "Pacte de Sant Sebastià", a la qual hi concorren, entre d'altres assistents, Alcalá Zamora, Manuel Azaña, Lerroix, Miguel Maura, Ortega y Gasset o Indalecio Prieto. En aquell acord o pacte, les forces republicanes es comprometen a garantir el dret de Catalunya a l'autonomia quan s'instauri la República.

La intervenció de Carrasco en aquella transcendental reunió ens ha estat explicada per ell mateix en el seu llibre "El Pacte de Sant Sebastià" i destacada també per altres fonts concurrents.

En paraules de Carrasco, veient que els representants dels partits espanyols no es preocupaven en absolut de la qüestió catalana, el seu company Aiguader i ell mateix s'afanyen a desfer l'equivoc. Tal i com diu Carrasco:

"Vàrem parlar, però, clar i català, i aquest fou el nostre èxit. El que féu possible per primera vegada que el plet de Catalunya fos pres en consideració per forces polítiques espanyoles fou la sinceritat, la claredat, la cruesa amb què vàrem exposar aquest problema".

"Si vosaltres --transcrivint el diàleg mantingut amb els dirigents republicans espanyols-- accepteu l'aplicació de les fórmules democràtiques en l'ordre individual, no podeu de cap de les maneres refusar l'aplicació d'aquestes fórmules en l'ordre col·lectiu i en l'ordre polític, i si admeteu el dret innat a la llibertat individual, heu d'admetre, forçosament, com a conseqüència lògica, el mateix dret per a la suma de drets mancomunats. Nosaltres plantejem el problema de Catalunya, certament, com un problema nacional, com un problema estatal, però sotmès al principi d'autodeterminació. No volem que Catalunya sigui més que allò que els catalans vulguin. Entenguem-nos: allò que els catalans vulguin conscientment".

La monarquia d'Alfons XIII cau el 14 d'abril del 1931. A la una del migdia, Lluís Companys, des del balcó de l'Ajuntament de Barcelona proclama la República Espanyola. Una hora més tard, Francesc Macià proclama, també des de l'Ajuntament, l'Estat Català dintre de la Federació de Repúbliques Ibèriques i poca estona després pren possessió del Palau de la Generalitat i del govern de Catalunya. En arribar a casa aquella nit, un Carrasco eufòric que ha passat tot el dia al costat de Macià assegura que ja pot morir perquè ha vist Catalunya lliure.

L'endemà Carrasco és nomenat per Macià conseller de comunicacions del Govern provisional de la República Catalana, no tant per pertànyer a un partit que hagi obtingut cap resultat important en les eleccions municipals del dia 12, sinó en reconeixement del seu prestigi personal de lluitador catalanista i per la seva condició de negociador i signant del Pacte de Sant Sebastià.

El mateix dia 15 Carrasco, en representació del president Macià, emprèn un vol a Madrid per

negociar amb les noves autoritats republicanes. En una roda de premsa, Alcalà Zamora i Carrasco afirmen que la República pot fer el miracle d'unir-nos a tots.

Dos dies després, tres ministres de la República es desplacen a Barcelona per tal de resoldre la inquietud que ha generat la proclamació de la República Catalana. Després d'hores de negociació arriben a una solució transaccional que reiterava, per part republicana, el compliment dels acords de Sant Sebastià i el compromís d'aprovar l'Estatut que votessin els ajuntaments de Catalunya. Dementre, el govern català s'anomenaria "Generalitat de Catalunya".

L'endemà Carrasco era nomenat Conseller de Beneficència i Sanitat en el nou govern del President Macià, càrrec que exercirà fins al 29 de desembre següent i al qual renunciarà per discrepància amb les directrius contràries a la llibertat religiosa que seguien tant els seus companys de grup parlamentari a Madrid --havia estat escollit diputat a Corts per Girona amb 57.166 vots el 28 de juny del 1931-- com també el Govern de la Generalitat.

Ha estat ja destacada en d'altres pàgines la compromesa actuació de Carrasco i Formiguera com a diputat a Madrid. La seva defensa integral de la llibertat religiosa i dels drets de Catalunya evidencien la coherència entre els seus valors i la seva actuació política, però això també va ser la causa del seu acostament i de la posterior incorporació a Unió Democràtica de Catalunya, partit en el qual Carrasco va trobar el fidel reflex de les seves conviccions. Així, coincidint la dissolució de les Corts constituents amb el II Congrés Ordinari d'Unió Democràtica, consta en el llibre d'actes que un dels congressistes, el Sr. Jover i Nunell, va demanar al Congrés del Partit la manifestació de la seva simpatia al Sr. Manuel Carrasco i Formiguera "per la tasca altament patriòtica que ha realitzat a les Corts constituents de la República espanyola. El Congrés, amb els seus aplaudiments exterioritza intensament aquesta simpatia, que agraeix amb sentides paraules el Sr. Carrasco".

La vinculació entre Unió Democràtica i Manuel Carrasco ja serà definitiva. Carrasco va participar molt activament en la vida del Partit, essent escollit membre del Comitè de Govern en l'esmentat Segon Congrés Nacional Ordinari (Tarragona, octubre del 1933), i essent contínuament reelegit en el Tercer Congrés (Barcelona, abril del 1935) i en el Quart Congrés (Barcelona, gener del 1936). També publica gairebé a cada número d' "El Temps", setmanari d'Unió Democràtica, que apareix el gener del 1934 i també pronuncia diverses i importants conferències en els estatges i actes del Partit. En els seus escrits Carrasco recorda figures importants per a Catalunya, com les de Prat de la Riba o Macià, es lamenta de l'actitud de les dretes espanyoles o de les limitacions de l'Estatut; reclama la unitat de tots els catalans per tal de solucionar els nostres problemes, o es queixa pels greuges que suposa a Catalunya la situació derivada dels fets del 6 d'octubre del 1934.

Pel que fa a l'activitat institucional, la dissolució de les Corts constituents porta a la convocatòria i celebració de noves eleccions el 20 de novembre del 1933. En aquells moments no resulta possible l'acord amb la Lliga Nacionalista, entre d'altres raons perquè aquesta última rebutja la inclusió de Carrasco en les seves llistes. Unió Democràtica acorda concórrer en solitari a les eleccions a Corts, però la polarització i els enfrontaments entre dretes i esquerres, a més de campanyes periodístiques a favor del "vot útil", comporten uns mals resultats per a un partit petit i defensor de l'entesa i de la pau civil. Carrasco obté a Barcelona tot just 5.400 vots.

En les eleccions del 1936, les que portaran a la victòria del Front Popular, el mateix President Companys, llavors confinat a la presó del Puerto de Santa María, a Cadis, ofereix a Unió Democràtica dues places en la candidatura del Front d'Esquerres, indicant la conveniència de la inclusió de Carrasco en aquesta llista. Tot i això, Unió Democràtica decideix que no concorrerà a les eleccions ni en aquesta candidatura, entre altres raons per la presència de persones i partits contraris a la ideologia de la formació, ni en cap altra.

Unió Democràtica, gairebé profetitzant el drama que s'acosta, dirigeix un nou Manifest als catalans a fi d'explicar la seva posició davant unes eleccions tan tenses. En un dels seus paràgrafs, la declaració afirma el següent:

"Creu UDC que la tasca més urgent en la vida pública ciutadana és l'adopció d'una sincera i vigorosa política de reconciliació nacional. Si el que apareix ara davant dels nostres ulls, malgrat els insistents i desinteressats esforços, és precisament tot el contrari del que necessita Catalunya, ¿com podia el nostre Partit fer-se'n responsable aliant-se amb un dels dos conglomerats en lluita? Només podia fer-ho si, a canvi de la seva cooperació, aconseguia minvar considerablement, a l'un cantó o a l'altre, els estralls d'una política tan equivocada com la que estem patint. No havent estat això possible, i no podent fer triomfar, donada la llei electoral que ha de regir, una candidatura que respongués íntegrament al nostre esperit, no quedava altre camí que l'abstenció".

En esclatar la sedició militar que va donar lloc a la Guerra Civil, Manuel Carrasco es va posar a disposició de la Generalitat i el llavors conseller de Finances, Martí Esteve, el va contractar com a assessor tècnic, càrrec en què va continuar quan poques setmanes després Josep Tarradellas assumia aquesta Conselleria. Com a jurista, Carrasco va idear un sistema d'aval de la Generalitat a favor de les empreses catalanes que es trobaven sense propietari i sense recursos; també va correspondre a Carrasco prendre possessió de la sucursal del Banc d'Espanya a Barcelona després que la Generalitat n'ordenés la seva intervenció.

Així mateix, en la seva qualitat d'assessor jurídic del Comissariat de Banca i Borsa, Carrasco tenia cura del control dels comptes corrents dels empresaris i altres ciutadans que havien fugit de Catalunya. Com ha explicat detalladament el pare Hilari Raguer, aquesta funció va comportar gravíssims problemes a Carrasco i, a la llarga, va ser causa indirecta de la seva caiguda en mans franquistes. En efecte, havent estat confiscat l'antic Diari de Barcelona, els nous administradors, esgotats els diners, volien apoderar-se dels comptes corrents dels seus antics propietaris, cosa a què s'oposà Manuel Carrasco. A primers de desembre del 1936, aquest diari publicava dues notes en què criticava els "sabotejadors de l'eficàcia revolucionària" i afirmava que "la revolució ha de treure tots els emboscats i aprofitadors". El dia 15 de desembre, el Diari de Barcelona ja apuntava més directament Carrasco i escrivia que "El Conseller de Finances, ciutadà Tarradellas, està tan convençut com nosaltres de la necessitat d'aquesta depuració que, malgrat els cinc mesos de Revolució, encara no ha estat plenament assolida. No sols no s'ha portat a cap una depuració a fons entre els funcionaris espiritualment desafectes al règim que segueixen als seus llocs, sinó que encara hi ha qui, malgrat la seva accentuada actuació dretista, després d'haver aconseguit ingressar al servei de la Generalitat mercès a una ordre interior que l'anomena assessor jurídic del departament, té la gosadia de pensar que els cinc mesos de lluita han afeblit la memòria i aspira al nomenament d'un alt càrrec del departament".

Però el dia 17, Solidaridad Obrera, òrgan de la CNT i la FAI, repren la qüestió i torna a amenaçar directament Carrasco. El text de l'article, signat per Jaime Balius, era el següent:

"Nos acaban de informar de un caso que, de ser exacto, no lo llegamos a comprender.

Se trata de Manuel Carrasco y Formiguera. Este político catalán se ha destacado siempre por un catolicismo exacerbado. Una prueba de la aserción que lanzamos, se halla en una de las sesiones de las Constituyentes, del movimiento de abril de 1931. Tal y como apuntamos, defendió en las Cortes a los jesuitas. La opinión todavía remembrará su cálida defensa.

Además, fue uno de los militantes más destacados de la Unión Democrática de Cataluña. Su actuación ha poseído siempre un colorido derechista cien por cien. ¿Cómo se comprende que en la hora actual ocupe cargos de confianza en los departamentos ministeriales?

Sabemos que Carrasco y Formiguera desempeña el cargo de asesor jurídic del departamento de Finanzas. Y que este arrivista está trabajando un alto cargo. ¿Es posible esto después del 19 de julio? ¿Se puede aceptar que un ex defensor de los jesuitas pueda continuar medrando en un régimen que ha roto un pasado y que se desangra para terminar con un ayer vergonzoso?

La Revolución ha de ser dura, y casi nos atreveríamos a decir brutal, con los individuos que, a

pesar de su actuación netamente contraria a las esencias revolucionarias que presiden el momento actual, no se resignan a desaparecer por el foro y hacen gala de un descoco que no tiene calificativo.

Como el caso relatado hay muchísimos. Ha llegado la hora de purificar los cuadros revolucionarios. Si no lo hacemos así, nos exponemos a hacer una Revolución de léxico y fachada.

A los arrivistas hay que cerrarles el paso”.

Aquella mateixa nit, els milicians anaven a buscar-lo a casa seva, però Carrasco, previsor, havia anat a dormir a altre lloc.

El conseller Tarradellas, veient la gravetat de la situació i el perill de mort que Carrasco corria a Catalunya, va decidir enviar-lo a França i que continués assessorant la Generalitat frontera enllà. Carrasco, però, va insistir en la seva voluntat d'anar a Euskadi. Allà va ser molt ben rebut i s'hi va estar unes setmanes, fins que el cinc de febrer del 37 va retornar fugaçment a Barcelona per recollir la seva família i retornar altra vegada cap a Euskadi. De Barcelona va passar a Perpinyà i d'allà a Baiona, a l'espera d'embarcar cap a Bilbao. La matinada del cinc de març sortien de Baiona cap a Bilbao a bord del Galdamés, un vaixell mercant força vell, de 3700 tones, incapaç d'esquivar les naus franquistes que havien bloquejat la zona republicana del Cantàbric.

Aquell mateix matí van ser divisats pel cuirassat Canarias, que no va dubtar en torpedinar el Galdamés. Un cop vençuda la resistència del vaixell i de les petites naus que l'escortaven, es va donar l'ordre de dirigir-se a Pasajes. Arribats a port, Carrasco va ser separat de la seva família i traslladat a Sant Sebastià i d'allà a la presó de Burgos.

La detenció va comportar la separació forçosa de la família, detinguda en diverses localitats i presons i objecte de les més diverses penalitats. Tot i això, diverses gestions van permetre bescanviar la família de Carrasco per la del general Lopez-Pinto, que havia estat detinguda en zona republicana. El canvi havia estat concertat entre dificultats i es va produir a Gibraltar l'agost del 37. En la seva anada cap a Gibraltar, es va permetre a l'esposa i fills de Carrasco visitar-lo a la presó de Burgos el 16 d'agost. Va ser l'última vegada que Manuel Carrasco veia la seva família.

Pocs dies després, el 28 d'agost, va tenir lloc el simulacre de consell de guerra contra Carrasco, per un delictes d'”inducció a la rebel·lió”. El fiscal en les seves conclusions en va demanar la pena de mort. El text de la sentència al·ludeix al fet que com a estudiant, com a advocat i com a

diputat al Congrés havia manifestat una exaltada “idea antiespanyola”. A més, se’l condemna per haver assessorat el Govern de la Generalitat i per les seves vinculacions amb Euskadi i considera com a circumstàncies agreujants el relleu social de Carrasco, la perseverança i transcendència de la seva ideologia i també la seva cultura i formació, que, segons el tribunal, augmentaven els efectes de l’exteriorització de les seves idees. Per aquests motius, el consell de guerra “falla que debe condenar y condena al procesado Manuel Carrasco Formiguera, como autor de un delito de adhesión a la rebelión, y con las circunstancias agravantes de la trascendencia y grave daño producidos al Estado Español, a la pena de muerte”.

Simultàniament a tot això diverses institucions i persones properes a Carrasco empraven intenses gestions per influir en la seva sort o aconseguir-ne l’intercanvi. Fins i tot el mateix Vaticà es va interessar per la seva situació i va fer arribar missatges a Franco a través d’altes jerarquies. El Cardenal Vidal i Barraquer també va demanar al Vaticà l’alliberament de Carrasco, així com també el Cardenal-Arquebisbe de París, congregacions religioses –especialment els jesuïtes, a qui tant havia defensat— periodistes i moltes altres persones es van mobilitzar per aconseguir l’alliberament de Carrasco. Pel que fa a la possibilitat d’intercanvi, aquesta solució trobava diverses dificultats: la primera d’elles, l’alta valoració que Carrasco tenia per als seus capturadors i el valor notablement inferior que el pres, polític de l’oposició, tenia per als dirigents republicans, els quals, a més, no creien que una persona amb una trajectòria tant pro Església com Carrasco i amb tan importants contactes pogués ser executada per Franco. A més, les institucions republicanes, en allò que encara estava sota el seu control, no disposaven de detinguts que poguessin interessar al Govern de Burgos. Cap de les gestions no van donar resultat, i Franco, el 8 d’abril, firmava el “enterado” que suposava la immediata execució de Manuel Carrasco.

S’ha debatut molt a propòsit de les raons per les quals Franco va adoptar aquesta decisió i fins i tot va menystenir els missatges que li arribaven del Vaticà. Miquel Coll i Alentorn, en diverses ocasions, atribueix l’execució a un sinistre pla de Franco per atemorir la societat catalana. El març del 38 havia començat l’ofensiva general al front d’Aragó; a mitjan març Barcelona havia estat bombardejada pels avions franquistes; el 31 de març les tropes de Franco entraven en territori català i Franco, el 5 d’abril, derogava per decret l’Estatut d’Autonomia de Catalunya. A aquestes raons n’hi podem afegir d’altres i especialment la censura vaticana que dies abans, el 24 de març, l’Osservatore Romano havia publicat a primera pàgina en relació als bombardeigs de Barcelona. Segons el pare Hilari Ragner, Franco, “amb una reacció molt seva, va replicar a la bufetada pública del Papa amb una punyalada contra Carrasco, per qui el Papa s’interessava”.

L’ordre d’execució de la sentència va ser notificada a Carrasco gairebé a les dues de la matinada del dia 9 d’abril, Divendres de Passió. Gràcies a la condescendència del director de la presó, i

amb l'excusa de fer testament sacramental, Carrasco es va poder acomiadar de dos amics catalans detinguts a la mateixa presó. Poca estona després entrava en capellà, assistit pel sacerdot jesuïta i amic des de la infància pare Ignasi Romañà. Va confessar-se i ell mateix, com a acòlit, va ajudar a celebrar la Missa "pro agonizantibus".

Va anar de la capella fins al fossar de l'exterior pel seu propi peu, caminant aplomadament i amb seguretat, sense anar lligat; allà l'esperaven l'escamot d'execució, el metge militar i el fèretre amb què després l'havien de portar al cementiri.

Arribats a aquest punt, seguirem l'emotiva i documentada exposició dels fets que en fa el gran biògraf de Carrasco, el pare Hilari Raguer, en el seu llibre "Divendres de Passió":

"Mentre en Manuel caminava cap al lloc on havia de caure, no parava de besar un santcrist amb indulgència plenària per a l'hora de la mort que el P. Ignasi li acabava de donar, i que ell tenia en una mà, i la sabateta de llana de la Rosa Maria, que estrenyia amb l'altra. Col·locat ja al lloc, va donar la sabateta a l'Ignasi i es van abraçar estretament per última vegada. El P. Romañà li recomanava que no parés de dir 'Jesús, Jesús!'. Es va haver de retirar corrent, perquè l'oficial donava ja les veus preparatòries de la fusellada. En aquell moment, Carrasco i Formiguera, que no havia permès que li embenessin els ulls, es va encarar a tots els qui se'l miraven des del terraplè i amb veu sencera i forta va exclamar: 'El que ha estat el lema de tota la meva vida i que porto al cor, vull que sigui el meu crit en aquest transcendental moment: Visca Catalunya lliure!'. Encara va poder repetir: 'Jesús, Jesús!', i a la veu de 'foc' va esclatar la descàrrega i ell, amb una forta convulsió, va caure cap enrera. Immediatament van saltar al fossar l'oficial, per donar el tret de gràcia, i el P. Romañà, per administrar-li l'extremunció amb els sants olis que duia a la mà ja a punt, en la forma abreujada d'urgència i, tal com recomanaven els moralistes més reputats, 'después de la primera descarga, antes del tiro de gracia'. Aquest, bonament, ja no calia, ('havien disparat molt bé al cap'), però el reglament s'havia de complir, i es va complir. El P. Romañà va cloure piadosament els ulls i la boca de Manuel Carrasco i Formiguera. Després, el varen disposar a la caixa en el furgó i varen anar a enterrar-lo".

El dia 9 d'abril del 1938, Carrasco feia encara no una setmana que havia complert quaranta-vuit anys.

Unió Democràtica té molt present el record i l'exemple de Manuel Carrasco i Formiguera. És el testimoni més alt de compromís amb els valors humanistes i l'amor a la Pàtria, i el seu mestratge, la seva honestat, la seva coherència, la seva fermesa humana, moral i política ens serveixen de guia en aquest objectiu que compartim amb ell de viure en una societat millor, més fraternal i més lliure.

Cada any, en l'aniversari de la seva mort, Unió Democràtica ret homenatge a aquest heroi. No només això: Unió Democràtica ha instituït des del 1998 la Medalla "Manuel Carrasco i Formiguera" per distingir les personalitats de qualsevol lloc del món que més s'han distingit en la defensa de l'humanisme i de la concòrdia. L'han rebuda personalitats com Joaquín Ruiz Giménez, José Antonio Ardanza, Ibahim Rugova, Francesc Vendrell i Vendrell, Oswaldo Payá, Xavier Arzallus, el bisbe Joan Carrera i el pare Hilari Raguer. També des de l'any 1994 l'Escola d'Estiu d'Unió Democràtica porta el nom de Manuel Carrasco i Formiguera.

Per tancar aquestes pàgines, cal recordar que el Congrés dels Diputats, el dia 27 de setembre del 2005, va aprovar per unanimitat una Proposició no de Llei que insta el Govern a iniciar les accions necessàries que permetin, a la llum del contingut dels treballs de la Comissió Interministerial creada per a l'estudi de la situació de les víctimes de la guerra civil i del franquisme, la anul·lació del Consell de Guerra sumaríssim a què va ser sotmès el dirigent d'Unió Democràtica de Catalunya. També insta el Govern perquè adopti les mesures necessàries per restituir la memòria històrica de Manuel Carrasco i Formiguera.

CAPÍTOL V

LLUITADORS PER LA PAU

“Quan totes aquestes coses estaven en joc, els nostres homes no podien confinar-se en una covarda i vergonyosa inactivitat. Calia afrontar perills de tot ordre i les més diverses responsabilitats, si podria obtenir-se algun bé, per petit que fos. .../... Gestions de tota mena, auxiliis de tot caràcter, actuacions col·lectives i individuals, i d'altres de caràcter més personal, arreplega d'informacions de tot gènere, contactes, orientacions per a activar la tasca de reconstrucció moral i material de la societat catalana...

Pel camí, ple d'angoixes i obstacles, hem anat deixant companys nostres estimadíssims. Els uns han perdut la vida a causa de la seva fidelitat als nostres ideals, d'altres han sofert presó i persecució, d'altres han mort a causa dels esforços realitzats en el compliment del seu deure i de les impressions rebudes en mig d'una lluita cruentíssima. Honorem el seu altíssim record i prenguem-los com a exemple en el seu amor abnegat i operant a les nostres idees mares”.

Butlletí d'Informació del Partit. Octubre del 1937.

La sedició militar del 17 i 18 de juliol no va triomfar a Catalunya. Essent la rebel·lió gairebé una actuació previsible, a Barcelona els responsables militars i polítics havien adoptat mesures preventives que a l'hora de la veritat van permetre reduir les unitats revoltades que havien sortit al carrer. Tant és així que el líder de la revolta a Catalunya, el general Goded, refugiat a Capitanía a Barcelona, va haver d'anunciar per ràdio la tarda del dia 19 la derrota de la revolta, i això va comportar el retorn a les casernes de les unitats que s'havien adherit a l'aixecament a la resta de Catalunya. Lamentablement, però, el mateix 19 de juliol es comença la distribució d'armes entre el poble, i el poder incontrolat s'instal·la al carrer. Val a dir que el mateix Govern de Madrid, el 18 de juliol, va decretar la dissolució de les unitats de l'exèrcit que havien participat a la revolta i el llicenciament dels soldats que les integraven, cosa que a Catalunya comportava la desaparició de les forces regulars. El caos i desordre són totals, i el president Companys només pot arribar a un acord simbòlic de creació d'un Comitè Central de Milícies Antifeixistes, amb la finalitat d'intentar controlar els escamots revolucionaris que han sortir per tot arreu i que ja han començat a cremar esglésies, depositar autoritats i fins i tot a execucions immediates.

Davant aquesta situació els dirigents d'Unió Democràtica el mateix dia 20 es reuneixen amb el president Companys i li expressen tant la seva protesta contra l'alçament militar com també la seva protesta contra els excessos que s'estan vivint al carrer. Aquesta situació impediex qualsevol actuació normal del Partit i fins i tot fa impossible expressar la ideologia humanista i els

valors cristians que inspiren Unió Democràtica.

Reunit poc després de l'aixecament militar, el Comitè de Govern va refermar la seva lleialtat a la Generalitat de Catalunya i a la República; va acordar també que els dirigents continuarien al país i que ningú no fugiria a no ser que perillés la seva seguretat personal; els exiliats, si era el cas, continuarien al servei del país en les tasques que els fossin confiades. El recolzament a la legalitat i a les institucions, però, no significava un recolzament a la política del govern ni a les formacions que de facto governaven el carrer. En aquest sentit, com ja hem vist en les intervencions parlamentàries de Pau Romeva, Unió Democràtica és un partit d'oposició. En paraules de Miquel Coll i Alentorn, "la decisió que fou presa va exigir una gran enteresa moral i àdhuc una valentia física, perquè exposava els seus dirigents i els seus afiliats als atacs sovint cruents dels dos bàndols en lluita".

Els problemes per a dirigents i militants d'Unió Democràtica van començar ben aviat. Hem de recordar especialment l'assassinat de Francesc de Paula Badia i Tobella i Rafael Morató, membres del Consell Nacional del Partit, i el d'Àngel Marqués, dirigent de les joventuts rurals.

D'altres membres del Partit també van patir persecució i agressions. Per exemple, Joan Baptista Roca i Caball, en provenir del tradicionalisme, va ser detingut per primera vegada a començaments d'agost a Barcelona i portat a la Comissaria de Via Laietana, tot i que el van deixar en llibertat després de prendre-li declaració. Poques setmanes després, encara a l'agost, una confusió de les patrulles que havien de tornar a detenir Roca va comportar la detenció de Josep M. Batista i Roca; assabentat d'aquest error, Roca i Caball es va presentar altra vegada a Via Laietana i allà hi va haver de ser gairebé durant dues setmanes. En sortir, per precaució, Roca ja no va tornar a dormir a casa, i poc temps després, a començaments de desembre, en augmentar els perills, va haver d'exiliar-se a França.

Ja hem vist també com els escamots de la FAI van irrompre a la casa de Pau Romeva --en aquell moment Diputat al Parlament de Catalunya-- i com se'l va destituir com a director del Grup Escolar Ausiàs March, havent de treballar com a simple mestre del Grup Escolar Rosselló.

Un altre dels dirigents d'Unió, Josep Cirera, va ser pres pels anarquistes i portat a la presó de Sant Elies, en què va restar detingut durant diverses setmanes. En sortir, la seva salut s'havia ressentit del captiveri i va haver d'ingressar a l'hospital, assistit pel Dr. Vila d'Abadal. A principis del 1937 aconseguí exiliar-se a França, on va treballar de mestre i de pagès, fins que, greument malalt, retorna i mor a Barcelona l'abril del 1940.

Una de les activitats més notables a què es va dedicar en l'interior de Catalunya la gent d'Unió

Democràtica va ser l'ajut i la protecció als sacerdots i a d'altres persones que es trobaven en situació precària o indocumentades. D'entrada, el Dr. Vila d'Abadal va endegar una xarxa per fer arribar ajuts econòmics a aquestes persones necessitades. En dues ocasions, el gener i el juny del 1937, Vila d'Abadal va sortir a l'estranger en recerca d'aportacions econòmiques per a aquestes tasques d'auxili, i va entrevistar-se amb el Cardenal Vidal i Barraquer i amb el Cardenal Verdier, arquebisbe de París. Gràcies a això, va obtenir alguns recursos que van fer possible el restabliment del culte de manera privada i també el manteniment dels sacerdots residents a Catalunya --molts d'ells sense documentació i ocultats-- que estiguessin disposats a atendre religiosament els fidels que ho demanessin. La mort de Vila d'Abadal el 10 de setembre del 1937 no va interrompre aquesta tasca de socors, tota vegada que Maurici Serrahima, també dirigent d'Unió Democràtica, va tenir cura de la seva continuïtat. La xarxa organitzada va proporcionar ajuts a més de 340 sacerdots i va contribuir a la represa del culte a Barcelona en els darrers temps de la Guerra Civil. Tot i això, el març del 1938, Serrahima i un nombrós grup de militants d'Unió Democràtica van ser detinguts per aquestes activitats, juntament amb el Vicari General de la diòcesi de Barcelona i en funcions de bisbe, pare Josep Maria Torrent, el qual va ser alliberat després que Serrahima convencés els serveis de contraespionatge de la inconveniència política de detenir l'única autoritat eclesiàstica de Barcelona. Serrahima, però, va passar trenta-vuit dies incomunicat i sotmès a llarguíssims interrogatoris. Durant aquesta detenció, el mateix Cardenal Vidal i Barraquer es va arribar a oferir com a ostatge per obtenir-ne el seu alliberament. En acostar-se la fi de la Guerra i la derrota republicana, Vidal i Barraquer, des del seu exili, va fer arribar a Serrahima el consell de sortir del país.

També els homes i dones d'Unió Democràtica van tenir un paper rellevant en l'intent de represa del culte religiós a Catalunya. Des de meitats del 37, les institucions republicanes havien començat a tolerar el culte religiós en els domicilis privats i es percebia un interès, ni que fos polític i propagandístic, en la fi de la persecució religiosa. Per tal d'obtenir la conformitat vaticana amb aquest projecte, el Ministre Irujo va demanar la col·laboració de Josep Maria Trias Peitx, el qual va visitar en diverses ocasions els cardenals Vidal i Verdier, a més de mantenir-hi una nombrosa correspondència. Les gestions, dilatades en el temps, no van permetre el restabliment del culte públic a la diòcesi de Barcelona, tot i comptar amb l'aprovació del Vaticà, per la resistència del vicari general. Per contra, a la diòcesi de Tarragona el culte públic va estar a punt de ser autoritzat gràcies als esforços del dirigent més destacat d'Unió Democràtica en aquella ciutat, Antoni Brunet i Magrané, que havia obtingut els permisos de l'autoritat civil i estava a l'espera de l'arribada del permís eclesiàstic per part del Cardenal Vidal i Barraquer. L'entrada a la ciutat de les tropes de Franco el 14 de gener del 1939 va impedir el ple restabliment del culte públic en zona republicana amb tots els permisos legals.

Si les persones d'Unió Democràtica a l'interior de Catalunya destinaven tots els seus esforços a

l'ajuda a les persones necessitades, el respecte a la legalitat i el restabliment de la llibertat religiosa, no va ser pas menys important la tasca dels militants d'Unió Democràtica a l'exterior.

Entre totes les iniciatives cal destacar la de Joan Baptista Roca i Caball. En exiliar-se a França a finals del 1936, Roca es trobava en una difícil situació econòmica i que va poder anar resolent gràcies a donar classes de castellà i algunes altres feines menors. Per mediació del seu antic conegut Francisque Gay, propietari del diari d'orientació demòcrata cristiana "L'Aube" i de l'editorial "Bloud & Gay", va retrobar un altre antic conegut, Alfredo Mendizábal, que havia estat catedràtic a la Universitat d'Oviedo. Tots dos, el febrer del 1937, van fundar el "Comitè per la Pau Civil a Espanya", amb la finalitat de treballar per la pau, la humanització de la lluita i la reconciliació entre tots dos bàndols. Mendizábal va ostentar la presidència del Comitè i Roca en va ser el secretari. A l'abril el Comitè publicava un "Appel Espagnol" (crida espanyola) en què es reclamava de la comunitat internacional que ajudés a retrobar la pau a Espanya en lloc de convertir el seu territori en un camp de batalla de les altres nacions. Setmanes abans Roca i Mendizábal havien publicat un treball titular "Aux Origines d'une Tragédie", amb pròleg de Jacques Maritain, en què explicaven la realitat i la gènesi de la situació espanyola.

Poques setmanes després l'exemple del "Comitè" era imitat per una altra associació, el "Comitè Français pour la Paix Civile et Religieuse en Espagne", integrat entre d'altres personalitats pel bisbe auxiliar de París, per Jacques Maritain i per Emmanuel Mounier. També aquest comitè va publicar un altre "Appel" en què es declara nascut d'una iniciativa catòlica i al marge de qualsevol partit polític, però mogut pel desig d'estalviar les represàlies que la victòria d'un dels bàndols tindria sobre les persones del bàndol vençut. Així mateix, rebutja la intervenció estrangera en la vida política i social d'Espanya i assenyala la generació d'una important corrent d'opinió internacional sobre els fets d'Espanya com a forma de preservar la pau i garantir la llibertat religiosa i de consciència. Mesos més tard, al desembre, naixia també a França un altre Comitè, aquesta vegada sense cap motivació religiosa, integrat per nombroses personalitats polítiques i militars del país.

La iniciativa de Roca i Mendizábal també va ser imitada al Regne Unit i a Suïssa; del comitè anglès en formava part dom Luigi Sturzo, llavors exiliat a Gran Bretanya. Pel que fa al comitè suís, el Cardenal Vidal i Barraquer va assistir a alguna de les seves reunions i va expressar a Roca i Caball el seu ple suport i recolzament per la tasca assumida. L'agost del 37 els esforços d'aquests comitès són reconeguts pel Congrés Universal de la Pau, que se celebra a París, mentre des de l'Espanya franquista s'organitza una campanya de desprestigi contra els catòlics francesos que han impulsat el Comitè francès i especialment contra Jacques Maritain. A finals d'abril del 1938 s'efectua a París una conferència internacional dels Comitès per la Pau a Espanya, promoguda pel Comitè espanyol, que fins i tot redacta un avantprojecte d'armistici.

També a iniciativa dels Comitès espanyol i francès es publica una nota de protesta pels bombardeigs que pateix Barcelona i fins i tot el Comitè espanyol adreça una petició al Papa perquè intervingui de manera oberta. L'Osservatore Romano publica dies després que el Papa ha decidit actuar i que ha encarregat gestions prop de Franco, però tot i l'interès papal els bombardeigs continuen i el Papa fa arribar la seva protesta al quarter general franquista. El Congrés Eucarístic que se celebrava a Budapest també se'n fa ressò. El Comitè encara adoptarà altres iniciatives, una d'elles, la de demanar una treva per Nadal, però Franco iniciarà en aquelles dates l'ofensiva final contra Catalunya.

El setembre del 1938 els dirigents d'Unió Democràtica, aprofitant la visita del polític demòcrata cristià francès Roger Lardenois, li entreguen la bandera d'Unió i els llibres d'actes dels congressos nacionals i dels comitès de govern, sota la promesa de reintegrar-los quan les llibertats fossin retornades als catalans.

El 25 de gener del 1939, la vigília de l'entrada de les tropes franquistes a Barcelona, Montserrat i Roser Martí i Bas i Conxita Busquets van anar al local del carrer Rivadeneira a fer desaparèixer llistes i el que en quedava de l'arxiu. Van tancar la porta i en van lliurar la clau al president de l'Agrupació de Barcelona, Feliu Duran i Canyameras. Gairebé tota la resta de dirigents d'Unió Democràtica, a excepció de Duran i Canyameres i Coll i Alentorn, havien hagut d'exiliar-se.

El 13 de febrer del 1939 es publica la "Ley de Responsabilidades Políticas". El seu article primer disposa que "Se declara la responsabilidad política de las personas, tanto jurídicas como físicas, que desde primero de octubre de mil novecientos treinta y cuatro y antes de dieciocho de julio de mil novecientos treinta y seis, contribuyeron a crear o a agravar la subversión de todo orden de que se hizo víctima a España y de aquellas otras que, a partir de la segunda de dichas fechas, se hayan opuesto o se opongan al Movimiento Nacional con actos concretos o con pasividad grave".

L'article segon d'aquesta Llei estableix que "... quedan fuera de la Ley todos los partidos y agrupaciones políticas y sociales que, desde la convocatoria de las elecciones celebradas en dieciséis de febrero de mil novecientos treinta y seis, han integrado el llamado Frente Popular, así como los partidos y agrupaciones aliados y adheridos a éste por el solo hecho de serlo, las organizaciones separatistas y todas aquellas que se hayan opuesto al triunfo del Movimiento Nacional. Se entenderán comprendidos en esta sanción los siguientes partidos y agrupaciones: .../... Unión Democrática de Cataluña .../..., todas las logias masónicas y cualesquiera otras entidades agrupaciones o partidos filiales o de análoga significación a los expresados, previa declaración oficial de hallarse, como los anteriormente relacionads, fuera de ley".

L'article tercer disposa la pèrdua absoluta dels drets de tota mena i la confiscació dels seus béns, que passen a ser propietat de l'Estat.

CAPÍTOL VI

EL GRA QUE CREIX

“Res no ha quedat en peu del que era nostre: ni el govern, ni les institucions, ni la cultura, ni la llengua, ni tan sols la senyera. Només ens resta, com un bocí trossejat i sense ànima, la nostra vençuda terra catalana: Sí, ha perdut: Catalunya ha perdut”

Agustí Calvet, Gaziel

“Ho hem perdut tot menys el Fabra”

Carles Riba

A la fi de la Guerra civil i en iniciar-se la postguerra, Catalunya havia estat diverses vegades derrotada. Ho havia estat des del punt de vista humà, amb una xifra de morts directes en combat, en bombardeigs o per assassinats dins mateix del país que se xifra més enllà de les cinquanta mil persones, i una mortalitat indirecta, per la fam, els desplaçaments o la manca d'atenció sanitària, que ha estat estimada en unes setanta mil persones més.

No només això: entre el 28 de gener i el 12 de febrer del 1939, es calcula que unes 440.000 persones van entrar en territori francès, de les quals es considera que unes 130.000 provenien de Catalunya. Si d'aquestes xifres descomptem les persones que van retornar en els mesos posteriors, més o menys la meitat de les que van sortir, la pèrdua de catalans per mort o exili abastava gairebé el 4'5 per cent de la població censada l'any 1936.

La repressió franquista va augmentar encara més aquesta xifra de morts amb aproximadament quatre mil morts en els anys següents a la caiguda de Catalunya. Durant dos anys hi haurà al Camp de la Bota i a d'altres llocs afusellaments diaris de persones condemnades per hipotètiques responsabilitats durant la Guerra. Per exemple, eren declarats culpables i afusellats els alcaldes dels municipis en què s'havien comès assassinats en esclatar la revolta.

Catalunya també havia perdut com a país, políticament. Els vencedors de la guerra, des de la seva barreja ideològica entre l'antiliberalisme de l'extrema dreta espanyola i les noves doctrines feixistes, tenien el propòsit de restaurar l'ordre social anterior i d'anorrear fins a la completa destrucció tots els seus possibles adversaris socials i polítics, fossin sindicats, associacions o partits. A més, calia també destruir tot allò que fos contrari a la unitat nacional espanyola defensada pel nou règim i per això les institucions i l'autogovern de Catalunya havien de ser radicalment suprimits. Només cal recordar que Franco va derogar l'Estatut tot just el seu exèrcit entrava en territori català, i que en executar Carrasco volia enviar un clar missatge a Catalunya i

a la seva societat civil.

La conseqüència d'aquests plantejaments no va ser només la supressió dels òrgans d'autogovern --Generalitat i ajuntaments democràtics-- o la implantació de figures com la del capità general o els governadors civils, sinó també una duríssima repressió cultural i social. L'ús públic del català queda prohibit de manera rigorosa i també es dissolen totes les institucions vinculades a la nostra cultura. Així, per exemple, el 1939 mateix no només es prohibeix l'ús el català als centres educatius sinó que es prohibeix de manera expressa l'ensenyament de filologia catalana, geografia, art i història medieval i dret civil català; el bisbat de Barcelona també prohibeix l'ús del català en els actes de culte; es clausura la Federació de Cors de Clavé, se suprimeix la Universitat Autònoma de Barcelona; se saqueja la casa de Pompeu Fabra i la seva biblioteca és cremada al mig de carrer; el Palau de la Música Catalana passa a ser el "Palacio de la Música", es canvien els noms dels carrers i de les poblacions. La repressió s'exerceix en tots els àmbits: una circular de l'any 1940 prohibeix l'ús del català als funcionaris, amb l'amenaça de destitució i expulsió sense dret a recurs; s'instaura la censura prèvia del text de les conferències públiques; fins i tot el "Calendari del Pagès" que s'havia editat en català des del 1856, ha de ser publicat en castellà. L'any 1941 s'obliga totes les entitats a sotmetre's a una revisió del seu funcionament i objectius si volen continuar tenint existència legal i no perdre els seus béns i les seves propietats.

La repressió contra Catalunya, especialment en els primers anys de postguerra, esdevindrà duríssima i abastarà tots els fronts. En aquest context de desolació i repressió també Unió Democràtica ha quedat fora de la llei i és objecte de persecució; els seus béns han estat confiscats i la major part dels seus dirigents han hagut d'exiliar-se.

La derrota, però, no ha suposat ni la mort de Catalunya ni tampoc la desaparició del compromís polític d'Unió Democràtica amb el país i amb els valors humanistes que conformen la nostra ideologia. Com a nació, la resistència i el renaixement seran essencialment culturals. Tot just acabada la guerra, i en paraules del Sr. Coll, malgrat la persecució i els perills, "tothom procurarà, cadascú en la mesura de les seves forces, de crear unes barreres que impedissin la penetració d'aquesta política desnacionalitzadora. Això es farà una mica per instint, en llocs diferents, en petits nuclis, que per això precisament seran més difícils de vigilar per part dels franquistes perquè no és una sola organització sinó nuclis diversos, molts d'ells nascuts espontàniament".

Els homes i dones d'Unió Democràtica participaran activament en el naixement d'aquestes activitats que mantenen la flama de Catalunya i de la seva cultura.

Una de les primeres persones que cospa la necessitat de la represa cultural és el mateix Sr. Coll. La seva actuació serà decisiva per a la reinstauració de l'Institut d'Estudis Catalans, que havia quedat delmat per causa de la guerra i de la derrota. Molts dels seus membres havien hagut de deixar el país i d'altres havien mort. Però el dilluns de Pasqua del 1940, una trobada casual de Ramon Aramon i Miquel Coll en una llibreria els va portar a parlar de la seva preocupació compartida per la sort de la cultura catalana i, especialment, de la cultura d'alt nivell que havia estat assolida en dates anteriors. De la conversa en va sortir la decisió de fer tot el possible per reinstaurar els Estudis Universitaris Catalans i refer l'Institut.

A començaments del 1942 es planteja aquesta iniciativa a l'antic president de l'Institut, Josep Puig i Cadafalch, tot just retornat a Catalunya, i s'emprenen els primers contactes amb d'altres figures destacades. El maig del 1942, davant la incapacitat franquista de detectar el que succeïa, se'n reprenen les sessions de manera clandestina. Ramon Aramon és elegit secretari general de l'Institut i com a presidents de les diverses Seccions es nomenen Josep Puig i Cadafalch (Secció Històrico-Arqueològica) i Eduard Fontserè (Secció de Ciències); pel que fa a la Secció Filològica, davant la impossibilitat de Pompeu Fabra de retornar a Catalunya es nomena Carles Riba vice-president, en funcions de president.

El mateix Sr. Coll ha qualificat aquesta etapa de "pública clandestinitat". L'Institut, que havia tingut la condició de corporació acadèmica i comptava amb l'ombra protectora de la Unió Acadèmica Internacional, podia eludir les limitacions que la rigorosa legislació d'associacions imposava, i el cert és que l'Institut no s'amagava del que feia però tampoc no en feia ostentació. Pocs mesos després de la seva represa, l'Institut va aconseguir un petit ajut econòmic de Fèlix Millet, de ben segur gràcies als oficis de dos destacats militants d'Unió Democràtica, Maurici Serrahima i Pere Puig i Quintana. Amb aquest ajut el curs 1943-44 ja va disposar de pressupostos. El 1945, sota els auspicis de l'Institut, es va celebrar la festa de Sant Jordi a la casa de Puig i Cadafalch, celebració formalment de caràcter privat però que aplegava una gentada, i així es va anar fent fins la seva mort l'any 1957. A aquestes celebracions a més dels membres de l'Institut hi eren també convidats els amics i protectors, l'abat Escarré, els directors dels Instituts Francès i Britànic, els cònsols generals de França i Gran Bretanya i, també en expressió del Sr. Coll, "qualsevol personalitat forastera amiga de Catalunya que en aquell moment es trobés entre nosaltres".

El 1947 l'Institut va publicar les seves primeres obres després de la guerra.

Aquest mateix any el mecenatge gairebé unipersonal de Fèlix Millet és substituït, per iniciativa seva, pel d'un reduït col·lectiu anomenat "Benèfica Minerva", de la qual n'era secretari Pere Puig i Quintana.

Pere Puig havia nascut a Igualada el 1907. Havia estudiat la carrera de dret a Barcelona i en els seus anys d'estudiant universitari havia estat dirigent de la Federació de Joves Cristians de Catalunya i president de l'Associació d'Estudiants Catòlics de Catalunya. El 1932 havia entrat com a militant a Unió Democràtica de la mà de Pau Romeva, i el 18 d'abril del 1937 és nomenat membre del Comitè de Govern del Partit. Durant els mesos de la revolució, la seva intervenció havia estat providencial per tal de salvar la vida de clergues i frares en perill de mort. Cridat a files, ell i d'altres soldats en retirada traspassen la frontera a la fi de gener del 39. En els seus primers dies d'exili treballa com a cap del Comitè a Perpinyà d'Ajuda als refugiats, juntament amb Josep Malet, també d'Unió Democràtica, i depenent de la delegació central instal·lada a Bordeus que menava Maurici Serrahima. Mesos després, amb la seva esposa, es trasllada a Prada de Conflent, on hi sojornarà onze mesos, i compartirà estada i amistat amb d'altres catalans exiliats com Pau Casals, Josep Maria de Sagarra, Pompeu Fabra, Alexandre Plana o Joan Alavedra.

El setembre del 1940, pels mateixos dies que tornaven a Catalunya la vídua i els fills de Manuel Carrasco i Maurici Serrahima, Puig i Quintana i la seva esposa tornaven també al país. Ben aviat les converses entre Puig i Serrahima també van voltar cap a la situació de la cultura catalana i ambdós amics van concloure la necessitat de cercar mecenes per a una entitat que ajudés les persones i patrocinés les obres culturals. D'aquí va néixer la "Benèfica Minerva", que més endavant, l'any 1951, canviarà el seu nom pel d'"Agrupació Cultural Minerva".

Ben en síntesi la funció de l'entitat consistia en ajudar els escriptors que havien tornat de l'exili i que per la prohibició del règim no podien exercir cap professió ni publicar a la premsa, cosa que els comportava una situació econòmica d'allò més precària. Es tractava doncs de recollir diners entre diversos mecenes, encapçalats de manera destacada per Fèlix Millet i Maristany, però entre els quals hi havia també els germans Valls i Taberner, Ricard Margarit o Francesc d'Assís Ripoll. L'associació mantenia les seves reunions en el despatx professional de Puig i Quintana. Allà fins i tot s'hi va redactar un manifest, després enviat a gent de confiança, sense data ni signatura, en què es feia constar que l'entitat naixia "per salvar les essències de l'espiritualitat del nostre país" i que "l'existència d'aquest Patronat no transcendirà de l'esfera purament privada dels seus components".

Amb els diners aconseguits es van encarregar noves obres als retornats, amb la qual cosa se'n garantia tant la seva subsistència com la seva continuïtat creadora. Les gestions de Puig i Quintana i la Benèfica Minerva no només van permetre sufragar les activitats de l'Institut d'Estudis Catalans sinó que també van fer possible que Carles Riba refés la versió de l'Odissea i traduís les tragèdies de Sòfocles, que Josep Maria Boix traduís "El Paradís Perdut" de Milton,

que Soldevila escrivís la “Història d’Espanya” o que Pau Romeva escrivís una “Història de la Indústria Catalana”. També Millet directament, a través de les gestions de Puig, va subvencionar el “Poema de Montserrat” de Josep Maria de Sagarra.

Més endavant la tasca benèfica d’aquesta entitat també va arribar a l’Esbart Verdaguer o a l’Associació Protectora de l’Ensenyança Catalana.

L’activitat de la Minerva va decreixer per causa de la mala marxa dels negocis de Millet. El 1963 d’altres nous mecenes van impulsar Òmnium Cultural en comptes de reforçar la tasca de Cultural Minerva.

No és aquesta l’únic servei al país que en aquelles negres dates neix de l’impuls dels homes i dones d’Unió Democràtica. Un dels més destacats va ser la festa d’entronització de la Mare de Déu de Montserrat, celebrada el 27 d’abril del 1947. La idea d’aquesta celebració havia estat exposada per l’Abat Escarré i ben aviat es va constituir la “Comissió Abat Oliva” destinada a organitzar-ne els actes. La Comissió la presidia Fèlix Millet, però el mateix Pere Puig li havia suggerit la persona de Josep Benet, llavors militant d’Unió Democràtica, com a cap del secretariat amb l’ajuda de Joan Sansa, també militant del nostre Partit. El mateix Pere Puig ostentará mesos després la vice-secretaria de la Comissió.

La festa d’entronització es va convertir en un acte d’afirmació catalanista però també de reconciliació. Abans de la seva celebració, el Governador civil, a prec de l’Abat, havia autoritzat la publicació de part de la propaganda de l’acte en català, però el català es va usar a dojo tant en la propaganda impresa com també oralment pels altaveus del Monestir. Aquell dia uns escaladors havien penjat una bandera catalana a la muntanya, que es podia veure des de l’esplanada. Com ha escrit Maurici Serrahima: “Els altaveus retrunyien per tot arreu i tornaven a parlar en català. Es veia que era festa grossa. La bandera petita a dalt de tot de les roques, presidia en silenci, gairebé com si dormís. No sé si dormia, ni si nosaltres estàvem desperts o somniàvem”. La multitud no només omplia les places del recinte sinó que “des del camí de Sant Miquel, de la cova de Fra Garí, de l’escala el funicular de Sant Joan, tota atapeïda de gent, s’assistia a la missa” tal i com ha escrit, en relació a l’acte, el pare Adalbert M. Franquesa.

Les festes d’entronització van ser útils per revifar la missió de Montserrat de servei al poble de Catalunya i es van convertir, en paraules dels abats Sebastià Bardolet i Cassià Just en “una festa multitudinària i en un signe de reconciliació i de catalanitat després de la Guerra civil” i en “una expressió col·lectiva de fe i de consciència ciutadana”.

Podríem parlar de molts altres actes més, de les classes d’història i de llengua catalana

impartides pel Sr. Coll i altres militants d'Unió Democràtica; formen també part de la història del Partit els nombrosíssims desplaçaments de militants com Manuel Cardeña, Llibert Cuatrecasas o Santiago Martínez a fi de recaptar noves adhesions.

Cal destacar, a més, les gestions efectuades per Roca i Caball, Coll i Alentorn i Anton Cañellas per tal d'evitar, l'any 1952, amb motiu de la celebració del Congrés Eucarístic Internacional de Barcelona --utilitzat pel règim per aconseguir ressò internacional en aquells anys d'aïllament-- que en el missatge papal de Pius XII s'hi inclogués tota al·lusió política. En el discurs de clausura, llegit pel llegat papal, Pius XII es va abstenir de saludar Franco i només es referia a les "autoridades", cosa que va provocar agres protestes del Règim davant el Vaticà. Això va ser possible pels contactes establerts amb l'intel·lectual i diputat italià Igonio Giordani, que els va facilitar l'accés al llavors Secretari d'Estat del Vaticà, Cardenal Montini, futur Pau VI.

Amb motiu de les detencions i repressió derivada dels fets del Palau, el 1960, Miquel Coll i Alentorn, acompanyat d'altres militants d'Unió Democràtica, va visitar el bisbe Enrique i Tarancon, llavors titular de la diòcesi de Solsona i secretari en funcions de la Conferència Episcopal Espanyola perquè intercedís a favor dels detinguts.

També els homes d'Unió Democràtica van ser impulsors de la campanya "Volem Bisbes Catalans", que va aconseguir un ampli ressò mediàtic tota vegada que les càmeres de la televisió italiana van enregistrar el moment en què diversos militants d'Unió Democràtica desplegaven dues pancartes al pas del Sant Pare durant la processó que tradicionalment presidia a la plaça de la basílica de Santa Maria Transtevere. A les pancartes, escrites en italià, s'hi llegia "Volem Bisbes Catalans", cosa que va causar commoció per considerar que era la primera manifestació pública davant el Papa. Els contactes dels militants d'Unió Democràtica amb la premsa americana a Roma van possibilitar, a més, la difusió mundial de la notícia. Per les raons que siguin, el cert és que de llavors ençà tots els bisbes de les diòcesis de Catalunya han estat o catalans o de parla catalana.

No és estrany que el Sr. Coll i Alentorn i Anton Cañellas fossin de les poques però properes persones que van acomiadar l'Abat Escarré des de l'aeroport del Prat quan marxava cap a l'exili.

CAPÍTOL VII

LA CLANDESTINITAT

“Si algú li diu davant una situació que ‘no hi ha res a fer’, vostè entengui que el que vol dir és que ‘tot està per fer’ i que per tant cal posar-se immediatament a treballar”.

Consell de Miquel Coll a Joan Rigol

L'activitat d'Unió Democràtica sota el franquisme no es va limitar, però, a la tasca de recuperació cultural de Catalunya. Ben al contrari, en paraules del Sr. Coll i Alentorn, “els que vam romandre a Catalunya, vam aprofitar els primers moments propicis per a iniciar una acció d'oposició clandestina i de restauració de la fe de la comunitat catalana en la llibertat dels homes i dels pobles. Ja a principis del 1940, en la forma ultrasecreta que exigien les circumstàncies, va ésser creada una organització substitutiva del partit dels temps normals sota el nom de ‘Creus de Sang’, que va publicar un butlletí mensual titulat ‘Full d'Ordres’ que va aparèixer per primer cop per l'abril del dit any. Aquesta, amb el seu caràcter demòcrata cristià, va ésser la primera activitat de l'oposició democràtica a Catalunya després de la guerra civil. Les d'altre signe ideològic no van iniciar-se fins molt temps després, vers la fi del repetit any 1940”.

De mica en mica, i atès l'esclat de la Segona Guerra Mundial, els dirigents exiliats d'Unió Democràtica prenen la decisió de tornar a Catalunya. Ja hem vist com l'any 1940 tornaven a casa nostra, a començaments d'any, Josep Cirera, poques setmanes abans de morir, i també, al setembre, Maurici Serrahima, Pere Puig i la família de Manuel Carrasco. Serrahima i Puig, no sense dificultats ni entrebancs, van poder exercir la seva professió d'advocats i desenvolupar una tasca providencial d'ajut a la cultura catalana.

D'altres dirigents tornarien en els anys següents, com és el cas de Joan Baptista Roca i Caball i de Pau Romeva. Trias Peitx, que havia estat “secretari general” d'Unió Democràtica durant la Guerra Civil, va continuar residint a París, on havia contret matrimoni amb la periodista Clara Caudini, amb el ferm propòsit de no retornar a Catalunya mentre no haguessin estat restaurades totes les llibertats del país. Dissortadament, morirà l'agost del 1979, pocs mesos abans de l'aprovació de l'Estatut.

Roca i Caball, tot just acabada la Guerra Civil, va dedicar tota mena d'esforços a l'acolliment dels refugiats que entraven a França. Va ser ell qui, a través de Roger Lardenois, va aconseguir que el polític i pensador Marc Sagnier cedís l'ús del molí de la seva propietat situat a Bierville per tal d'allotjar-hi destacats intel·lectuals i artistes catalans. Allà s'hi van hostatjar, entre d'altres, Ferran

Soldevila, Carles Riba --on hi va compondre les cèlebres "Elegies de Bierville"-- el pintor Sunyer o l'escultor Rebull, a més de Pau Romeva. El 1940, però, atesa la situació bèl·lica a França, Roca va fer tornar part de la seva família a Catalunya i ell mateix, que havia estat detingut pels alemanys a Bordeus, després d'una estada a Sant Joan de Luz va decidir tornar el maig del 1942. Durant alguns mesos va haver de presentar-se periòdicament a la comissaria de policia, però el mateix any 1942 per raons de treball es va instal·lar a Madrid. Allà va aprofitar els quatre anys que hi va ser per mantenir contactes amb diverses antigues personalitats del PNB i del Partit Galleguista així com també amb alguns líders monàrquics.

Retornat definitivament a Catalunya el 1946, Roca manté, juntament amb Coll i Alentorn i altres militants d'Unió Democràtica, diversos contactes amb membres de l'oposició al franquisme. L'any 1952, en organitzar el funeral de l'escriptor i antic diputat d'ERC Josep Pous i Pagès, Miquel Coll i Alentorn i ell són detinguts per la policia durant diversos dies. Més endavant sovintejaran les detencions d'un i altre, especialment durant la celebració del Congrés Eucarístic i també per raó d'una celebració clandestina de l'Onze de Setembre. També va ser Roca un dels conferenciants més actius en les xerrades a propòsit del catalanisme polític i de l'ideari d'Unió Democràtica, organitzades per a la recerca de nous militants i que es feien en un pis al carrer del Notariat de Barcelona. Els professors habituals eren, a més de Roca, Pau Romeva, Miquel Coll i Pere Puig. Entre la gent del partit, aquestes trobades eren conegudes com "la peixera", per la intenció manifesta de pescar nous militants. Roca i Caball va morir el 1976.

Pau Romeva també va retornar a Catalunya l'any 1942. Les autoritats franquistes li van impedir la reincorporació a la seva feina de professor a l'ensenyament oficial fins al 1960. Dementre, va treballar per diverses editorials en la confecció de diccionaris i també en la traducció de diversos autors anglesos, especialment Chesterton i Dickens. Ell va ser un dels beneficiaris dels ajuts de la Benèfica Minerva. Víctima d'una profunda sordesa en els seus darrers anys que li va impedir continuar president el Consell Nacional d'Unió Democràtica, Pau Romeva va morir el març del 1968, a l'edat de setanta-sis anys.

La prohibició d'Unió Democràtica pel franquisme i l'obligació d'actuar en la clandestinitat van forçar el Partit a proveir-se d'unes estructures molt reduïdes. Es mantindrà el Comitè de Govern, integrat per cinc persones, però el funcionament del Consell Nacional i del Congrés Nacional es veuen profundament alterats. D'entrada, Unió Democràtica, des del IV Congrés del gener del 1936, a Barcelona, no tornarà a celebrar-ne un altre, el Vè, també a Barcelona, fins al 1976. Durant aquestes dècades de persecució assumirà les seves funcions el Consell Nacional.

El Consell Nacional es reunirà més o menys una vegada l'any. A la dècada dels seixanta estava integrat per una seixantena de persones i els nous membres s'hi anaven integrant per cooptació

dels consellers antics. El Consell Nacional, realment en funcions de Congrés del Partit, escollia també entre els seus integrants una “Comissió Permanent”, que venia a exercir les funcions que ordinàriament haurien correspost al Consell Nacional i que estava formada per quinze persones escollides per les majories i cinc per les minories. Els quinze consellers de les majories escollien cinc persones per a integrar el Comitè de Govern.

La Comissió Permanent també escollia una persona per a presidir-la. El primer President d'aquesta Comissió i, en conseqüència, del Consell Nacional, va ser Pau Romeva, el qual va exercir el càrrec fins que la seva profunda sordesa li ho va impedir vers la fi del 1967. Romeva va ser substituït per Joan Baptista Roca qui també per raons de salut ja no va poder assistir la celebració del Vè Congrés a l'Hotel Manila de Barcelona. El nou Consell Nacional que sortirà del Vè Congrés ja serà presidit per Miquel Coll i Alentorn.

Les activitats de captació no es realitzaven només a la “peixera”. Durant els primers anys de clandestinitat Unió Democràtica va fomentar l'aparició d'altres moviments més amples, vinculats al Partit i organitzats al voltant de l'ideari demòcrata cristià. Així, com a fruit de diversos contactes de joves del nostre ideari amb joventuts d'altres formacions es va constituir a finals del curs 1943-44 el Front Universitari de Catalunya, entitat de caràcter unitari. Aquest Front va existir fins a la fi del 1948 i entre el 1944 i el 1946 va publicar un butlletí mensual, òbviament clandestí, anomenat “Orientacions”. Aquest Front va tenir una branca activista anomenada “Grups Nacionals de Resistència” que entre d'altres accions va aconseguir l'exhibició de la bandera catalana, llavors prohibida per la Dictadura, en un concert de l'Orquestra Municipal de Barcelona celebrat al Palau de la Música Catalana el 1945; també en va col·locar una altra al campanar de la Sagrada Família, i també va ser responsable de la bandera catalana que va onejar a Montserrat el dia de l'entronització de la imatge de la Mare de Déu l'any 1947. Una altra filial del Front Universitari es va dedicar a l'activitat cultural i especialment a la difusió de la cultura catalana i portava el nom de “Miramar”. Els integrants d'aquest moviment més compromesos amb el nostre ideari havien ingressat a Unió Democràtica cap a la fi del 1944.

L'any 1943 es va crear la “Joventut Catalana Democràtica” a la Universitat de Barcelona, responsable de la publicació dels “Quaderns de Sant Jordi”. Aquesta agrupació des del seu naixement va col·laborar estretament amb Unió Democràtica i s'hi va integrar el 1946. Aquest conjunt d'activitats van permetre al Partit posseir una implantació considerable en el món universitari de l'època i captar nous militants, entre els que cal destacar Josep Benet, Anton Cañellas o Joan Sansa. Tal com va explicar el Sr. Coll i Alentorn, “aquestes incorporacions de sang jove van vigoritzar notablement el Partit, que va aparèixer des d'ara com el més autèntic, més vivaç i proporcionalment més important dels grups de l'oposició democràtica a Catalunya”.

En alguna ocasió, però, les coses no havien estat tan formals. Així, gairebé es podria parlar d'un "cop d'estat" transitori a Unió Democràtica l'any 1962, quan, per certes divergències, militants de pes en el Partit decideixen abandonar-lo i donen lloc a una escissió interna. Aquest fet comporta una paralització de la vida del Partit, amb els seus dirigents pràcticament esgotats i sense propostes d'activitat. Davant aquesta situació, un grup de militants integrats per Marià Vila d'Abadal, Santiago Martínez Saurí, Manuel Cardeña, Raimon Carrasco i d'altres, decideixen constituir un Comitè de Govern en funcions per tal de mantenir una mínima estructura de partit. La seva gestió durarà només uns mesos i superada la situació el comandament retornarà a les persones representatives del Partit.

Unió Democràtica també va impulsar la coordinació i l'actuació conjunta amb d'altres formacions d'oposició. Així, ben aviat, el 1944, el nostre Partit va ser membre fundador del "Comitè de Coordinació de les Forces Democràtiques de Catalunya", entitat en què també hi eren representats ERC, Acció Catalana, i una part del POUM, però aquest Comitè va tenir una existència efímera. A mitjan 1945, a iniciativa de la CNT i del POUM es va impulsar l'"Aliança Nacional de Forces Democràtiques de Catalunya", a la qual també s'hi va adherir Unió Democràtica fins que en va sortir uns mesos després per incorporar-se a l'"Aliança de Partits Republicans Catalans", impulsada per Josep Pous i Pagès. Aquesta "Aliança" pocs mesos després canvia el seu nom pel de "Consell Nacional de la Democràcia Catalana", i sobreviurà fins a la mort del seu impulsor l'any 1952. Tot i això, els contactes entre forces catalanistes democràtiques van continuar i el 1958 es constituïa també amb la participació d'Unió Democràtica el "Consell de Forces Democràtiques de Catalunya", conegut com a "Comitè Ametlla" pel nom del seu impulsor.

Totes aquestes iniciatives també van tenir influència dintre mateix d'Unió Democràtica. Així, mentre una part de la formació encapçalada per dirigents com Miquel Coll o Anton Cañellas és partidària d'evitar aliances amb partits comunistes i d'extrema esquerra, altra part de la militància proposa aliances més radicals i també una menor influència dels plantejaments religiosos en la ideologia d'Unió Democràtica. Aquesta darrera posició causarà la sortida del Partit d'alguns militants o el progressiu distanciament cordial d'un dirigent com Maurici Serrahima. El 1967, però, Unió Democràtica revisa la seva política d'aliances i contribueix a la constitució el novembre del 1968 de la Comissió Coordinadora de Forces Polítiques de Catalunya, de la qual ja en formarà part el PSUC.

També per aquelles dates, a començaments de l'any 1966, va tenir lloc el tancament de persones de diverses tendències en el Convent dels Caputxins de Sarrià, a Barcelona, fet conegut com la "Caputxinada" i que va tenir un ampli ressò internacional, entre altres raons pels enfrontaments que es van tenir amb la policia franquista. D'aquella reunió en va sortir el que es

va anomenar la “Taula Rodona” de la qual també en formava part Unió Democràtica, així com del seu Secretariat.

La notòria activitat del Partit va generar, com a reacció, una dura repressió política sobre els membres d'Unió Democràtica des de començaments del 1969. Entre d'altres militants van ser detinguts Miquel Coll i Alentorn, Ferran Camps, Jaume Padrós i Llibert Cuatrecasas. En alguns casos la detenció es va prolongar durant mesos i mesos, fins al juny següent, en què es va permetre la seva llibertat sota fiança. D'altres militants van haver d'abandonar les seves cases i amagar-se.

Marià Vila d'Abadal, en el Vè Congrés del 1976 explicava les conseqüències d'aquests fets amb les següents paraules:

“En aquests moments (1969) poguérem constatar la importància de la solidaritat internacional, que no faltà gràcies a les gestions de l'amic Anton Cañellas, que s'obtingué de la Unió Internacional Demòcrata Cristiana i de tots els partits demòcrata cristians europeus. Cal esmentar aquí especialment l'ajut i les pressions que feu directament i per via diplomàtica el Govern italià i el President de la Comunitat Europea. D'aquestes pressions fetes al Govern espanyol i a favor dels empresonats se'n veié el resultat en el moment en què tingué lloc la vista de judici davant del Tribunal d'Ordre Públic, en la que tot i que el fiscal demanava fortes penes per als processats, aquests sortiren sobreseguts. Aquest judici tingué lloc el 1971”.

El desmantellament de la direcció del Partit en va reduir notablement la capacitat d'acció. Tant és així que, per tal d'evitar reunions nombroses i freqüents, es va elegir un secretariat provisional format per dues persones amb plens poders per fer front als compromisos que s'havien contret, situació que va durar fins a principis del 1972. Durant dos anys Unió Democràtica no podrà convocar, per raons de seguretat, ni la Comissió Permanent ni el Consell Nacional.

Les friccions internes per la política d'aliances es mantenen prou vives en aquest període i augmenten a començaments dels setanta amb motiu dels treballs preparatoris per a la constitució de l'Assemblea de Catalunya; alguns sectors del Partit són contraris a la participació d'Unió Democràtica en aquest nou organisme i n'hi ha d'altres que hi volen contribuir de manera activa. Això porta gairebé a una escissió de fet del Partit fins al 1974, amb els dos sectors funcionant de manera paral·lela. Sortosament, l'estiu del 1974, la participació de tots dos sectors en els debats celebrats a Montserrat per a la creació de Convergència Democràtica de Catalunya posa fi a les divisions existents. Tant és així que encara no dos anys després, en el Vè Congrés, en la seva intervenció de rendició de comptes, Marià Vila d'Abadal presenta la intervenció d'Unió Democràtica en l'Assemblea de Catalunya com un graó més en la política d'aliances de

l'oposició democràtica i, en referència a les constants detencions i sancions governatives de militants del Partit produïdes per raó de les successives reunions, Vila d'Abadal destaca que "la solidaritat dels membres del Partit es manifestà recollint i pagant aquestes multes que foren molt elevades".

Les relacions internacionals derivades de la nostra adscripció ideològica van resultar també molt destacables en aquests anys de clandestinitat i iniciades tot just a la fi de la Segona Guerra Mundial. Així, Unió Democràtica va establir ben aviat contacte amb les formacions demòcrata cristianes que anaven apareixent i que prenien gran protagonisme en els diferents estats de l'Europa democràtica. Delegats d'Unió Democràtica van assistir al primer Congrés del Mouvement Républicain Populaire (MRP) francès el 1945 i a tots els altres congressos des del 1949. El 1947 dos diputats d'aquest partit, Srs. Louis Terrenoire i Max Scherer, visitaven Catalunya. També ben aviat es van establir contactes amb la Democrazia Cristiana italiana, cada vegada més freqüents i intensos.

Per aquesta raó, Unió Democràtica va sol·licitar el 1950 el seu ingrés als Nous Equips Internacionals, sol·licitud que es va repetir el 1955. L'admissió hauria estat acceptada inicialment però els reglaments d'aquest organisme impediien la presència simultània de dos partits pertanyents al mateix Estat i, en aquest cas, el partit Nacionalista Basc ja en formava part. La solució, però, va provenir de l'enfortiment de relacions no només amb el PNB, amb qui sempre s'ha mantingut una relació cordial i especialíssima, sinó també amb la resta de formacions demòcrata cristianes espanyoles, les quals, a finals dels anys cinquanta, venien representades per la Izquierda Demòcrata Cristiana de Manuel Giménez Fernández i la Democracia Social Cristiana de José Maria Gil-Robles. Dels contactes i negociacions mantingudes es va arribar a l'acord, el juny del 1963, de constituir un equip que possibilités la integració conjunta de tots els partits dins l'organisme internacional, mantenint, però, una total independència entre les formacions integrants així com una absoluta igualtat entre elles. Aquest darrer punt no va ser del tot assumit pels partits espanyols, cosa que va fer impossible la integració de l'"equip" durant el V Congrés Mundial de la Democràcia Cristiana celebrat a Estrasburg poc temps després. Però aquesta dificultat es va poder resoldre dos anys més tard durant el Primer Congrés de la Unió Europea Demòcrata Cristiana (XVII dels Nous Equips Internacionals), que es va celebrar a la localitat italiana de Taormina a finals del 1965.

Unió Democràtica de Catalunya també va participar oficialment en el VI Congrés Mundial de la Democràcia Cristiana, celebrat a Lima l'abril del 1966. Una invitació oficial del Govern del President Frei va permetre a la delegació d'Unió Democràtica visitar Santiago de Xile.

Pel que fa a les joventuts del Partit, la seva integració en els organismes demòcrata cristians

havia estat molt anterior a la del mateix Partit. Així, les Joventuts d'Unió Democràtica van demanar i aconseguir el 1955 la seva incorporació de ple dret a la Unió Internacional de Joves Demòcrata Cristians, tot just constituïda el 1951. Només cinc anys després, el 1960, la representació de les Joventuts del Partit és escollida per a formar part del comitè executiu de la UIJDC, i fins i tot a la fi d'aquell mateix any es va celebrar una reunió secreta a Barcelona de la Comissió de Propaganda d'aquest Organisme, organitzada per Unió Democràtica. El 1961 les Joventuts d'Unió Democràtica forma part del comitè que havia de preparar el Congrés mundial de Caracas.

Paral·lelament al que succeïa amb els respectius Partits, les Joventuts d'Unió Democràtica, del Partit Nacionalista Basc i de la Unió Demòcrata Cristiana també van constituir un equip conjunt per tal de permetre la integració en plena igualtat d'aquestes darreres formacions en la UIJDC, fet que va fer possible la participació conjunta en el II Congrés mundial de la UIJDC celebrat a Berlín.

La creació d'aquests "equips" entre Unió Democràtica, el Partit Nacionalista Basc i els altres dos partits demòcrata cristians havia estat inicialment prevista com un instrument per a l'homologació internacional de les formacions integrants, però la primitiva Taula Rodona informal dels partits es va anar convertint en una estructura més consolidada, gairebé confederal, amb un secretariat confiat a Unió Democràtica en la persona d'Anton Cañellas. Va ser útil, a més, per enfortir la cohesió ideològica i doctrinal dels partits mitjançant diversos encontres i ponències. També havien existit contactes amb d'altres partits demòcrata cristians de la resta de l'Estat. En especial, des del 1965 s'havien mantingut converses amb la "Democràcia Cristiana Galega" i amb la "Unió Democràtica del Poble Valencià" (després anomenada del "País Valencià"), partit amb el qual es va constituir una federació permanent que permetia actuar de manera coordinada.

Delegacions de les formacions que integraven l'Equip Demòcrata Cristià es van reunir a Montserrat el març del 1973, juntament amb una nombrosa representació de representants d'altres partits afins d'Europa i es va acordar la creació de diverses comissions destinades a reduir les diferències ideològiques detectades entre tots quatre partits. Dos anys més tard es van celebrar a València les segones jornades de l'Equip, del qual ja en formava part ara la Unió Democràtica del País Valencià i es va constatar l'aproximació aconseguida durant aquells dos anys gràcies als treballs fets en el camp ideològic.

Ja no eren, però, els anys del secretisme absolut i de la clandestinitat perillosa. La premsa de l'època es feia ressò de l'encontre. Una notícia publicada al diari "Ya" informava que "Unas noventa personas de ideología demócrata-cristiana se han reunido en los últimos días en el

Levante español. Entre los mensajes de adhesión recibidos figuran telegramas de Von Hassel, Amitore Fanfani i Mariano Rumor. La reunión ha sido presidida por don José María Gil Robles, don Víctor Ruiz Monrabal, don Miguel Coll, don Joaquín Ruiz Giménez y representantes vascos .../... Entre los asistentes extranjeros hablaron Mr. Pierre Bordry, jefe del Gabinete del Presidente del Senado francés. También Mr. Daillet, diputado francés del Departamento del Canal de la Mancha; el senador italiano por Piamonte, Giovanni Boano; el Sr. Herrera Campins, de Venezuela, y, por último, el embajador Henrich Böx, de la República Federal Alemana”.

No serien les últimes jornades de la clandestinitat: les terceres es van celebrar a Madrid entre el 30 de gener i el primer de febrer del 1976, tot just dos mesos després de la mort de Franco, i s’hi van tractar ponències en relació a la democràcia política, la democràcia social i econòmica, i a propòsit del federalisme i Europa.

La descomposició del règim franquista era ja una qüestió evident. A Catalunya es percep la proximitat del canvi i els diferents partits i grups comencen una política de concentració i d’aliances a fi d’encarar la nova situació política que s’acosta. El novembre del 1974 Unió Democràtica participa en la sessió fundacional d’una nova agrupació, Convergència Democràtica de Catalunya. En la sessió hi participen, a més d’Unió Democràtica, moltes persones vinculades a Jordi Pujol, els Equips Obrers de Mn. Joan Carrera, diverses persones vinculades a Josep Pallach i altres grups independents. Des d’Unió Democràtica el projecte és defensat per Anton Cañellas i Josep Miró i Ardèvol, però ben aviat alguns sectors del Partit, encapçalats per Miquel Coll i Alentorn, mostren una actitud més distanciada i es manifesten contraris a una major participació en el projecte i més encara quan el nou moviment decideix la seva constitució com a partit polític i exigeix la fusió dels participants. El febrer del 1976 Unió Democràtica i Convergència Democràtica emeten un comunicat conjunt en què es constata que l’especificitat política d’Unió Democràtica no li permet acceptar “la proposta d’acceleració cap a la formació d’un nou partit polític” i la necessitat que, tot i que sigui temporalment, tots dos partits actuïn com a formacions independents.

Unió Democràtica en tots aquests anys va procurar també l’aprofundiment i l’actualització de la ideologia que conforma el nostre ideari. Tal vegada la fita més important en aquest àmbit durant la clandestinitat ve representada per la Compilació Doctrinal que va ser aprovada pel Consell Nacional del 3 de març del 1963 i que respon a la necessitat de refundre la doctrina del Partit elaborada abans de la Guerra Civil amb les noves qüestions plantejades posteriorment.

El text comença amb un preàmbul que ens recorda el fet que Unió Democràtica, el 1931, va néixer amb la voluntat de servir el país des de la justícia i la llibertat, i que l’ideari del Manifest Fundacional va ser desenvolupat en múltiples ponències congressuals. Tot i això, reconeix que

les circumstàncies anòmales viscudes des de llavors van impedir el desenvolupament normal i estatutari dels nostres plantejaments i que per això és necessària la doble tasca de compilació i de traducció al llenguatge actual per a la seva aplicació als fets més importants esdevinguts en els darrers anys.

La primera part de la Compilació segueix gairebé de manera literal els principis formulats en la ponència "Doctrina Nacionalista" aprovada en el II Congrés Ordinari l'any 1933. El seu contingut reitera el caràcter de nació de Catalunya i la unitat que conforma amb la resta de països de llengua catalana. Pel que fa a l'organització política futura, reitera la conveniència d'una unió confederal, però entén que, de manera similar a l'Europa comunitària que neix, tal vegada algunes qüestions, especialment les econòmiques, hagin de menester una organització federal, mentre que d'altres, especialment les culturals i polítiques, haurien de basar-se en una organització de tipus confederal. Però aquest sistema només resultaria viable si la resta de possibles membres hi estiguessin d'acord, amb la qual cosa Catalunya hauria de plantejar la seva possible independència si no fos així. Pel que fa a l'organització interna del país, es reivindiquen les institucions històriques i un ampli reconeixement de les comarques.

A continuació la Compilació reitera el respecte indefectible a la llibertat i a la dignitat de la persona humana, titular d'uns drets que només es poden exercir degudament en democràcia i que es manifesten en tres grans eixos: la llibertat religiosa, la democràcia parlamentària i la igualtat d'oportunitats. La llibertat religiosa comporta la llibertat de consciència i de culte i el respecte als drets i a les obligacions civils de qualsevol confessió religiosa. Així mateix, els ciutadans tenen el dret a viure en democràcia i a atorgar-se el règim que considerin més adequat; des d'Unió Democràtica es considera que cal implantar una democràcia basada en el sufragi universal, la lliure associació i formació de partits i una llei electoral que reguli un sistema proporcional. En l'àmbit cultural la igualtat d'oportunitats exigeix la llibertat i gratuïtat de l'ensenyament i el dret dels pares a escollir les institucions docents que considerin millors per als seus fills.

En relació a les qüestions econòmiques i socials, el text inicia la seva exposició reconeixent que sense una efectiva garantia social la llibertat política i personal resulta del tot il·lusòria. Cal doncs canviar les estructures econòmiques i socials i arbitrar un sistema que garanteixi la justícia social sense restringir ni la llibertat ni la dignitat de la persona. Es reivindica la superació de les diferències de classe, el dret inalienable dels treballadors a la gestió i propietat dels mitjans de producció. També es demana la socialització d'aquelles activitats que, en mans de particulars, puguin suposar una amenaça per a la llibertat. Es reclama, a més, una política del sòl que supediti els interessos privats als col·lectius i que comporti una reversió de les plusvàlues. Així mateix la Compilació advoca per la sindicació obligatòria i alhora múltiple segons les diferents

opcions ideològiques, i també reclama una racionalització i universalització del règim de seguretat social. Finalment, es postula una planificació de l'economia a llarg termini, decidida conjuntament per les institucions democràtiques i les diferents parts implicades, que permeti superar l'endarreriment patit per les convulsions polítiques de les darreres dècades, i s'acaba exigint una política immigratòria que faci possible la unitat del país en un esperit de germanor i sense discriminacions.

Si en els punts anteriors la Compilació adapta la doctrina del Partit a les circumstàncies del moment, en el darrer punt Unió Democràtica es fa ressò del procés de construcció europea, especialment impulsat des de les formacions demòcrata cristianes al poder a Europa. Unió Democràtica recorda que aquest procés d'integració és del tot conforme amb la vocació federalista de Catalunya, amb la visió dels pensadors demòcrata cristians i amb la nostra doctrina. Cal, però, que la integració no comporti posicions hegemòniques i que respecti i estimuli la varietat, primordialment cultural, de tots els pobles d'Europa. Totes les cultures i tots els pobles han de ser situats en estricta igualtat en una Europa supranacional i comunitària que, a més, sigui conscient del seu deure d'ajut als pobles subdesenvolupats. La integració europea no ens ha de conduir a l'aïllament, sinó que ha de ser un primer pas cap a una progressiva integració mundial. "La nostra visió humanista --conclou la Compilació-- és incompatible amb la visió del món en grans blocs oposats, amb cap dels quals no ens considerem compromesos, i lluitarem .../... per una reconciliació i per una mútua confiança que facin legítimes les millors esperances en el futur de la humanitat".

Unió
democràtica de Catalunya

CAPÍTOL VIII

CONSTRUIR LA DEMOCRÀCIA

En cumplimiento de lo establecido en el artículo 3º del Real Decreto 2281/1976, de 16 de septiembre, se comunica a Vd. formalmente el acto de inscripción de la Asociación Política “UNIÓN DEMOCRÁTICA DE CATALUNYA” en el Registro de Asociaciones Políticas del Ministerio de la Gobernación, que ha tenido lugar en el día de la fecha, en el Tomo I, folio 75 del Libro de Inscripciones, determinando la referida inscripción el goce de todos los efectos jurídicos y legales que señalan las leyes.

Dios guarde a Vd. muchos años.

Madrid, 3 de marzo de 1977.

Els dies 12 i 13 de juny del 1976, encara no set mesos després de la mort del dictador i sense haver estat publicada encara la nova Llei reguladora de les Associacions Polítiques ni haver estat tampoc derogats els articles del Codi Penal que restringien el dret de reunió, d'associació i d'expressió d'idees, Unió Democràtica de Catalunya va celebrar el seu Vè Congrés Ordinari a l'Hotel Manila de Barcelona.

D'entrada, es tracta del primer congrés que celebra un partit polític d'ençà de la fi de la Guerra Civil, i encara és una reunió tolerada, no pas autoritzada per les autoritats del moment. Hi assisteixen uns tres-cents militants i la sessió és oberta pel Sr. Coll i Alentorn a primera hora de la tarda. Emocionadament, recorda que en aquell moment, tot i que moltes persones hagin canviat, “ens trobem davant el mateix cos col·lectiu que es reunia el mes de gener de l'any 1936” i que ha pogut sobreviure a quaranta anys de persecució i de clandestinitat. I acaba recordant la necessitat de dotar el Partit d'una organització normal que superi les limitacions de l'organització clandestina que ha funcionat fins llavors.

A continuació el mateix Sr. Coll inicia la rendició de comptes de les actuacions fetes des del 1936 ençà i descriu l'activitat del Partit durant el període republicà, la Guerra i els anys de clandestinitat fins a meitats dels seixanta. En el seu parlament descriu la rapidesa amb què Unió Democràtica va iniciar la seva tasca de resistència política i cultural, i també repassa els diferents contactes mantinguts amb els organismes demòcrata cristians internacionals.

L'exposició dels deu anys immediatament anteriors al Congrés l'efectua Marià Vila d'Abadal. També ell destaca el treball d'oposició i resistència efectuat pels militants i dirigents del Partit i concreta els contactes mantinguts amb altres grups democràtics i els organismes unitaris

catalans. Així mateix, dóna compte dels contactes i èxits del Partit en l'àmbit internacional i també de les relacions i convenis acordats amb les forces demòcrata cristianes de la resta de l'Estat.

Amb aquesta doble exposició Unió Democràtica ressalta la continuïtat existent entre el període republicà i la nova era que enceta el Vè Congrés. Seguidament, a més, el Congrés ratifica tots els canvis organitzatius i els acords adoptats durant la clandestinitat.

Cal, però, adaptar el Partit a les noves circumstàncies i perfilar l'estratègia política a seguir. Així, de manera excepcional, el Congrés escollirà un nou Consell Nacional i, en sessió celebrada durant el mateix Congrés, el Consell Nacional escollirà el nou Comitè de Govern.

La tarda del dia 12, dissabte, es dedica a debatre la futura actuació política. Anton Cañellas exposa la fidelitat d'Unió Democràtica a l'ideari demòcrata cristià, que continua essent aplicable. Examina també la situació política actual, especialment pel que fa a la reforma de la Llei d'Associacions Polítiques i acaba referint-se a la necessitat de convenir un gran espai demòcrata cristià espanyol que actuï coordinadament.

Els debats següents se centren en dues qüestions: la primera rau en determinar quina de les dues plataformes unitàries (l'Assemblea de Catalunya o el Consell de Forces Polítiques de Catalunya) ha de liderar, a parer d'Unió Democràtica, la política catalana del moment. El resultat de les intervencions és favorable a recolzar l'actuació de l'Assemblea de Catalunya, tot i que en el comunicat final es reafirma la validesa de tots dos organismes. L'altra qüestió consisteix en debatre els pactes que si és el cas Unió Democràtica pugui subscriure amb d'altres formacions polítiques. També s'examina el model socioeconòmic que defensarà el Partit en la línia avançada i progressista seguida des de la publicació del nostre ideari.

Paral·lelament als debats, el Congrés dedica el matí del diumenge a l'elecció del Consell Nacional i del Comitè de Govern. Els Consellers s'escullen per territoris i segons el criteri de majoria simple. Per al Comitè de Govern es presenten dues candidatures i perquè en surti escollida una d'elles li cal obtenir una majoria de dos terços. En no obtenir els vots necessaris cap candidatura en les dues votacions efectuades, se n'efectua una tercera que atorgarà cinc membres a la candidatura més votada i dos a l'altra. Les persones que resulten escollides en aquest primer Comitè de Govern posterior a la clandestinitat són Anton Cañellas, Joan Sansa, Llibert Cuatrecasas, Simeó Miquel, Albert Vila, Josep Miró i Ferran Camps.

El Congrés acaba amb un comunicat final en què novament es reitera la continuïtat fonamental del pensament que informa Unió Democràtica des de la seva constitució el 1931. Reafirma

també la voluntat d'assolir l'alternativa democràtica com a forma per recuperar les llibertats del poble i la necessitat d'unes eleccions lliures basades en el sufragi universal i sense restriccions. Així mateix, el comunicat reitera la fraternal vinculació amb Unió Democràtica del País Valencià i el convenciment, compartit amb la resta de membres de l'Equip Demòcrata Cristià de l'Estat Espanyol, que s'aconseguirà una organització pluralista i democràtica de l'Estat. El comunicat acaba reafirmant la necessitat de construir una democràcia econòmica com a base indispensable de la democràcia política i fa una crida als ciutadans que comparteixin aquests principis a recolzar Unió Democràtica.

La premsa d'aquells dies es fa ressò també de l'homenatge que el Congrés efectua a Manuel Carrasco en la persona de la seva vídua, Pilar Azemar, que seu a la taula presidencial. També publica com a notícia, i en aquelles dates ho era, que els congressistes, en acabar el dinar de diumenge, es posen drets i canten Els Segadors. Però el que també es destaca abundantment és la presència de diferents personalitats catalanes, espanyoles i estrangeres.

Els mesos següents resulten d'allò més mogut. Pel juliol, Carlos Arias Navarro ha de presentar la seva dimissió i és substituït per Adolfo Suárez com a president del govern espanyol. Una de les mesures d'obertura democràtica que impulsarà el nou govern és la Llei per a la Reforma Política, que serà sotmesa a referèndum el desembre del 1976 i que obrirà la via per a l'elecció democràtica d'unes noves Corts formades per Congrés i Senat. També s'inicia un període de contactes i negociacions entre el Govern i els partits de l'oposició per tal de pactar el contingut i ritme de les reformes a efectuar. Anton Cañellas en representació d'Unió Democràtica i també de l'Equip Demòcrata Cristià forma part de la "Comisión de los Nueve" i intervé en les comissions estatals que discuteixen l'amnistia de presos, la negociació de la llei electoral i la qüestió de les nacionalitats.

També Catalunya viu una situació política complexa: el president Tarradellas, des de l'exili, reclama la seva preeminència en els pactes amb el govern de l'Estat i proposa la creació d'un Organisme Consultiu destinat a desactivar la tasca de l'Assemblea de Catalunya i altres plataformes. També des del govern de Madrid es proposa la creació d'un "Consell General de Catalunya" que no tindrà cap tipus d'existència real. Dementre, la societat catalana emprèn mobilitzacions com la "Marxa per la Llibertat" i es produeix la concentració de més de cent mil persones a Sant Boi l'Onze de Setembre del 1976, alhora que s'inicien noves mobilitzacions sota els lemes de "Volem l'Estatut" i "Salvem Catalunya per la Democràcia"

En previsió a les futures eleccions, durant el segon semestre del 1976 Unió Democràtica inicia contactes amb un nou partit, Centre Català, que agrupa diversos representants catalans de la indústria i les professions liberals, amb posicionaments força conservadors. El 29 de desembre

es fa públic l'existència d'un acord electoral i el compromís de redactar un programa conjunt per concórrer a les eleccions. També per les mateixes dates existeixen converses entre Unió Democràtica i Convergència, que no arriben a cap concreció pràctica.

Les eleccions del 15 de juny del 1977, les primeres democràtiques després de més de quaranta anys, no aporten al Partit els bons resultats esperats. La coalició entre Unió Democràtica i el Centre Català obté el 5'6 per cent dels vots a Catalunya i dos diputats per Barcelona (el diputat que correspon a Unió Democràtica és Anton Cañellas), en uns comicis en què el PSOE-PSC obté, en el conjunt català, el 28'4 per cent dels vots, el PCE-PSUC el 18'2 per cent, la UCD el 16'8 per cent i el Pacte Democràtic per Catalunya (EDC, CDC, PSC-R i FNC) un altre 16'8 per cent. Miquel Coll i Alentorn, que opta al Senat per Barcelona, no aconsegueix l'elecció, tot i recollir 322.628 vots. Tot i això, Unió Democràtica i el Partit Nacionalista Basc seran les úniques formacions demòcrata cristianes que aconseguiran representació al Congrés dels Diputats.

Les causes dels mals resultats de l'Equip Demòcrata Cristià són diverses i es poden concretar per a tot l'Estat en la sobtada aparició de la Unión de Centro Democrático (UCD) articulada des del Govern central, que intenta apropiarse de l'espai demòcrata cristià espanyol, a més de disposar d'un elevat nombre de recursos i de capacitat mediàtica; també cal afegir-hi la manca de recolzament per part de l'Església vers aquestes opcions. Pel que fa Catalunya, l'electorat "cristià" català se situava més a la dreta d'Unió Democràtica i, a més, el Partit no havia aconseguit una prèvia implantació territorial satisfactòria arreu; tot i això es van aconseguir resultats força acceptables en alguns districtes, amb xifres entre el 10 i el 15 per cent dels vots.

El magre resultat global obre un període de discrepàncies en relació al futur del Partit. A l'estiu mateix, diversos càrrecs i militants de base constitueixen el "Club Maritain" dintre d'Unió Democràtica, favorable a una entesa amb la Unión del Centro Democrático, i el 21 de setembre els seus impulsors es donen de baixa i presenten dies després la "Unió dels Demòcrata Cristians de Catalunya - Club Jacques Maritain". Si bé la baixa de militants no resulta significativa, han abandonat el Partit tres dels set membres del Comitè de Govern.

Catalunya també viu unes jornades de gran significat: l'Onze de Setembre ha comportat una manifestació multitudinària de la qual es parla fins i tot d'un milió d'assistents; a més, ha estat publicat el decret de restauració de la Generalitat provisional --que no és altra cosa més que la integració de les quatre diputacions existents-- i sembla imminent el retorn del president Tarradellas, fet que es produirà el dia 23 d'octubre.

Encara no dues setmanes després de la sortida dels integrants del Club Jacques Maritain, Unió Democràtica celebra el VIè Congrés els dies 1 i 2 d'octubre. La salutació del Sr. Coll emplaça a

un Congrés de “conciliació, cordialitat i fraternitat”. Els primers acords passen per la renovació d'Estatuts per tal d'adaptar-los a la nova Llei d'Associacions Polítiques; seguidament es procedeix a la rendició de comptes per part d'Anton Cañellas en nom del Comitè de Govern sortint. Els debats se centren en la futura orientació política del Partit que, tot i els diferents matisos exposats, suposa un intent d'allunyar-se de la imatge dretana que havia comportat el pacte amb el Centre Català. L'elecció del nou Comitè de Govern significa un reforç dels sectors que aspiren a mantenir els principis ideològics i catalanistes tradicionals del Partit, i en surten escollits, finalment en candidatura única, Francesc Borrell, Marià Vila d'Abadal, Ignasi Farreres, Joaquim Bosc, Josep A. Codina, Teresa Perelló i Ramon Martínez Callén. A més, els nous Estatuts preveuen la incorporació al Comitè de Govern d'un membre escollit entre els consellers nacionals de cada intercomarcal de fora de Barcelona. Això comporta l'arribada al Comitè de Govern, amb veu però sense vot, de Concepció Ferrer per Girona, Enric Vendrell per Tarragona i Josep A. Duran per la intercomarcal de Lleida.

El Congrés acaba amb una declaració institucional en què Unió Democràtica reitera la voluntat d'aprofundir sobre el programa i l'actuació política i, a més, ser present amb plena sobirania en l'espai polític que ens pertoca, amb plena ratificació de la història, la ideologia i els programes polítics i socio-econòmics del Partit. També es manifesta el suport al president Tarradellas i a la Generalitat Provisional restaurada i es demana, com a eix de reflexió, “una atenció preferent, en totes les nostres actuacions públiques i declaracions, als problemes reals i autèntics del país, evitant demagògies i distraccions pertorbadores, problemes que avui s'han de centrar principalment en la superació de la crisi econòmica, sense la qual (la superació de la crisi econòmica) no serà possible la consolidació de la democràcia, que a casa nostra vol dir, a més, Autonomia”.

El Congrés, però, no tanca definitivament la qüestió de les possibles aliances amb d'altres partits, en un moment en què les diferents formacions polítiques tendeixen a clarificar l'escenari partidista a Catalunya. Així, per exemple, es produirà una fusió entre el PSC (Congrés), el PSOE i el PSC (Reagrupament), i també l'absorció per part de Convergència Democràtica d'Esquerra Democràtica de Catalunya (EDC).

A Unió Democràtica conviuen dues propostes diferents: per part del nou Comitè de Govern, el pacte adient passa per una federació amb CDC, EDC i ERC, mentre que progressivament l'únic diputat al Congrés, Anton Cañellas, defensa un pacte diferent amb el centrisme català i espanyol, especialment amb la UCD al Govern.

Així, el Consell Nacional de primer d'abril del 1978 es mostra favorable a una possible federació amb CDC, EDC i ERC, que permeti afrontar conjuntament els diferents comicis previstos (locals,

al Parlament català i a les Corts Generals) i, a més, mantenir després una conducta coherent en les diferents institucions i fins i tot, si és el cas, exercir una obra de govern conjunta.

La resposta dels partits afectats és divergent: EDC sembla acollir-la favorablement, però acaba integrant-se a CDC a finals de maig següent; CDC parla de “mà estesa” a Unió Democràtica, i ERC, en el mes de setembre, posarà diverses condicions que els altres partits no semblen disposats a assumir.

Paral·lelament a això, Anton Cañellas, en el mes de juny, fa pública una carta adreçada als militants d'Unió Democràtica en què defensa agrupar tot el centre polític operant a Catalunya i establir pactes amb la UCD. El Consell Nacional del dia 7 de juliol desautoritza aquesta proposta “personal” d'Anton Cañellas i ratifica l'ofertament efectuat a CDC i ERC. Setmanes després CDC manifesta la seva voluntat de començar a negociar i hi ha una primera ronda de converses entre els tres partits a finals de mes. Cañellas, per la seva part, declara a primers de setembre l'existència de contactes amb la Unió de Centre de Catalunya (formada per Centre Català i els integrants del Club Jacques Maritain) i la UCD de Suárez. En una segona carta als militants, de 4 de setembre, reitera la necessitat de construir un centre ampli més que no pas de cedir a “certes versions radicalitzades del nacionalisme històric”.

Durant el mes d'agost, però, han continuat les converses entre dirigents d'Unió Democràtica i de Convergència Democràtica, i el dia 16 de setembre hi ha reunió tant del Consell nacional d'Unió Democràtica com també del de Convergència, destinats tots dos monogràficament a debatre les bases d'una entesa entre ambdós partits. El dia 19, a mitja tarda, se signa el pacte entre Unió Democràtica i Convergència Democràtica, conegut com l'“entesa permanent”.

En síntesi, el pacte comença amb un preàmbul en què es fa constar la voluntat conjunta de vertebrar i integrar tot l'espai del centre esquerra no sucursalista, caracteritzat per la fidelitat al país i a les formes democràtiques de convivència. Així mateix també es destaca que el pacte té un caràcter obert a la possible incorporació d'altres formacions polítiques.

Seguidament el text s'articula en cinc bases. En la primera d'elles es contempla la constitució de comitès de coordinació local entre tots dos partits destinats a harmonitzar i executar les futures actuacions cíviques i polítiques; les qüestions que puguin sorgir seran competència d'una comissió mixta. La base segona preveu la designació de vint militants de cada partit per tal de participar en els consells nacionals de l'altra formació. La tercera base disposa la reunió conjunta del Comitè de Govern d'Unió Democràtica i el Comitè Executiu de Convergència i l'adopció d'acords per majoria simple simultània de cadascun dels dos comitès. La base quarta disposa la creació d'una Comissió Mixta, composta per quatre membres de cada partit, destinada a

supervisar la constitució dels comitès de coordinació local i a resoldre les qüestions que es puguin suscitar.

La cinquena base declara el ferm propòsit d'ambdós partits de coordinar estretament les seves activitats fins arribar a un alt grau d'integració. A més, declaren la voluntat d'ambdós partits d'acudir plegats, en llistes conjuntes, a les eleccions que siguin convocades de llavors en endavant i, així mateix, de dur a terme una política comuna en els òrgans legislatius i executius a què corresponguin cadascun dels processos electorals. S'estableix també que la confecció de llistes electorals serà feta de mutu acord i que, en defecte d'acord, el nombre d'integrants i l'ordre dels llocs serà proporcional al resultat de les eleccions legislatives del 15 de juny del 1977, tenint en compte les previsions raonables de candidats triomfants. També es convé que en els municipis en què un dels dos partits va resultar vencedor sobre els altres, el candidat correspondria a aquesta formació.

Es fa constar com a annex que durant els períodes electorals cap de les dues formacions no farà proselitisme entre els afiliats de l'altra i tampoc no n'admetrà la incorporació de militants. El pacte el signen, per Unió Democràtica, Miquel Coll i Alentorn, en la seva qualitat de President del Consell Nacional i els set membres del Comitè de Govern, que són Marià Vila d'Abadal, Francesc Borrell i Mas, Josep Antoni Codina i Lanaspà, Teresa Perelló i Domingo, Josep Antoni Duran i Lleida, Ramon Martínez Callén i Ignasi Farreres Bochaca. Per CDC el signen Ramon Trias Fargas, com a President del partit, i Miquel Roca i Junyent, Jordi Pujol i Soley, Jaume Casajoana i Josep Maria Cullerell.

Gairebé a la mateixa hora, a les set de la tarda del 19 de setembre, Anton Cañellas pronuncia una conferència a la seu del Col·legi d'Advocats de Barcelona en què, reiterant les seves tesis, anuncia la seva voluntat d'iniciar negociacions per entrar en el comitè d'enllaç entre la UCD i UCC.

El Comitè de Govern, en una carta adreçada a Cañellas, li prega que rectifiqui la seva posició abans del Consell Nacional del dia 23 següent, i que, a més, doni suport a les estratègies polítiques del Partit i deixi de manifestar públicament les seves discrepàncies. La rectificació no arriba i el Consell Nacional, després de ratificar l'acord signat amb CDC, emplaça Cañellas a rectificar abans del dia 30, en què, de no ser així, el Consell tornarà a reunir-se per prendre mesures de caràcter disciplinari.

Tampoc no es produeix la rectificació esperada, i el Consell, després d'un llarg debat i després de constatar les actuacions del diputat al Congrés realitzades "passant per damunt dels organismes representatius, democràtics i competents del partit i invitant a l'escissió", acorda

“separar el Sr. Anton Cañellas i Balcells del partit, deixant en suspens els drets que li corresponen com a afiliat, fins a la resolució definitiva sobre la qüestió pel Congrés Nacional d'Unió Democràtica de Catalunya”.

Queda, però, una porta oberta tota vegada que la resolució del Consell nacional també disposa que “La present resolució quedarà sense efecte en el cas que el Sr. Cañellas rectifiqui l'actuació que l'ha motivada”.

El VIIè Congrés Nacional arriba en mig d'aquesta convulsió. La seva celebració té lloc durant els dies 11 i 12 de novembre del 1978 a l'Orfeó de Sants, a Barcelona.

Durant la seva obertura, i després d'unes paraules de Miquel Coll i Alentorn, es produeix un dels actes més emotius sens dubte de la història d'Unió Democràtica: l'antic diputat francès, Sr. Roger Lardenois, que ha custodiat la bandera i una part dels arxius d'Unió Democràtica des del 1938, els retorna al Partit en compliment de la seva promesa de lliurar-los tan bon punt “les llibertats fossin restituïdes als catalans”.

La bandera d'Unió Democràtica ha estat, no obstant, testimoni de diversos episodis importants per a la vida del Partit i també d'Europa. Així, la trobem exposada al domicili de la vídua i fills de Manuel Carrasco a París en els actes de condol. Poc després, produïda l'ocupació alemanya, Roger Lardenois, que va ser detingut i torturat pels alemanys, va tenir cura d'enterrar la bandera i els llibres d'actes en el jardí de casa seva. Més endavant, la bandera també va ser exhibida a París durant els funerals allà celebrats en sufragi de Pau Romeva l'any 1968.

La bandera és recollida pel Sr. Coll i Alentorn, que agraeix la custòdia d'aquests béns i també les atencions i l'acolliment que el Sr. Lardenois va dispensar a Pau Romeva i a d'altres exiliats catalans. El Congrés el proclama “Congressista i membre d'honor del Partit” i Roger Lardenois ocupa un lloc a la mesa presidencial durant la sessió del matí.

Seguidament, el Congrés inicia el debat d'una reforma estatutària destinada a regular la fixació de quotes dels afiliats, la delegació de vot en els Congressos, la composició del Consell Nacional i el funcionament de les seccions, comissions i equips especialitzats, que actuaran sota les directrius del Comitè de Govern i l'orientació del Consell Nacional.

La sessió del matí continua amb l'examen de dues ponències. La primera d'elles, elaborada per Joan Rigol, tracta de la situació de la petita i mitjana empresa en el context socio-econòmic del moment. Comença analitzant la situació de crisi econòmica i d'atur que viu l'economia espanyola així com també la importància de les petites i mitjanes empreses en l'economia catalana.

Després, en relació a aquestes empreses, indica quines haurien de ser les mesures de recolzament a la seva activitat, i remarca la conveniència de crear organismes catalans de suport. També proposa la millora del finançament dels petites i mitjanes empreses i proposa la creació de societats de garantia recíproca.

L'altra ponència és presentada per Ignasi Joaniquet i està dedicada a la política municipal. Després de repassar els principis que conformen el personalisme comunitari d'Unió Democràtica, la ponència examina la situació legal de les administracions locals en aquell moment i acaba proposant un seguit de possibles reformes consistents en el foment de la participació ciutadana, el control de la hisenda municipal, l'agrupació de municipis, la creació d'àrees o comarques metropolitanes i la creació de l'Escola d'Administració Pública. Acaba amb un examen de la situació als grans nuclis urbans, per als quals aconsella el foment del transport públic, el control de la política urbanística i el desenvolupament de polítiques culturals.

Però el Congrés, que poca estona abans havia viscut el goig del retorn d'un dels símbols més preuats, haurà de viure un dels moments més dolorosos de la història del Partit. La sessió de la tarda, de caràcter secret, afronta la qüestió disciplinària plantejada pel Consell Nacional. Després d'una extensa exposició del mateix Anton Cañellas en defensa de la seva actuació i dels seus plantejaments polítics, el Congrés continua amb diverses intervencions a favor i en contra, i ja entrada la nit es procedeix a la votació. Els resultats són del 73 per cent de vots a favor de l'expulsió acordada pel Consell Nacional, el 20'6 per cent de vots en contra, més un 1'4 per cent de vots nuls i un 0'2 per cent en blanc, amb una abstenció del 4'8 per cent. Les cròniques ens diuen que el resultat no va ser rebut ni amb cap xiulada, ni amb cap crit, ni amb cap aplaudiment.

L'endemà el Congrés procedia a la rendició de comptes i a l'elecció d'un nou Comitè de Govern, que queda integrat per Francesc Borrell, Joan Carreras, Josep A. Duran, Ignasi Farreres, Concepció Ferrer, Joaquim Pibernat i Marià Vila d'Abadal.

En acabar, el Congrés i el nou Comitè de Govern fan públic un comunicat en què es reitera que Unió Democràtica és el partit demòcrata cristià de Catalunya i que aquest ha estat el nostre ideari des de la nostra fundació. També es destaca que com a partit nacionalista Unió Democràtica utilitzarà la seva presència en la Unió Europea Demòcrata Cristiana i en Partit Popular Europeu per defensar els interessos del país.

En els dies posteriors uns tres-cents militants es donen de baixa del Partit i el 24 de novembre Anton Cañellas signa amb UCD i UCC una coalició electoral amb el nom de "Centristes de Catalunya".

Però tot i les sacsejades, Unió Democràtica no ha deixat de treballar en aquest temps en defensa tant de Catalunya com dels principis humanistes que conformen el nostre ideari. Un exemple d'això, no prou conegut i generalment atribuït a d'altres formacions, és la transcendental intervenció del Partit en la redacció de dos dels més importants articles de la Constitució espanyola del 1978. En concret, Unió Democràtica és directament responsable del contingut de l'article 10.2, i també de la referència a "todos" que, en lloc de la prevista a "toda persona", es conté en l'article 15.

L'article 10.2 disposa que "les normes relatives als drets fonamentals i a les llibertats públiques que la Constitució reconeix s'interpretaran de conformitat amb la Declaració Universal dels Drets Humans i els tractats i acords internacionals sobre aquestes matèries ratificats per Espanya".

La primera referència a la integració de la Declaració Universal dels Drets Humans en l'ordenament jurídic espanyol així com la dels tractats internacionals, fins llavors inexistent en l'avantprojecte constitucional, apareix en dues esmenes, les números 244 i 246, que presenta Anton Cañellas, probablement en data de 31 de gener del 1978, als originaris articles 6 i 152 de l'avantprojecte. L'esmena a l'article 6, la 244, va ser defensada davant la Comissió d'Affers Constitucionals el dia 8 de maig del 1978 i altra vegada el 6 de juny següent, en la qual va ser rebutjada per 12 vots en contra, cap a favor i 18 abstencions, i el 19 de juny es votava l'altra esmena similar, la 246, que també va ser desestimada per 15 vots en contra, cap a favor i 17 abstencions.

En haver estat desestimada, el llavors diputat d'Unió Democràtica torna a instar la seva defensa davant el Ple del Congrés dels Diputats, en què novament és rebutjada per 113 vots en contra, 25 a favor i 133 abstencions. Sorprenentment, un mes més tard, la UCD va presentar una esmena similar davant el Senat que en diverses ocasions, durant la seva tramitació, va ser anomenada l'"esmena Cañellas", i que va ser aprovada la Comissió de Constitució el dia 23 d'agost, per 16 vots a favor, 6 en contra i 3 abstencions.

Pel que fa l'article 15, l'expressió "todos", com a titulars del dret a la vida, ja sortia a l'avantprojecte constitucional. No obstant això, una esmena de Raúl Morodo, del Grup Mixt, va proposar substituir "todos" per "la persona" (cal recordar que, segons el Codi Civil només són persones els nascuts que viuen com a mínim vint-i-quatre hores) al·legant qüestions de millora tècnica, cosa que va ser acceptada en el dictamen de la ponència constitucional del Congrés. Arribats, però, davant la Comissió d'Affers Constitucionals, el Grup d'Alianza Popular va presentar una esmena demanant que es tornés a substituir l'expressió "persona" per "todos", al·legant que això comportava una més eficaç defensa de la vida humana abans del naixement, argument que va ser defensat per Manuel Fraga. L'esmena va ser rebutjada per 18 vots en contra, 2 a favor i

15 abstencions. Més endavant, Alianza Popular va tornar a portar aquesta esmena al Ple del Congrés, i en aquella ocasió la substitució de “persona” per “todos” va ser aprovada per 158 vots a favor, 147 en contra i 3 abstencions.

Sembla que aquí no hagi existit cap tipus d'intervenció d'Unió Democràtica, però en la sessió de la Comissió d'Afers Constitucionals del dia 18 de maig del 1978, el mateix Manuel Fraga, veient que la proposta ja es qualificava com “esmena Fraga”, va afirmar, tal i com consta en el Diari de Sessions que “Como al señor Fraga no le gusta vestirse con plumas ajenas, quiero decir que la redacción y conceptos que voy a exponer me fueron anticipados por don Anton Cañellas Balcells y, por no entrar en cuestiones de procedimiento, mi Grupo y yo la hacemos nuestra”.

Val a dir que segons ha reconegut Anton Cañellas en diferents ocasions el text i l'argumentació a què es refereix Manuel Fraga li havien estat facilitades a Anton Cañellas pel militant d'Unió Democràtica Santiago Martínez Saurí, que també va ser qui va idear el contingut del vigent article 10.2 de la Constitució.

Amb tots aquest antecedents resulta més clar allò que Miquel Coll i Alentorn exposava en un article publicat el 28 de novembre de 1978, destinat a glossar el vot favorable a la Constitució acordat pel VIIè Congrés d'Unió Democràtica. En el passiu del text que se sotmetia a referèndum el dia 6 de desembre el Sr. Coll destaca el fet de no ser una constitució federal i no ser apta, en conseqüència, per donar resposta a la realitat plurinacional de l'Estat. També lamenta, entre d'altres coses, la prohibició que impedeix federar-se a les comunitats autònomes, la manca de reconeixement de les aspiracions d'Euskadi i la inutilitat del Senat, gairebé sense atribucions específiques, l'ús de la paraula “pàtria” reservat a Espanya o la situació prevalent de la llengua castellana en detriment de les altres.

En l'actiu, però, hi remarca el fet de ser, a parer de l'autor, la millor constitució de què s'ha disposat des de la Constitució de Cadis, el seu caràcter democràtic i conciliador i el reconeixement d'un sistema autonòmic amb facultats que podrien arribar a ser superiors a les del 1932.

Seguidament, i atesa la participació d'Unió Democràtica abans exposada, en subratlla la proclamació del respecte a la vida humana, l'abolició de la pena de mort, la protecció dels disminuïts i la defensa del medi ambient. A més, jutja molt satisfactòria la institució del Defensor del Poble i considera magnífic el contingut de l'article 10 que fa vigent entre nosaltres la Declaració Universal de Drets Humans i dels tractats i acords complementaris.

Per això, “i sense claudicar en res que afecti els nostres principis i sense renunciar a millorar-lo

en qualsevol oportunitat que pugui presentar-se o que puguem convocar” demana, en nom propi i d’Unió Democràtica, una actitud positiva en relació al text constitucional.

Promulgada la Constitució, el President del Govern va optar per dissoldre les Corts i convocar noves eleccions per al primer de març del 1979. Es tractarà de la primera aparició pública de la coalició entre Convergència i Unió Democràtica i els resultats no seran tampoc excessivament satisfactoris, tota vegada que s’obté només un 18’1 per cent dels sufragis emesos i la xifra absoluta no arriba a 500.000 vots. A més, el resultat general a Catalunya és una reedició de la situació del 1977, en la qual la UCD-Centristes de Catalunya depassa llargament els resultats de la coalició. Unió Democràtica aconsegueix un diputat, Llibert Cuatrecasas.

Un mes després les eleccions municipals del 3 d’abril ja proporcionaran d’altres resultats més satisfactoris: la coalició obtindrà el major nombre de regidors a Catalunya, 1769, i 269 alcaldies, convertint-se en la primera força municipal del país.

Els mesos següents es dedicaran a la tramitació parlamentària de l’Estatut. El juny del 1978 s’havia reunit a Madrid l’Assemblea de Diputats i Senadors de Catalunya i va nomenar una comissió de vint persones amb la finalitat d’elaborar un projecte d’estatut. La comissió es reuneix aquell mateix estiu i elabora un avantprojecte que, pel lloc de la seva redacció, serà conegut com l’Estatut de Sau.

L’avantprojecte es discuteix per l’Assemblea, que l’aprova de manera solemne el dia 29 de desembre del 1978 sota la presidència de Josep Tarradellas i el remet a les Corts per a la seva aprovació.

Caldrà esperar a les eleccions de març del 1979 i a la constitució de les noves Corts perquè l’Estatut comenci a ser debatut per una comissió mixta entre les Corts i l’Assemblea de Parlamentaris Catalans. El 13 d’agost s’arriba a un acord i el text és sotmès a referèndum a Catalunya el dia 25 d’octubre, i després de la seva ratificació com a llei orgànica pel Congrés dels Diputats i Senat, serà sancionat pel Rei i entrarà en vigor el dia primer de gener del 1980.

En un article publicat a la Vanguardia dos dies abans del referèndum, el Sr. Coll i Alentorn demana el vot afirmatiu per l’Estatut. No és, afirma, el text que molts catalans hauríem desitjat, però representa un avanç en l’autogovern i fins i tot resulta equiparable o millor que l’Estatut del 1932. Destaca també el caràcter dinàmic de l’Estatut, cosa que pot comportar la futura expansió de les competències conferides.

Segons el Sr. Coll, “Si s’estima que l’Estatut és suficient, cal votar-lo, com és lògic. I si el

considerem escàs, encara l'hem de votar més, perquè, en fer-ho, possibilitem un important creixement del seu contingut sense haver d'esperar reformes que sempre resultarien difícils i llunyanes". I continua dient: "Entre els qui el titllen d'insuficient (i al meu parer ho és, tot i el seu important contingut) n'hi ha que adopten una actitud de rebutjar-lo per aquesta raó. No cal ni dir que aquesta actitud ens sembla infantil i primària, fruit d'una evident immaduresa política. Si l'alternativa al seu rebuig fos la seva immediata substitució per un altre de millor, aquesta posició tindria la seva lògica, però la veritat és que ni amb el major optimisme es pot imaginar res de semblant". Tot porta, en paraules de l'autor, a un vot "afirmatiu, massiu i entusiasta, amb el qual permetrem que continuï la nostra història".

El dia 25 de novembre del 79, mentre l'Estatut enfilava els seus darrers tràmits després d'haver estat referendat a Catalunya, Unió Democràtica celebrava el VIIIè Congrés a l'Orfeó Vigatà de Vic sota el lema "L'Any de l'Estatut". A més dels debats sobre la necessitat d'articular una entesa de partits catalanistes, el Congrés també va tractar una nova reforma d'estatuts i una ponència sobre ensenyament redactada pels Srs. Boixareu, Durà i Nogués.

El nou Comitè de Govern resultant d'aquest Congrés estava integrat per Ferran Camps, Josep A. Duran, Ignasi Farreres, Concepció Ferrer, Joaquim Pibernat, Joan Rigol i Marià Vila d'Abadal.

L'aprovació de l'Estatut va comportar la convocatòria d'eleccions al Parlament de Catalunya per al dia 20 de març del 1980. Unió Democràtica hi concorre en la coalició de Convergència i Unió, i els resultats superen llargament les expectatives en ser la primera força més votada i aconseguir el 27'7 per cent dels vots. La Coalició obté una ampla majoria relativa al Parlament amb quaranta-tres diputats, dels quals vuit pertanyen a Unió Democràtica. Així mateix, Jordi Pujol accedeix a la presidència de la Generalitat. Miquel Coll i Alentorn és nomenat conseller adjunt a la Presidència, i Unió Democràtica ostenta, a més, les conselleries de Justícia, amb Ignasi de Gispert, i de Treball, amb Joan Rigol, i Concepció Ferrer serà escollida vicepresidenta primera del Parlament de Catalunya. Unió Democràtica ha esdevingut per primera vegada partit de govern a Catalunya.

CAPÍTOL IX

FIDELS AL NOSTRE COMPROMÍS

“Com un arbre viu, amb vocació de créixer i de donar encara més fruit, el nostre futur prové de la fortalesa de les nostres arrels i de la solidesa del nostre tronc i de les nostres branques. Allò que som i allò que puguem arribar a ser ho hem de fonamentar precisament en la fidelitat a les nostres idees i als qui ens han precedit, i en la capacitat per anar construint un partit que, sabent d'on ve, sigui capaç de donar amb veu pròpia respostes als problemes que el present ens planteja i a les noves situacions que hagin de venir”.

XXè Congrés Nacional, desembre del 1996.

La història recent d'Unió Democràtica exemplifica altra vegada l'esforç dels homes i dones del Partit per ser fidels al nostre ideari i al nostre compromís en les circumstàncies de cada moment. Si als primers militants els va correspondre dirigir les passes inicials del Partit en les tempestuoses aigües de la República i de la Guerra Civil, i als militants de la clandestinitat els va pertocar lluitar pel país i pels principis humanistes sota una dictadura repressiva i assassina, tal vegada les circumstàncies del darrer quart de segle hauran estat força diferents però no menys decisives per a la vida i la identitat d'Unió Democràtica.

L'any 1979, com a Partit, havíem manifestat la nostra voluntat de no fondre'ns en un projecte “centrista espanyol” liderat per la UCD d'Adolfo Suárez. La nostra opció va ser llavors la d'aprofundir en una federació o entesa de partits catalanistes que permetés exercir una obra de govern coherent, sense subordinacions i al servei de Catalunya. Aquest objectiu havia de ser aconseguit, i de manera brillant, en els mesos següents, i la coalició amb Convergència Democràtica va portar ambdós partits a ser la primera força municipal de Catalunya, governar la Generalitat i, a més, tenir una presència significativa i a voltes decisiva a les Corts espanyoles.

Unió Democràtica, en aquest context, haurà de lluitar pel manteniment no ja de l'ideari propi, sinó fins i tot per preservar la pròpia personalitat. La coalició amb CDC i el lideratge carismàtic del president Jordi Pujol conformen davant l'opinió pública una idea errònia d'Unió Democràtica com a “partit petit” i subordinat al soci gran de la coalició i als seus dirigents. Fins i tot l'expressió “CiU” és entesa generalment com la denominació d'un únic partit que, més que respondre a una ideologia o a una suma d'ideologies, es mou només en l'òrbita d'un nacionalisme pragmàtic.

El 18 de maig del 1980, tot just dos mesos després de la victòria a les eleccions al Parlament de Catalunya, Unió Democràtica celebrava un Congrés Extraordinari destinat només a cobrir les

baixes al Comitè de Govern produïdes per la incompatibilitat dels nous diputats amb el càrrec de membres del Comitè. Però del conjunt de les intervencions produïdes i dels missatges apareguts en premsa, Unió Democràtica ja percep que, juntament amb la necessitat d'enfortir les institucions catalanes, també haurà d'esforçar-se a fomentar la projecció del Partit i a consolidar-ne l'ideari demòcrata cristià i humanista com a element diferenciador. I aquesta necessitat, així com les possibles estratègies a seguir en les relacions amb CDC, continuaven ben presents en els debats del Xè Congrés Ordinari d'Igualada, que va tenir lloc els dies 29 i 30 de novembre del 1981, i també en el XIè, celebrat a Barcelona els dies 11 i 12 de setembre del 1982.

Així, el Comitè de Govern que en surt del Xè Congrés ja exposa amb tota claredat dos objectius: el primer no és altre que el reforç de l'autogovern català, seriosament qüestionat després de l'intent de cop d'estat del 23 de febrer anterior i també per diverses iniciatives polítiques entre les quals destaca l'elaboració de la Llei Orgànica d'Harmonització del Procés Autòmic, més coneguda com la LOAPA. L'altre objectiu, però, consisteix en reclamar un major protagonisme polític dintre la Coalició, tant al Govern de la Generalitat com en els municipis i en la representació a les institucions de l'Estat. En aval d'aquesta reivindicació s'argumenta l'ideari demòcrata cristià de Partit i també el notable i progressiu augment de la militància.

En síntesi, coexistien en el Partit dues sensibilitats alternatives, que no confrontades, en relació a la política a seguir respecte Convergència i que es manifestaran obertament en el XIè Congrés l'any 1982 i en els congressos posteriors. L'una, que té com a caps defensors Joaquim Xicoy, Joan Rigol, Llibert Cuatrecasas, Agustí Bassols i Ramon Martínez Callén, és partidària d'una major cooperació organitzativa amb CDC, mentre que l'altra, sostinguda per Francesc Borrell, Josep A. Duran i Concepció Ferrer, posa èmfasi en la necessitat d'enfortir el vessant demòcrata cristià del Partit, alhora que és més reticent a majors nivells de compromís amb el soci de coalició.

Això portarà a la confecció de dues candidatures alternatives al Comitè de Govern durant el XIè Congrés. Miquel Coll i Alentorn, a la vista de les legítimes posicions diferents, demana que se'n faci una clara exposició davant els congressistes. El resultat de la votació resulta favorable a l'opció de ressaltar la projecció del Partit i exigir major protagonisme davant CDC. Aquella mateixa nit, el nou Comitè de Govern electe encarrega a Josep A. Duran i Lleida la responsabilitat de presidir-lo. En les primeres declaracions a la premsa, Duran reafirma la voluntat de continuar el pacte amb CDC, que no es vol qüestionar sinó aprofundir. Però no es tracta, afirma Duran, de discutir percentatges o participacions en les llistes; ben al contrari, el que cal és reforçar la presència d'Unió Democràtica en la presa de decisions.

Dementre, el 28 d'octubre del 1982 han estat celebrades eleccions generals i es produeix la

victòria per majoria absoluta del Partit Socialista Obrer Espanyol. La Coalició aconsegueix dotze diputats i esdevé la tercera força política del Congrés dels Diputats, dels quals tres corresponen a Unió Democràtica, que són Joaquim Xicoy i Llibert Cuatrecasas per Barcelona i Josep A. Duran per Lleida. Mesos després, el maig del 1983, se celebren eleccions municipals i la Coalició obté quatre-cents quaranta alcaldes i més de tres mil sis-cents regidors, ratificant i eixamplant la seva condició de primera força municipal de Catalunya.

Pel que fa a les organitzacions vinculades al Partit, el maig del 1981 els Equips Obrers es dissolen i funden la Unió de Treballadors Democratacristians de Catalunya (UTDCC), sota l'impuls de Joan Carrera, Francesc Carreras, Antoni Casas, Francesc de Paula Martí i Domènec Sesnilo, que en serà el seu primer president.

També en el XIIè Congrés Nacional, celebrat al Palau de Vidre, a Lleida, els dies 11 i 12 de desembre del 1983 es planteja el debat de la política a seguir pel que fa a les relacions amb CDC. La premsa parla altra vegada de discrepàncies entre tendències, però més enllà d'això, el nou Comitè de Govern, novament presidit per Josep A. Duran, expressa la voluntat d'incrementar en el futur el protagonisme d'Unió Democràtica dintre de la Coalició, protagonisme que no s'ha de limitar a debatre el nombre de conselleries sinó l'aplicació del substrat ideològic del Partit en la manera de governar.

En aquest Congrés es debat també una nova reforma dels Estatuts. Per un costat, el Congrés rebutja la proposta de regular la figura del "secretari general" però sí que acorda la creació del càrrec de president del Partit, que recaurà en la persona que sigui escollida president del Consell Nacional. En la següent sessió, el Consell Nacional va nomenar Miquel Coll i Alentorn, que ja presidia aquest organisme des del 1963, com a primer president d'Unió Democràtica.

El Partit, a més, emprèn una decidida política de presència en els mitjans de comunicació per tal de fer arribar als ciutadans del país el caràcter diferenciat d'Unió Democràtica. També s'inicien campanyes destinades a la defensa de plantejaments ideològics propis i que, alhora, permeten donar a conèixer la nostra personalitat diferenciada, com ho serà, per exemple, la campanya davant la tramitació de la Llei Orgànica del Dret a l'Educació (LODE) de l'any 1985.

El 29 d'abril del 1984 es tornen a celebrar eleccions al Parlament de Catalunya i en aquesta ocasió la Coalició obté majoria absoluta amb setanta-dos diputats. Jordi Pujol és reelegit president de la Generalitat i Miquel Coll i Alentorn esdevé president del Parlament de Catalunya. Anecdòticament, el dia de la constitució de la Cambra i en l'inici de la sessió que l'havia de nomenar president del Parlament, el Sr. Coll també va presidir la mesa com a diputat de més edat. Pel que fa al Govern de la Generalitat, Oriol Badia i Tobella ostentarà la Conselleria de

Treball; Agustí Bassols i Parés la de Justícia, i Joan Rigol i Roig la de Cultura; en successives remodelacions, el juny del 1985 Agustí Bassols serà titular de la Conselleria de Governació i Joaquim Xicoy i Bassegoda el substituirà Justícia. Mesos més tard, en cessar Joan Rigol com a conseller de Cultura, Narcís Oliveres serà nomenat conseller de Comerç, Consum i Turisme.

Però la qüestió de les diferents sensibilitats seguia present en els congressos del Partit. Així, el XIIIè Congrés, reunit a Lloret de Mar els dies 27 i 28 d'octubre del 1984, viu altra vegada la presentació de diferents candidatures per raó de l'estratègia a seguir dintre de la Coalició. La novetat, però, és que el president del Comitè sortint, Josep A. Duran, renuncia en el darrer moment a la seva candidatura personal i arriba a un acord pel qual cinc dels seus companys de llista s'incorporaran a la candidatura de Concepció Ferrer. De les votacions en surt un nou Comitè de Govern presidit per Concepció Ferrer, tot i que per part de tots els sectors es coincideix en la necessitat de reforçar Unió Democràtica com a partit demòcrata cristià i nacionalista; també hi ha coincidència en impulsar la coalició de CiU i vetllar pel compliment del pacte electoral i polític subscrit amb CDC. Tot i la repercussió mediàtica de la qüestió de les llistes, el Congrés també va debatre dues ponències relatives a les hisendes locals i a la situació dels treballadors davant la crisi econòmica i la integració europea.

En el XIVè Congrés, convocat a Tarragona els dies 23 i 24 de novembre del 1985, si bé només es va presentar una candidatura única encapçalada per Concepció Ferrer i que va rebre el 90'8 per cent dels vots favorables, es va produir la paradoxa d'una abstenció del 55 per cent en la votació de l'informe del Comitè sortint. Això, però, no va ser obstacle perquè el Congrés Nacional debatés dues ponències titulades "Exigències de la Pau: Interpel·lació al nostre Partit" i "L'Opció d'Unió. La Federalització de la Hisenda".

La situació evolucionarà cap a un pacte entre les diferents posicions del Partit. Es constata que no només no existeix una confrontació política en relació als camins polítics, ideològics i estratègics que ha de seguir Unió Democràtica, sinó que, a més, es considera del tot injust que uns siguin presentats pels mitjans de comunicació com a "proconvergens" i altres com a "anticonvergens". El resultat és la recuperació de la plena unitat del Partit i la presentació l'any 1986 d'una candidatura que donarà com a resultat un Comitè de Govern presidit per Francesc Borrell i amb Joan Rigol, Josep A. Duran i Concepció Ferrer ocupant cadascú una vicepresidència. Això serà en el XVè Congrés, que té lloc a Barcelona els dies 8 i 9 de novembre del 1986.

Els objectius del nou Comitè queden explicitats en el programa presentat al Congrés: l'oferiment de diàleg a totes les forces polítiques catalanes per tal de consolidar l'Estatut i l'autogovern; el diàleg amb d'altres forces d'àmbit estatal per intentar afavorir una alternativa de caràcter

demòcrata cristià al Govern socialista, i diàleg també amb les forces demòcrata cristianes europees que permeti aprofundir en el projecte de l' "Europa dels Pobles". A més, es fixa com a objectiu una millor distribució de la riquesa a Catalunya i l' eradicació les bosses de pobresa existents. El cinquè objectiu pretén enfortir el Partit, incrementar el nombre de militants i buscar canals de comunicació que afavoreixin encara més el debat intern.

Els aires de consens i acord també es constaten a la ponència "L'Estatut és Pacte d'Estat, Fem-lo Complir", redactada per Joan Rigol, Agustí Bassols i Josep A. Duran, que va ser aprovada pel 95 per cent dels congressistes després de la defensa conjunta que en van fer Joan Rigol i Josep A. Duran.

Mesos abans, el 22 de juny, les eleccions generals han tornat a donar la majoria al PSOE, alhora que comporten el fracàs tant de l'opció liberal-centrista del Partit Reformista Democràtic, la coneguda "Operació Roca", com també de l'intent del Partido Demòcrata Popular de constituir un opció demòcrata cristiana a l'Estat. A Catalunya, però, la coalició de Convergència i Unió aconsegueix 18 diputats, una fita històrica.

L'abril del 1987 Unió Democràtica, en Congrés Extraordinari, acorda una nova reforma d'Estatuts per la qual els congressos nacionals se celebraran amb una periodicitat bianual; així mateix, autoritza l'augment de cinc a set del nombre d'integrants del Comitè de Govern que poden ocupar simultàniament càrrecs públics. Per les mateixes dates, el Parlament de Catalunya restableix l'organització comarcal sota l'impuls d'Agustí Bassols.

També l'any 1987 també tindrà la seva convocatòria electoral. Per al 29 de juny han estat convocades eleccions municipals i al Parlament Europeu. Pel que fa a les eleccions locals, la Coalició obté 594 alcaldes i 4.374 regidors, alhora que també obté tres diputats a Estrasburg. Un d'aquests escons correspon a Unió Democràtica, amb Concepció Ferrer, la qual serà diputada al Parlament Europeu fins l'any 2002.

El preceptiu Congrés Nacional Ordinari, el XVIè, es reuneix a Mataró els dies 21 i 22 de novembre i conclou amb l'elecció d'un nou Comitè de Govern presidit per Josep A. Duran i Lleida. Un dels moments més emotius del Congrés és l'anunci per part del Sr. Coll i Alentorn de la seva retirada política. El Sr. Coll no només rebrà els aplaudiments fervorosos del Congrés sinó que, en el mateix acte, el president de la Generalitat el qualificarà com un mite i com algú que des dels setze anys ha lluitat pels drets de Catalunya. Xabier Arzallus, president de l'Euzkadi Buru Batzar, el tractarà de "mestre" i li expressarà l'alta admiració que sent "per les persones que han realitzat una missió fonamental".

Els anys següents continuen essent anys d'eleccions. Així, el 29 de juny el 1988 les noves eleccions al Parlament de Catalunya atorgaran a la Coalició, altra vegada, la majoria absoluta de la Cambra, amb seixanta-nou dels cent trenta-cinc diputats. En substitució de Miquel Coll i Alentorn, Joaquim Xicoy i Bassegoda serà escollit president del Parlament de Catalunya. Ignasi Farreres ostentarà la Conselleria de Treball; Agustí Bassols, la de Justícia, i Lluís Alegre serà nomenat conseller de Comerç Consum i Turisme.

A les eleccions al Parlament Europeu del 14 de juny del 1989, CiU obtindrà dos escons, un dels quals correspondrà a Concepció Ferrer. El 29 d'octubre següent, en les eleccions al Congrés i Senat, el PSOE obtindrà la meitat dels escons. La Coalició es mantindrà, amb divuit diputats i dotze senadors com la tercera força parlamentària a Madrid.

Els XVIIè i XVIIIè Congressos Nacionals (Reus, 10 i 11 de març del 1990, i Sitges, 27 i 28 de juny del 1992) aprofundeixen en el debat ideològic del Partit. Així, l'any 1990, es tractaran ponències relatives a l'ensenyament, a la cultura i a la justícia social, a més d'una "ponència marc" en què, entre d'altres qüestions, es recorda que el nacionalisme d'Unió Democràtica només pot ser entès des de l'òptica humanista del personalisme comunitari; per a Unió Democràtica, la nació és una comunitat natural i l'àmbit en què la persona pot acomplir el seu desenvolupament humà i familiar. Per aquesta raó, el nostre nacionalisme no comença ni acaba en sí mateix; no és un objectiu, sinó un mitjà. I durant el Congrés del 1992, les ponències debatudes es referiran a estratègia política i al necessari reequilibri d'activitats entre les diverses comarques de Catalunya. En cap d'aquests dos congressos no faltaran petites friccions amb CDC ni tampoc no mancaran les queixes a aquest partit per actituds i decisions adoptades formalment per la Coalició però gairebé sense debat ni consens intern.

El 15 de desembre del 1990 mor a casa seva el Sr. Coll i Alentorn, a l'edat de vuitanta-sis anys. És la fi d'una vida dedicada íntegrament a la defensa dels principis ideològics humanistes i cristians i al servei de Catalunya. Sense Miquel Coll i Alentorn i la seva decidida voluntat de mantenir la identitat del nostre Partit sota el franquisme, la Unió Democràtica de Catalunya que neix amb el Manifest Fundacional i que ofereix pàgines glorioses durant la Segona República i la Guerra Civil no hauria tingut continuïtat i avui dia no existiria. La seva no va ser una lluita fàcil ni de saló: entre el 1952 i la fi del franquisme haurà estat detingut sis vegades i empresonat en dues ocasions; en una d'elles fins i tot patirà maltractaments físics. També haurà estat un dels grans defensors de l'alta cultura catalana: deixeble de Pompeu Fabra, de Jordi Rubió, de Ramon Aramon, de Ferran Soldevila, el Sr. Coll va resultar decisiu per a la represa de les grans institucions culturals catalanes sota el primer franquisme. Els seus funerals, celebrats a Barcelona, van ser una expressió general de dol i de reconeixement per part de les persones d'Unió Democràtica, de les institucions i de la societat catalana en conjunt. A la seva al·locució

de comiat com a president del Parlament de Catalunya, el març del 1988, s'havia acomiadat dels diputats catalans amb les següents paraules. "En aquest moment terminal, permeteu que, si no materialment almenys en la intenció, us abraci ben cordialment, us desitgi tota mena de ventures i, d'una manera especial, la que dóna el sentiment del deure acomplert en la tasca, que no dubto que no abandonareu, de lluitar per aconseguir i conservar per al nostre poble els béns inestimables de la llibertat, la germanor i la pau". El deure acomplert, i de manera heroica, seria el resum més escaient de la vida del Sr. Coll.

En homenatge a la seva memòria, Unió Democràtica impulsarà la creació l'any 1992 de l'Institut d'Estudis Humanístics Miquel Coll i Alentorn (INHECA) destinat a la difusió dels valors democràtics inspirats en la tradició humanística cristiana.

El 26 de maig del 1991 se celebren noves eleccions municipals, en les quals la Coalició aconseguix 613 alcaldes i 4354 regidors. El 15 de març del 1992, en les eleccions al Parlament de Catalunya, Convergència i Unió revalida per tercera vegada la majoria absoluta, amb l'obtenció de setanta diputats. Jordi Pujol és reelegit president de la Generalitat i Joaquim Xicoy president del Parlament de Catalunya. Pel que fa a conselleries ostentades per Unió Democràtica, Antoni Isac serà designat conseller de Justícia, càrrec que exercirà fins al febrer de 1995, en què serà substituït per Núria de Gispert; Lluís Alegre continua al capdavant del departament de Comerç Consum i Turisme, i Ignasi Farreres seguirà al departament de Treball.

El 6 de juny del 1993 la situació política a l'Estat canvia amb la pèrdua, en les eleccions generals al Congrés i Senat, de la majoria absoluta per part del PSOE. Això converteix la Coalició, que ha aconseguit disset diputats i onze senadors, en la formació clau per a la governabilitat de l'Estat. Convergència i Unió decidirà recolzar el Govern socialista per tal de superar la crisi econòmica existent. Una de les conseqüències d'aquest suport es percebrà en la substitució d'una política econòmica especulativa, coneguda com la política del "pelotazo" per una nova orientació a favor de l'economia productiva, de la inversió i de la petita i mitjana empresa. Unió Democràtica, mitjançant el diputat al Congrés Josep Sánchez i Llibre, esdevindrà un dels principals negociadors i impulsors de les noves propostes econòmiques. Com a resultat aviat s'adoptaran mesures de foment a la creació d'ocupació i a les inversions productives. Per a Catalunya l'acord amb el PSOE comporta, després de feixugues negociacions, la cessió del 15 per cent de la recaptació de l'Impost sobre la Renda de les Persones Físiques i la consegüent millora del finançament de Catalunya. Aquest suport al PSOE es mantindrà fins l'any 1996, entre d'altres qüestions per tal de garantir la governabilitat durant el semestre de presidència europea durant la segona meitat de l'any 1995.

L'any 1994 veurà la primera edició de l'Escola d'Estiu "Manuel Carrasco i Formiguera", a

S'Agaró, que serà inaugurada per Joan Rigol en la seva condició de president del Consell Nacional i d'Unió Democràtica. Durant tres dies, l'Escola tractarà sobre "La Família al Segle XXI" i "Una Política per a la Mediterrània", en un seguit de conferències i taules rodones a les quals hi participen ponents i convidats de gran prestigi acadèmic així com polítics de tot l'espectre ideològic. En edicions successives, l'Escola d'Estiu abordarà qüestions com ara "Tolerància i Cooperació", "Espanya, Realitat Plurinacional", "Eradicació de la Pobresa", "La Societat del Benestar", "Viure i Conviure. Contra el Racisme i la Xenofòbia" o "Els Dèficits de la Democràcia", per mencionar només alguns dels temes que hi han estat tractats.

També el 1994 és any de Congrés Nacional, el XIXè, que obre portes a Sitges durant els dies 12 i 13 de novembre. En aquesta ocasió el Congrés tracta una ponència notablement ambiciosa, el "Document Marc", en la redacció de la qual hi han participat, entre d'altres, Carme Drópez, Ignasi Farreres, Ferran Pont i Domènec Sesmilo, i que té per objecte promoure el debat a propòsit del seu contingut durant els dos anys següents. El text es divideix en quatre apartats i examina els canvis socials, tecnològics, científics i polítics que ha experimentat la societat en les darreres dècades i, seguidament, considera quines han de ser les respostes a aquests canvis des de l'humanisme i l'ideari d'Unió Democràtica. També, pel que fa a la designació del nou Comitè de Govern, el Congrés vota la candidatura encapçalada per Josep A. Duran i Lleida.

El 29 d'abril del 1995 es constitueix a Sabadell la Unió de Regidors d'Unió Democràtica de Catalunya, sota l'impuls de Víctor Peiró i Rius i que serà presidida per Jordi Casas i Bedós.

Els mesos següents enceten un altre cicle electoral: el maig de 1995 les eleccions municipals reiteren la posició de Convergència i Unió com a primera força municipal de Catalunya, amb 639 alcaldes i 4239 regidors. Les eleccions al Parlament de Catalunya se celebren el 19 de novembre següent i si bé la Coalició torna a resultar-ne vencedora, aquesta vegada perd la majoria absoluta en aconseguir només seixanta diputats. Jordi Pujol tornarà a ser escollit president de la Generalitat de Catalunya, però la presidència del Parlament, en un acord conjunt de totes les altres forces, recaurà en el diputat socialista Joan Raventós. En relació a les conselleries regides per Unió Democràtica, es confirmaran els seus titulars, tota vegada que Ignasi Farreres és nomenat conseller de Treball; Núria de Gispert ho és de Justícia, i Lluís Alegre de Comerç, Consum i Turisme. Quan més endavant Lluís Alegre deixi aquesta Conselleria, Xavier Hernández serà nomenat conseller d'Ensenyament. Al Parlament de Catalunya, Domènec Sesmilo n'és elegit vicepresident primer.

Les eleccions al Congrés dels Diputats i al Senat, convocades en un ambient d'alta crispació i d'escàndol permanent, se celebraran el 3 de març del 1996. Aquesta vegada el Partit Popular en resulta vencedor per majoria relativa i els setze diputats i onze senadors aconseguits per la

Coalició novament esdevenen clau per a la governabilitat de l'Estat. La Coalició segueix essent la tercera força política parlamentària. Joan Rigol ostentarà la vicepresidència segona del Senat.

La victòria del PP obre un període de negociacions i acords entre aquest partit i la Coalició, a més del Partit Nacionalista Basc. El resultat és la investidura del líder del PP com a president del Govern i l'impuls a un nou conjunt de mesures de redreçament econòmic per contribuir a la superació de la crisi econòmica existent. A més, Catalunya obté una nova millora del seu finançament així com la cessió de competències policials a favor dels Mossos d'Esquadra. Entre d'altres acords destacables fuit de la negociació cal mencionar la supressió del servei militar.

Aquests són anys de gran activitat i projecció pública d'Unió Democràtica. El Partit no només ostenta importants responsabilitats de govern en conselleries com Justícia, Treball, Comerç o Ensenyament, segons les èpoques, sinó que, a més, es va transmetent a la societat la personalitat d'Unió Democràtica, que sovint s'havia vist ofegada sota el pes de la Coalició, com a formació política amb projectes propis i proveïda d'un ideari sòlid i elaborat. Hi contribueix a tot això la creació d'una estructura de partit organitzada, amb àrees concretes de les quals se'n nomenen persones responsables, i amb la progressiva consolidació d'una Secretaria d'Organització i de la Secretaria General del Partit. Funcionen també diverses Comissions sectorials. Són anys de nombrosos contactes internacionals arreu del món amb una especial voluntat d'incidència en els antics països de l'Est i d'Amèrica Llatina, viatges que sovint també tenen per objecte l'obertura de mercats estrangers per a les empreses catalanes. En aquest mateix escenari internacional, Josep A. Duran i Lleida és nomenat vicepresident de la Internacional Demòcrata Cristiana, càrrec que exercirà en dues etapes entre els anys 1993 i 1998 i els 2000 i 2004.

A tot això cal afegir-hi també el conreu de bones relacions amb els mitjans de comunicació així com un notable esforç de divulgació de les propostes polítiques d'Unió Democràtica i del nostre ideari. També el dia a dia i els fets d'urgència obliguen a nombroses aparicions públiques del president del Comitè de Govern i d'altres membres del Partit. Tota aquesta activitat es concreta en la publicació en premsa de nombrosos articles d'opinió, publicacions de llibres, intervencions en debats o la impartició de conferències en els fòrums nacionals, espanyols i internacionals més diversos. Així, a títol d'exemple, podem mencionar la conferència pronunciada l'octubre del 1992 al Cercle Financer de La Caixa per Josep A. Duran i Lleida, sota el títol "Què es Maastricht?", en la qual s'efectua una decidida defensa del Tractat i dels seus efectes beneficiosos per a Catalunya, o també la conferència que sota el títol "La Realitat Plurinacional d'Europa, el Nacionalisme Català i la Unió Europea", és impartida al Centre d'Estudis Internacionals de la Universitat de Cambridge el febrer del 1994.

En aquest capítol de conferències cal destacar dos dels textos que han resultat més polèmics i de major repercussió política, ambdós pronunciats l'any 1996 pel president del Comitè de Govern.

La primera d'aquestes conferències, de juliol del 1996, va tenir lloc a L'Ampolla, en la clausura de l'Escola d'Estiu de la Unió de Joves. El seu títol és "Guanyar el Nostre Futur. La segona Nacionalització de Catalunya". En aquesta intervenció, Duran i Lleida, després de rebatre les suposades distincions entre "catalanisme" i "nacionalisme" que s'efectuen des d'algunes forces polítiques, inicia una reflexió a propòsit de les característiques del nacionalisme en el llindar del segle XXI. Per a Duran, "la primera característica del nacionalisme, del nacionalisme català, no és altra que el reconeixement del dret de Catalunya a decidir lliurement el seu propi destí polític". Però també "cal plantejar-nos amb rigor els trets que ha de tenir Catalunya per continuar constituint una realitat nacional en el segle XXI", perquè "tan important com enfortir una nació en la seva identitat, tan necessari com el fet d'establir projectes de futur, necessari i important ho és també el fet de dotar la nació d'un cos doctrinal que justifiqui la seva voluntat comunitària". La qüestió, doncs, comporta preguntar-nos "què pot oferir el nacionalisme per tal de captar per a la nostra causa la voluntat i les energies dels qui, ara per ara, no se senten catalanistes". El nacionalisme ha de parlar de molt més que no pas de territori, dret o costums perquè, si només es limita a això, pot instal·lar-nos en un discurs anacrònic, que no respongui a les necessitats reals de la població. Per això, "el nacionalisme català haurà de saber connectar amb els problemes reals de la gent". "Si el ciutadà està aturat, no pot pagar la hipoteca o no arriba a final de mes, quina importància li té que sigui espanyol, basc, europeu o català?". I la resposta passa per no tenir "cap por a promoure iniciatives indagatòries d'allò que és la catalanitat o d'allò que som" perquè si no ho fem nosaltres, d'altres ens imposaran la seva visió. El catalanisme, en definitiva, "ha de portar en ell mateix un conjunt de valors perquè les persones que viuen en aquella comunitat nacional el contemplin com una proposta eficaç i que ajudi a la conscienciació nacional". "El nacionalisme ha de tenir un important discurs social que el faci també punt de referència dels sectors més febles econòmicament".

Val a dir que aquest text, que defensa la necessitat de modernitzar i actualitzar la doctrina nacionalista, dotant-la de contingut social, per tal d'enfortir encara més Catalunya com a nació, va generar una notable reacció mediàtica i política. Va ocupar portades en la major part dels diaris catalans i espanyols i, alhora, fins i tot va ser reproduït íntegrament a l'Avui i a La Vanguardia. A més, el seu contingut va provocar la reacció de Convergència Democràtica, que se sentia atacada en la seva visió del nacionalisme. Poc temps després, però, el mateix president Pujol, que havia anunciat fins i tot la creació d'una cèl·lula intel·lectual per tal de respondre el discurs, i la resta de formacions polítiques catalanistes van anar formulant raonaments clarament similars.

La segona conferència que va produir una gran repercussió política i periodística va ser pronunciada a la seu de Col·legi d'Advocats de Barcelona el 26 de novembre. En aquesta ocasió, en una expressió que es va conèixer com l'"olivera nacional", es reclamava una actuació conjunta de tots els partits catalans per tal d'augmentar l'autogovern i aconseguir un veritable pacte amb les forces polítiques espanyoles que garantís la realitat plurinacional de l'Estat.

Tota aquesta doctrina va ser especialment ratificada en el XXè Congrés Nacional, reunit a Sitges els dies 7 i 8 de desembre del 1996. En aquest Congrés es van debatre, a més del text destinat a la definició de l'estratègia política, les ponències titulades "Territori, Organització Política i Principi de Subsidiarietat", "Cultura i Educació per una Comunitat més Humana" i "Creació d'Ocupació en una Economia Social de Mercat".

També l'any 1996 Ferran Camps i Vallejo, militant d'Unió des del 1963, crea l'arxiu històric d'Unió Democràtica. Més endavant, el XXIIè Congrés Nacional atorgarà a l'arxiu el nom del seu fundador, per la qual cosa passarà a anomenar-se "Arxiu Històric Ferran Camps".

El Consell Nacional del Partit va acordar celebrar el 31 de maig del 1997 una sessió extraordinària, amb la finalitat de debatre i proposar un model polític de l'Espanya plurinacional, que adaptés a les circumstàncies contemporànies la proclama fundacional d'Unió Democràtica del 1931 i la seva actualització continguda en la Compilació Doctrinal del març del 1963. L'eix d'aquesta sessió va ser la ponència "La Sobirania de Catalunya i l'Estat Plurinacional", de la qual n'eren ponents defensors, a més del president del Partit, Joan Rigol, i del president del Comitè de Govern, Josep A. Duran, totes les persones que havien ostentat el càrrec de consellers de Justícia de la Generalitat, així com també el diputat al Congrés i jurista Manuel Silva i Sánchez, i Enric Vila, conseller nacional que havia proposat aquesta iniciativa gairebé dos anys enrere. Els treballs de base del text, però, havien estat dirigits per Joan Rigol i redactats Manuel Silva, Jordi Giró i Joan Auladell.

A continuació la ponència entra en un examen detallat del contingut de la Constitució del 1978 i de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, així com dels drets humans i col·lectius que poden resultar aplicables al cas català. El següent capítol examina les característiques del nacionalisme d'Unió Democràtica, amb una especial reflexió a propòsit del contingut del personalisme comunitari. També examina el text les circumstàncies que a la fi del segle XX aconsellen el reconeixement de la plurinacionalitat. La síntesi de les anteriors reflexions mena a la definició d'un model propi, consistent en un Estat de triple naturalesa: "confederal en tot allò que afecti a la identitat de Catalunya i d'altres fets nacionals, així com a les polítiques de cohesió social;

federal en matèria econòmica, financera i fiscal; i autonòmic, però no simètric". Així mateix, aquest model d'estat que proposem, i que "cap dintre el marc constitucional vigent", exigeix "la unitat de les forces polítiques catalanes, unitat de la qual vam gaudir a l'època preconstituent i que va ser un referent valuós per a la recuperació de les nostres institucions".

El 17 d'octubre del 1999 la coalició de Convergència i Unió guanya per sisena vegada les eleccions al Parlament de Catalunya, amb cinquanta-sis diputats. Jordi Pujol és elegit president de la Generalitat per sisena vegada consecutiva alhora que anuncia que aquesta serà el seu darrer mandat com a President. Josep A. Duran i Lleida serà nomenat conseller de Governació i Relacions Institucionals, Departament de nova creació, i ostentarà aquest càrrec fins febrer del 2001. Núria de Gispert, ratificada el 1999 com a consellera de Justícia, serà la titular, des de la remodelació de febrer de 2001, del Departament de Governació i Justícia; també al 2001 Ramon Espadaler esdevindrà conseller de Medi Ambient; i més endavant Josep M. Pelegrí serà nomenat conseller de Governació. En aquesta legislatura Lluís Franco i Sala serà el titular del Departament de Treball i el sabrà liderar en una etapa de falses acusacions i de forta tensió mediàtica. Però sota aquests moviments discorren les tensions derivades de la successió del president Pujol, per a la qual Unió Democràtica postulava la candidatura del president del Comitè de Govern, Josep A. Duran i Lleida, però que va ser refusada des de CDC en una decisió unilateral, partidista i fortament qüestionada.

Joan Rigol recupera per a Unió Democràtica la presidència del Parlament de Catalunya, a la qual dota de gran prestigi i relleu institucional.

L'enorme esforç de consolidació i d'organització d'Unió Democràtica com a partit modern i amb plena capacitat d'exercir les més altes responsabilitats de govern, així com la permanent fidelitat i renovació del nostre ideari polític, han permès aconseguir que la societat catalana percebi Unió Democràtica com un partit amb personalitat i propostes pròpies tot i que la seva projecció electoral s'hagi efectuat mitjançant la Coalició de Convergència i Unió des de l'any 1979 una vegada signat el pacte d'entesa permanent.

Garantida, doncs, la personalitat d'Unió Democràtica i la difusió del nostre missatge polític, i aconseguida una situació de major equilibri entre els dos partits, la necessitat d'oferir un millor servei al país passava per reorganitzar els vincles entre Convergència Democràtica i Unió Democràtica.

Per aquesta raó, Unió Democràtica, el 16 de desembre del 2000, a Tarragona, va presentar a la consideració del seu màxim òrgan, el Congrés Nacional, reunit amb caràcter extraordinari, una proposta que en síntesi justificava la doble ànima del Partit. Per un costat Unió Democràtica és i

serà una formació guiada pels principis de l'humanisme cristià, amb un ideari consolidat que ha estat la nostra raó de ser des del dia de la fundació del Partit. L'altre vessant de la nostra personalitat ens defineix també com un partit irrenunciament nacionalista català, que aspira al ple reconeixement de la personalitat de Catalunya i dels seus drets nacionals. Per aquesta raó el vessant nacionalista obliga a enfortir els vincles necessaris amb Convergència Democràtica sempre que això repercuteixi en una millor defensa de Catalunya i de l'autogovern. Però el nostre patrimoni ideològic ens obliga també a mantenir la nostra personalitat com a garantia de l'existència d'una proposta humanista i demòcrata cristiana, un espai polític que Catalunya necessita i que permet al país disposar d'una proposta política de contingut comunitari i homologada en l'àmbit internacional. La conjunció d'aquestes dues consideracions porta a la proposició d'un nou pacte amb major vinculació organitzativa i més estable amb Convergència Democràtica però que també eviti qualsevol perill de dissolució o de fusió.

El 31 de març del 2001 els consells nacionals d'Unió Democràtica i de Convergència Democràtica acorden el protocol de bases per a la federació dels dos partits, i l'acord se signarà el dia 2 de desembre següent. Per primera vegada, més enllà del Comitè d'Enllaç previst en el pacte de l'any 1979, es constitueix un organisme comú a tots dos partits, que és la Federació de Convergència i Unió. Altra vegada, Unió Democràtica, tot i les friccions i els desajustaments patits en la designació del candidat a successor de Jordi Pujol a la Presidència de la Generalitat, haurà fet honor a la continuada voluntat de servir el país per damunt dels legítims interessos partidistes més immediats.

En aquests darrers anys no han mancat fets destacables i dignes de menció: el Partit ha continuat enfortint el seu missatge ideològic en successius congressos nacionals (el XXIIè, celebrat a Sitges els dies 1 i 2 de juny del 2002, i el XXIIIè, a Viladecans, els dies 16 i 17 d'octubre de 2004). També, tot i haver guanyat la Federació de Convergència i Unió per majoria relativa les eleccions al Parlament de Catalunya del 19 de novembre del 2003 i ser la primera força del Parlament de Catalunya, ha hagut d'abandonar el Govern de la Generalitat. Per a Unió Democràtica no han faltat tampoc els moments tristos, exemplificables principalment en els intents de denigrar el prestigi del Partit, la seva imatge i el seu bon nom amb falses acusacions prolongades en el temps i que després els Tribunals han desestimat sentència rere sentència, evidenciant així la inexistència de cap comportament punible que afectés Unió Democràtica.

En qualsevol cas, avui dia, els homes i dones d'Unió Democràtica conformem un partit de referència en l'àmbit polític català i internacional. Com a partit estem en disposició d'assolir qualsevol responsabilitat política i de govern que el poble de Catalunya ens vulgui atorgar a través de les urnes. Així mateix, som un partit amb capacitat per a formular contínuament propostes útils per a la nostra comunitat. Hem estat des del primer dia, i som encara, el partit que

en tot moment ha defensat la família i la necessitat d'establir polítiques de protecció per a aquesta institució fonamental de la nostra societat. En la defensa de la família ens hem sentit sols en moltes ocasions, lluitant gairebé a contracorrent, però ens omple d'orgull constatar la plena coincidència que actualment dia existeix en aquesta qüestió. Hem estat i som un partit que ha mantingut des dels seus orígens una posició de centre, no pas com a actitud estratègica sinó com a resultat d'un ideari propi humanista i de progrés que ha sabut desenvolupar un paper moderador dels excessos del capitalisme i alhora lluitar per la irrenunciable i necessària defensa dels drets dels més febles, evitant sempre tota deriva dretana que mai no hem volgut.

També hem estat i som el partit que des del primer moment ha defensat la llibertat d'ensenyament i el dret dels pares a triar l'educació que desitgen pels seus fills, amb la consegüent defensa d'un ensenyament gratuït i de qualitat tant en l'escola pública com en la privada. Hem estat i som també el partit que defensa l'economia productiva, la petita i mitjana empresa i els treballadors autònoms, conscients que el veritable progrés passa per garantir la plena ocupació i el dret al treball com a forma de realització personal i com a mitjà per subvenir les necessitats familiars. Hem estat i som el partit que des dels valors humanistes i cristians reivindica l'absoluta dignitat i preeminència de la persona humana en totes i cadascuna de les seves condicions i circumstàncies.

En qualsevol cas, a Unió Democràtica hem arribat al segle XXI convertits en un partit modern, amb una notable projecció pública i una àmplia militància, però seguim essent irrenunciament el mateix partit que va néixer aquell mes de novembre del 1931, indefectiblement fidel al nostre compromís amb Catalunya i amb els principis i valors que van originar el nostre Manifest Fundacional.

Índex

PRESENTACIÓ	Pàg.. 1
CAPÍTOL I LA FUNDACIÓ	Pàg.. 2
CAPÍTOL II EL DIR	Pàg. 12
CAPÍTOL III I EL FER	Pàg. 27
CAPÍTOL IV MANUEL CARRASCO	Pàg. 36
CAPÍTOL V LLUITADORS PER LA PAU	Pàg. 47
CAPÍTOL VI EL GRA QUE CREIX	Pàg. 54
CAPÍTOL VII LA CLANDESTINITAT	Pàg. 62
CAPÍTOL VIII CONSTRUIR LA DEMOCRÀCIA	Pàg. 75
CAPÍTOL IX FIDELS AL NOSTRE COMPROMÍS	Pàg. 92